อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พันเอก พระรามณรงค์ (เสงี่ยม รามณรงค์)

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร พระนคร

๒๘ มีนาคม ๒๕๑๓

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พันเอก พระรามณรงค์ (เสงี่ยม รามณรงค์)

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร พระนคร

๒๘ มีนาคม ๒๕๑๓

ขอกราบขอบพระคุณ

ท่านอาจารย์นายแพทย์และพยาบาลทุกท่าน ที่ได้กรุณาช่วยเหลือ ดูแล เอาใจใส่ ให้การรักษาอย่างอบอุ่น ตลอดจนการเยี่ยมเยียนการเจ็บป่วยของคุณพ่อ ทั้งในเวลาที่ท่านยังดำรงชีวิตอยู่จนถึงแก่อนิจกรรมมา ณ ที่นี้ด้วย และซาบซึ้งในความกรุณาของคุณพรรณี จำนงค์วงษ์ และคณะพยาบาลห้องผ่าตัด ในการเอื้อเฟื้อช่วยเหลืออำนวยความสะดวกตลอดมา

หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง ข้าพเจ้าขอได้โปรดกรุณาให้อภัยในครั้งนี้ด้วย

ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงปกป้องคุ้มครองทุกท่าน ให้ปราศจากโรคภัยภยันตราย ทั้งประสบความเจริญก้าวหน้าตลอดไป.

ภริยา บุตรและธิดา

รายการสวดพระอภิธรรม

๑. วันพฤหัสบดี ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๒ ภริยา บุตรธิดา
๒. วันศุกร์ ที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๒ ลูกหลาน ทองประยูร
๓. วันเสาร์ ที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๑๒ แผนกพยาบาล โอ.พี.ดี.
๔. วันอาทิตย์ ที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๑๒ เพื่อนพยาบาลรุ่น ๒๔๘๐
๕. วันจันทร์ ที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๑๒ บริษัท สรรหิรัญ จำกัด
๖. วันอังคาร ที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๑๒ ภาควิชาโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยศิริราช
๗. วันพุธ ที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๑๒ กรมการปกครอง และข้าราชการโรงกลั่นน้ำมันบางจาก

คำปรารภ

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอก พระรามณรงค์ บิดาที่เคารพรักยิ่งของลูก ทุกคนมีความมุ่งหมายที่จะจัดทำหนังสือเพื่อเป็นอนุสรณ์ สนองพระคุณอันยิ่งใหญ่ของท่านที่ประกอบคุณงามความดี มอบความรู้ ความซื่อสัตย์สุจริต อดทน รักใคร่ปรองดองซึ่งกันและกัน อันเป็นมรดกล้ำค่าที่ลูก ๆ จะไม่มีวันลืมเลือนเลย หนังสือนี้ได้จัดขึ้นล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่คุณพ่อสนใจมาก

ท่านเป็นผู้สนใจในวิชาการแพทย์ทั้งแผนโบราณและปัจจุบัน ชอบชีวิตผจญภัย รักชื่อเสียงเกียรติยศ และคุณธรรม ตลอดจนศิลปการช่าง ประดิษฐ์ ดอกไม้ ผลไม้ การแสดงฟ้อนรำ และดนตรี ลูก ๆ จึงได้พร้อมใจกันจัดหาเรื่องเกี่ยวกับการแพทย์โดยเก็บเล็กผสมน้อยจากหนังสือของท่านนายแพทย์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาประติดประต่อกันให้เข้าเป็นเรื่องเกี่ยวแก่การแพทย์ที่คุณพ่อสนใจมาก กับได้ขอจากท่านนายแพทย์สิทธิ์ เตชะกัมพุช ผู้เชี่ยวชาญทางภาควิชาศัลยศาสตร์ออร์โธปีดิคส์ กรุณาแต่งเรื่องเกี่ยวกับโรคกระดูกบาง หรือพรุน เฉพาะอย่างยิ่งคือการผจญภัยของนักประพันธ์ไส้แห้งของลูกๆ นี้ เพื่อเป็นกุศลทานอันอาจจะใช้เป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาและความรู้ทั่วไป

ขออำนาจกุศลผลบุญที่ลูก ๆ ได้ประกอบด้วยความกตัญญูกตเวที พร้อมใจกันทำบุญกุศลตามประเพณีให้แก่คุณพ่อ วิญญาณของท่านจะอยู่ในที่ใด ลูกขอให้ดวงวิญญาณของคุณพ่อ จงประสบแต่ความสุขและจงสถิต ณ สถานบรมสุขในสัมปรายภพทุกประการ เทอญ.

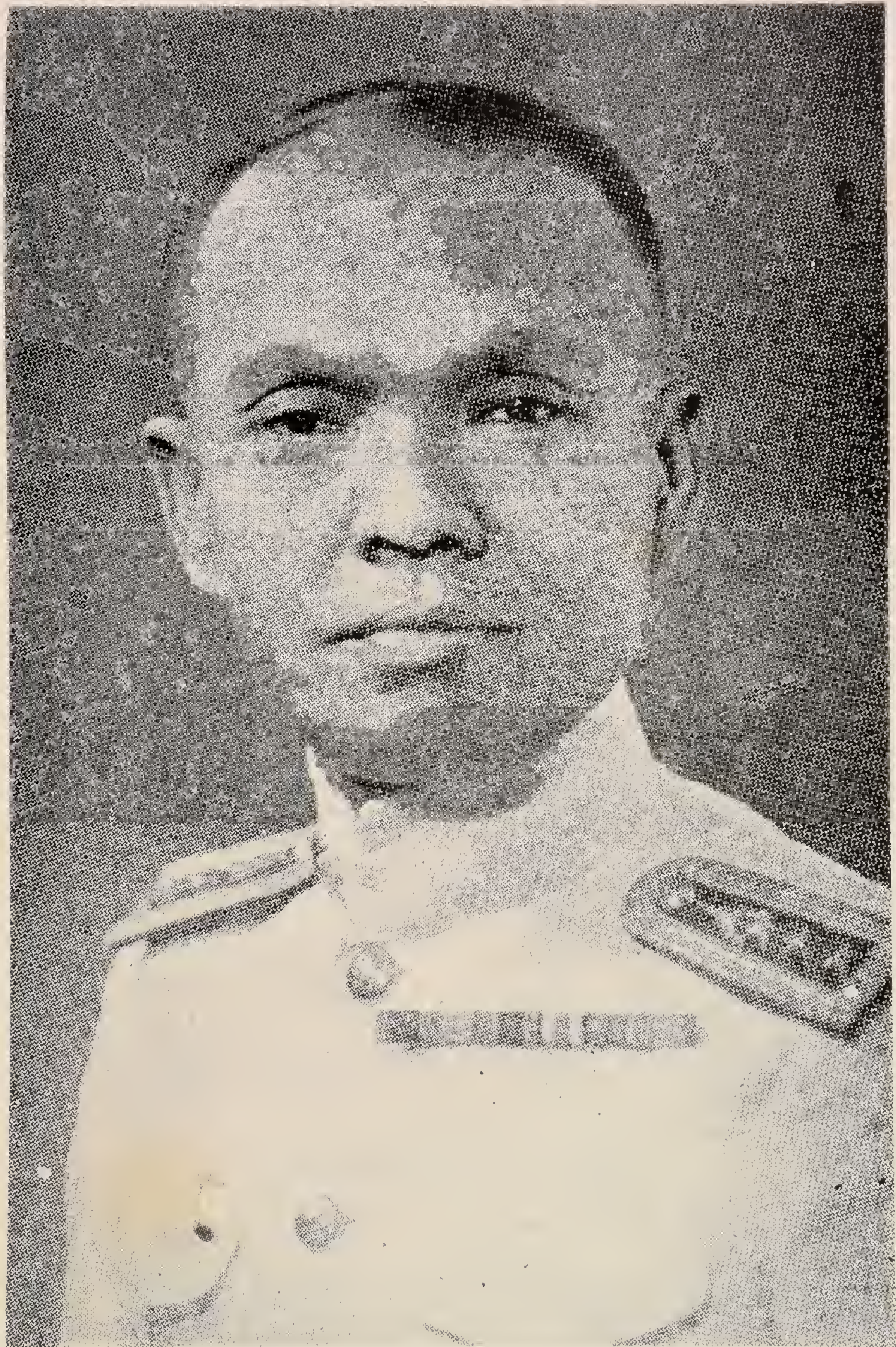
จาก ลูก

พันเอก พระรามณรงค์ (เสงี่ยม รามณรงค์)

ชาตะ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๖

มรณะ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๒

ประวัติ

พันเอก พระรามณรงค์ (เสงี่ยม รามณรงค์)

พ.อ. พระรามณรงค์ เกิดวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๖ ณ ตำบลคลองสาน อำเภอคลองสาน จังหวัดธนบุรี เป็นบุตรนายคล้อยและนางแส ศุนะลักษณ์

การศึกษาและคุณวุฒิ

พ.ศ. ๒๔๔๑	สอบไล่ได้ประโยคประถม	โรงเรียนวัดอนงคาราม
พ.ศ. ๒๔๔๖	สอบไล่ได้ประโยคมัธยม	โรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จ ฯ
พ.ศ. ๒๔๔๗	สอบไล่มัธยมพิเศษ	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๔๔๙	สอบไล่ได้เป็นนายทหารสัญญาบัตร	โรงเรียนนายร้อยทหารบก
พ.ศ. ๒๔๕๙	สอบได้	โรงเรียนแม่นปืน
พ.ศ. ๒๔๗๙	สอบได้	โรงเรียนชั้นผู้บังคับกองพัน

รับพระราชทานยศ

๓ พ.ค. ๒๔๕๔	เป็น	นายร้อยตรี
๒๙ พ.ค. ๒๔๕๖	เป็น	นายร้อยโท
๒๓ พ.ค. ๒๔๕๙	เป็น	นายร้อยเอก
๒๕ พ.ค. ๒๔๖๔	เป็น	นายพันตรี
๒๗ พ.ค. ๒๔๗๐	เป็น	นายพันโท
๓ เม.ย. ๒๔๗๗	เป็น	นายพันเอก

รับพระราชทานบรรดาศักดิ์

๒๐ เม.ย. ๒๔๖๑	ขุนผลาญไพรีรณ
๗ พ.ค. ๒๔๖๓	หลวงผลาญไพรีรณ
๙ ก.ค. ๒๔๖๗	พระรามณรงค์

รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๒๙ ม.ค. ๒๔๖๒	เบญจมาภรณ์ มงกุฎไทย
๗ ก.ค. ๒๔๖๕	เบญจมาภรณ์ ช้างเผือก

๒๐ ก.พ. ๒๔๖๘ เหรียญบรมราชาภิเศก รัชกาลที่ ๗
๖ พ.ย. ๒๔๖๙ จตุรถาภรณ์ มงกุฎไทย
๖ ธ.ค. ๒๔๖๙ เหรียญจักรพรรดิมาลา
เม.ย. ๒๔๗๕ เหรียญฉลองพระนคร ครบ ๑๕๐ ปี
๑ พ.ย. ๒๔๗๔ เหรียญรัตนาภรณ์
๗ ต.ค. ๒๔๘๐ ตริตาภรณ์ มงกุฎไทย
๒๙ ก.ย. ๒๔๘๒ ตริตาภรณ์ ช้างเผือก
๑๘ ก.ย. ๒๔๗๕ ทวิติยาภรณ์ มงกุฎไทย

ตำแหน่งหน้าที่ ตั้งแต่เริ่มรับราชการ

๑ ม.ค. ๒๔๕๓ สำรองราชการกรมทหารพรานที่ ๙
๑ ก.ค. ๒๔๕๓ ประจำกองร้อยที่ ๑ กรมทหารพรานที่ ๙
๑ เม.ย. ๒๔๕๕ ประจำกรมทหารราบที่ ๒๐
๑ พ.ย. ๒๔๕๖ ผู้บังคับกองร้อยที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๕
๑ เม.ย. ๒๔๕๘ ผู้บังคับกองร้อยที่ ๕ กรมทหารราบที่ ๑๕
๑ เม.ย. ๒๔๖๐ ปลัดกรมทหารราบที่ ๑๕
๑ เม.ย. ๒๔๖๒ ผู้บังคับกองพันที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๑๕
๑ เม.ย. ๒๔๖๖ ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๒๐
๑ เม.ย. ๒๔๖๘ ผู้บังคับการกรมทหารพราน กองพลที่ ๑๐
๑ เม.ย. ๒๔๖๙ ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๕
๑ เม.ย. ๒๔๗๐ ปลัดกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์
๑ เม.ย. ๒๔๗๑ ราชองครักษ์เวร
๑ เม.ย. ๒๔๗๕ ปลัดกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์
๑ เม.ย. ๒๔๗๕ ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๙ (สมัยเปลี่ยนการปกครอง)
๑ เม.ย. ๒๔๗๖ ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก ฝ่ายธุรการ
๑ เม.ย. ๒๔๗๗ ข้าหลวงประจำจังหวัดราชบุรี
๖ มิ.ย. ๒๔๘๒ รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
๑ มี.ค. ๒๔๘๔ อธิบดีกรมมหาดไทย
๑ ม.ค. ๒๔๘๙ โอนย้ายไปรับราชการในกระทรวงกลาโหมและออกรับบำนาญ

๒๘ มิ.ย. ๒๔๙๒ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เป็นสมาชิกวุฒิสภา

พ.ย. ๒๔๙๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเป็นวุฒิสภาสมาชิก

ความดีความชอบ

พ.ศ. ๒๔๖๒ ยิงปืนประจำภาคใต้ได้แต้มเป็นที่ ๑ ในกองทัพบก ของกองพันที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๑๕ ได้รับรางวัลตุ๊กตายิงปืนเชิดชู จากเสนาบดีกลาโหม กับเงิน ๕๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๖๓ กองพันที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๑๕ ได้ยิงปืนแข่งขันประจำปีชิงโล่ห์หลวงพระราชทาน ได้แต้มเป็นที่ ๑ ในกองทัพบก ได้รับพระราชทานโล่ห์หลวงและถ้วยเงิน

พ.ศ. ๒๔๖๓ ได้ยิงปืนประจำภาคใต้ได้แต้มเป็นที่ ๑ ในกองทัพบก ได้รับรางวัลตุ๊กตายิงปืนเชิดชู จากเสนาบดีกลาโหม และเงิน ๕๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๖๙ เสนาบดีกลาโหมพร้อมด้วยผู้ช่วยทูตทหารบกฝรั่งเศส มาดูการฝึกทหาร และวิธีรบด้วยปืนกลหนัก ตลอดจนระเบียบที่อยู่และคลังในกรม ฯ ได้รับคำชมเชยในที่ประชุมว่า เป็นกรมที่มีระเบียบและฝึกหัดแข็งแรง

พ.ศ. ๒๔๗๕ ในยุคเปลี่ยนการปกครอง ได้รับมอบหน้าที่สำคัญหลายอย่าง

พ.ศ. ๒๔๗๖ ช่วยเหลือในการปราบขบถ ได้รับเหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญและเลื่อนขั้นเงินเดือน ๒ ขั้น

พ.ศ. ๒๔๗๗ กระทรวงมหาดไทยมอบให้เป็นผู้อำนวยการปราบโจรผู้ร้าย คณะกรรมการปราบปรามของกระทรวงมหาดไทย ได้บันทึกความชอบไว้

ราชการพิเศษ

พ.ศ. ๒๔๖๘ ได้รับมอบจากอุปราชภาคอุดร ให้เป็นผู้รับรองผู้สำเร็จราชการจากประเทศลาว และข้าราชการฝรั่งเศสที่มาเยี่ยมอุปราช มีพระปทุมเทวาภิบาล ข้าหลวงประจำจังหวัดอุบลเป็นผู้ช่วย

พ.ศ. ๒๔๗๒ เสนาบดีกลาโหม ตั้งให้เป็นกรรมการวางระเบียบจรรยาบรรณของนายทหารสัญญาบัตรในกองทัพบก

พ.ศ. ๒๔๗๔ แม่ทัพที่ ๑ สั่งให้เป็นประธานจัดระเบียบการคลังทุกชนิด ณ ที่ตั้งกองทหารในจังหวัดราชบุรี และปราจีนบุรี

ชีวิตครอบครัว

พันเอก พระรามณรงค์ ได้ทำการสมรสกับนางสาวจวง เกาะเพ็ชร์ ธิดานายจินดา และนางจันทร์ เกาะเพ็ชร์ มีบุตรและธิดารวม ๑๗ คน

๑. นางสุดสงวน ทองประยูร สมรสกับนายชิต ทองประยูร (ถึงแก่กรรม พ.ศ. ๒๕๑๐)

๒. นางสาวเฉลิมลักษณ์ รามณรงค์

๓. พันตรี นายแพทย์ สง่า รามณรงค์

๔. นางสาวปรียา รามณรงค์

๕. นายสงัด รามณรงค์

๖. นางสิริมา มุกสิกบุตร สมรสกับ พล อ.ต. เอกชัย มุกสิกบุตร

๗. ร้อยตำรวจตรี ณรงค์ รามณรงค์ (ถึงแก่กรรม พ.ศ. ๒๔๙๐)

๘. นางสาวศจี รามณรงค์

๙. นาวาอากาศเอก วีระพงษ์ รามณรงค์

๑๐. นางสาวเสาวลักษณ์ รามณรงค์

นอกจากนั้นถึงแก่กรรมเมื่อเยาว์วัย หลังจากนางจวง รามณรงค์ ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้สมรสกับนางสาวยวง ราชสุภาวดี ธิดาพระยารามราชสุภาวดี (ถึงแก่กรรม) ได้สมรสกับนางสาวทองสุก สุวรรณวาทิน ธิดานายประเทือง และ นางทองม้วน สุวรรณวาทิน มีบุตรและธิดารวม ๔ คน

๑. ร้อยเอก สิทธิชัย รามณรงค์

๒. นางสุรางค์ มนูสุข สมรสกับนายไพฑูรย์ มนูสุข

๓. นายสุรศักดิ์ รามณรงค์

๔. นายสุรชัย รามณรงค์

ถ่ายร่วมกับนางจวง รามณรงค์ พร้อมด้วยบุตร–ธิดา ขณะที่รับตำแหน่ง เป็นผู้บังคับการกรมทหารพราน กองพลที่ ๑๐

ถ่ายร่วมกับนางทองสุก รามณรงค์ พร้อมด้วย บุตร–ธิดา ณ บ้านฝั่งธนบุรี

ถ่ายร่วมลูก ๆ หลาน ๆ ในวันขึ้นปีใหม่

ถ่ายร่วมบุตร–ธิดา
และเพื่อนแพทย์
และพยาบาล ใน
การประชุมสัมนา
การแพทย์ที่จังหวัด
ราชบุรี

ตรวจราชการ
การระเบิดเขางู
จังหวัดราชบุรี

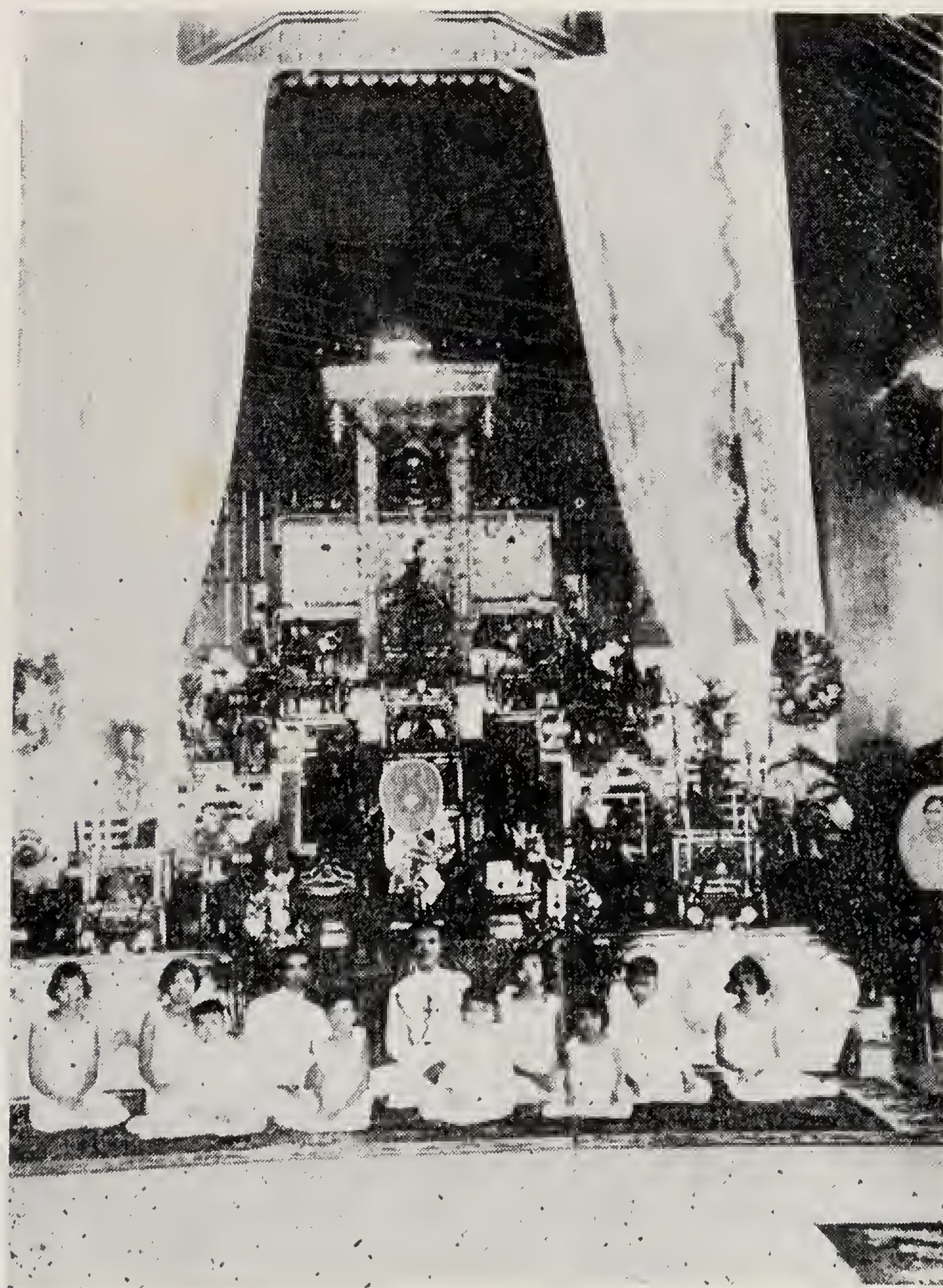

ก่อนย้ายเข้ารับ
ตำแหน่งอธิบดี
มหาดไทย

การสูญเสีย ครั้งที่ ๑

การฌาปนกิจศพนางจวง รามณรงค์ พ.ศ. ๒๔๗๕ ณ เมรุวัดจักรวรรดิราชาวาส
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์
กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงเป็นประธาน

การสูญเสีย ครั้งที่ ๒

การฌาปนกิจศพ ร้อยตำรวจตรี ณรงค์ รามณรงค์ บุตรคนที่ ๗ พ.ศ. ๒๔๙๐

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

การสูญเสีย ครั้งที่ ๓

การฌาปนกิจศพ นางสุดสงวน ทองประยูร ธิดาคนที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๑๐

ณ เมรุวัดอนงคาราม

บำเพ็ญกุศลอายุ ๖ รอบ

ประวัติการเจ็บป่วย

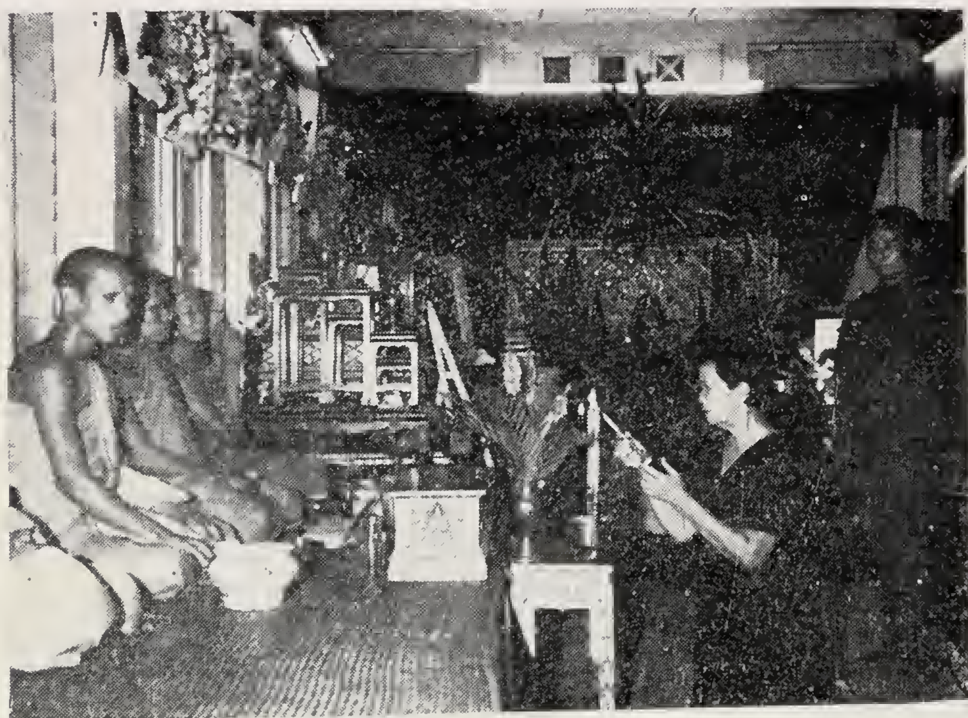
ปกติท่านเป็นคนแข็งแรง ร่างกายผอมสูง ระมัดระวังและรักษาตนเองและรักห่วงใยลูก ๆ มาก หมั่นไปเยี่ยมเยียนบุตรที่แยกครอบครัวกับท่านเสมอมิได้ขาด ครั้งใดที่บุตรเจ็บป่วย ท่านจะห่วงใยอย่างหาผู้ใดเสมอเหมือนได้ จะต้องระวังรักษาให้ความเอาใจใส่ดูแล ประดุจมารดาที่ปกป้องรักษาลูกน้อยมิให้ได้รับอันตราย หลังจากการสูญสิ้นธิดาคนที่ ๑ แล้ว ท่านมีอาการเจ็บกระเสาะกระแสะมาจนถึงวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๒ เริ่มมีอาการไข้สูง เพ้อไม่ได้สติ คุณพรรณี จำนงค์วงษ์ เชิญนายแพทย์อนันต์ ตัณมุขยกุล ได้กรุณาไปตรวจดูอาการของท่าน ในวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๑๒ จึงได้รับไว้รักษาใน ร.พ. ศิริราช ด้วยโรคปอดอักเสบและโรคกระดูกในวัยชรา นายแพทย์สมชัย บวรกิติ และนายแพทย์ประจำภาควิชาอายุรศาสตร์ได้กรุณาให้การรักษาจนอาการของปอดปกติดี อนุญาตให้กลับบ้านได้ แต่ท่านยังมีอาการทางกระดูกซึ่งนายแพทย์ประสิทธิ์ กองเกตุใหญ่ เป็นผู้ดูแลให้คำแนะนำเสมอมา จนอาการดีขึ้นและอนุญาตให้กลับบ้านได้ โดยกำหนดจะกลับวันที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๒ ท่านมีอาการปวดศีรษะอย่างรุนแรง จึงได้เชิญนายแพทย์ อดุลย์ วิริยะเวชกุล ผู้เชี่ยวชาญทางโรคประสาทมาตรวจ ลงความเห็นว่า เป็นอาการของเส้นโลหิตฝอยแตกในสมอง ต่อมามีอาการหายใจไม่สะดวก จึงได้เชิญนายแพทย์คำนึง ธีระโกเมน และนายแพทย์วัฒนะ ฐิตะดิลก มาทำการเจาะคอเพื่อให้การหายใจดีขึ้น แต่อาการหายใจยังคงไม่สะดวก นายแพทย์ประมวล บีนอนงค์ จึงได้ช่วยใส่เครื่องให้หายใจสะดวกขึ้น และปรึกษานายแพทย์วิชัย บำรุงผล เกี่ยวกับเส้นโลหิตแตกในสมอง ได้ทำการเจาะน้ำไขสันหลังพบโลหิตและความดันของน้ำไขสันหลังสูงมาก จึงทำการตรวจเส้นโลหิตในสมอง โดยนายแพทย์รุ่งธรรม ลัดพลี กับนายแพทย์จำเรียง ตัณฑวรรธนะ เมื่อทราบ

ผลการตรวจแน่นอนว่าเส้นโลหิตแตกแล้วจึงได้เริ่มทำการผ่าตัดสมองโดยนายแพทย์วิชัย บำรุงผล ร่วมกับนายแพทย์มานิตย์ สุชานนต์ และนายแพทย์ทองอวบ อุตรวิเชียร โดยมีแพทย์หญิงสุนิตย์ เถาสุวรรณ และแพทย์หญิงอมรา เศวตวรรณ ช่วยควบคุมดูแลการหายใจของท่านตลอดเวลาการผ่าตัด หลังจากการผ่าตัดแล้ว อาการของท่านดีขึ้นอย่างน่าพอใจ แต่อาการทางไตแทรกสุดความสามารถที่จะเยียวยาได้ ถึงอนิจจกรรมเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ เวลา ๑๐.๓๘ นาฬิกา สิริรวมอายุได้ ๗๖ ปี ๘ เดือน ๑๒ วัน.

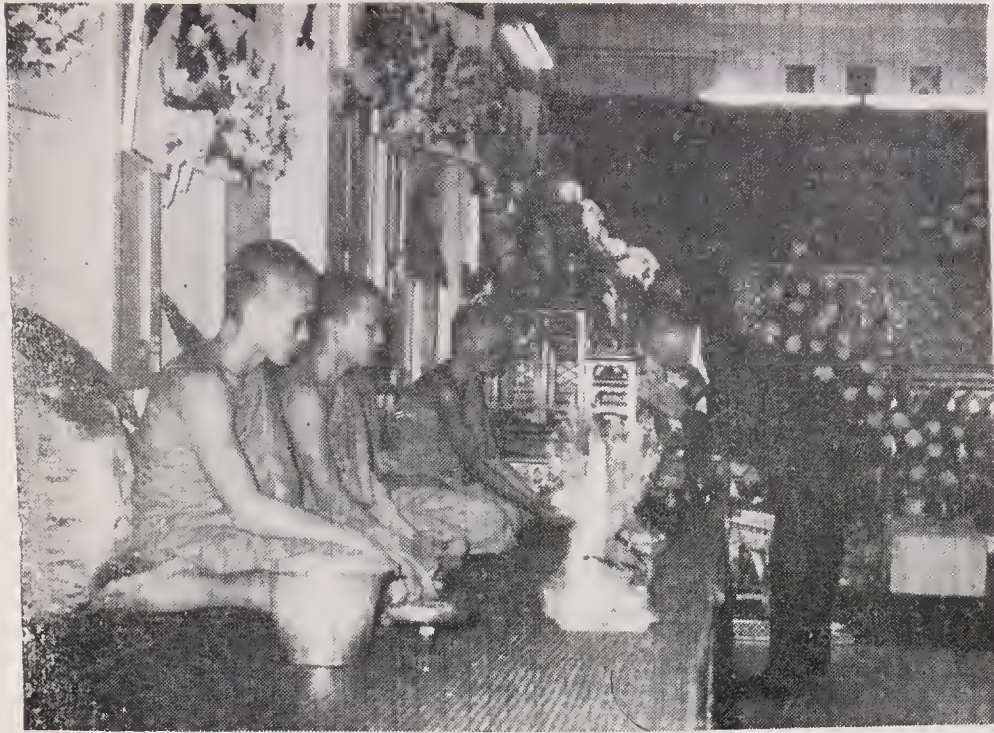
สวดพระอภิธรรม
วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๒
ลูกหลาน ทองประยูร

สวดพระอภิธรรม
วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๑๒
แผนกตรวจรักษาผู้ป่วยนอก ศิริราช

สวดพระอภิธรรม
วันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๑๒
เพื่อนพยาบาลรุ่น ๒๔๘๐
และ
คุณมณี รุ่งเรืองธรรม

สวดพระอภิธรรม
วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๑๒
บริษัท สรรหิรัญ จำกัด

สวดพระอภิธรรม
วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๑๒
ภาควิชาโรงเรียนพยาบาล
ผดุงครรภ์ และอนามัย
ศิริราชพยาบาล

สวดพระอภิธรรม
วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๑๒
กรมการปกครอง และ
ข้าราชการโรงกลั่นน้ำมัน
บางจาก

บุตรและธิดาที่เกิดแต่ นางจวง รามณรงค์

ภริยา บุตรและธิดา

บุตร – ธิดา ที่เกิดแต่ นางทองสุก รามณรงค์

ภริยา บุตร – ธิดา บุตรเขยและบุตรสะใภ้

นายชิต ทองประยูร และบุตร – ธิดา
เกิดแต่นางสุดสงวน ทองประยูร ธิดาคนที่ ๑

พันตรี นายแพทย์สง่า รามณรงค์ บุตรคนที่ ๓
และนางพิศวง รามณรงค์ และบุตร – ธิดา

บุตรคนที่ ๕ นายสงัด และ นางสุวิมล รามณรงค์ พร้อมบุตร - ธิดา

ธิดาคนที่ ๖ นางสิริมา และพล อ.ต. เอกชัย มุสิกบุตร พร้อมบุตร – ธิดา

หลานน้าและหลานอา

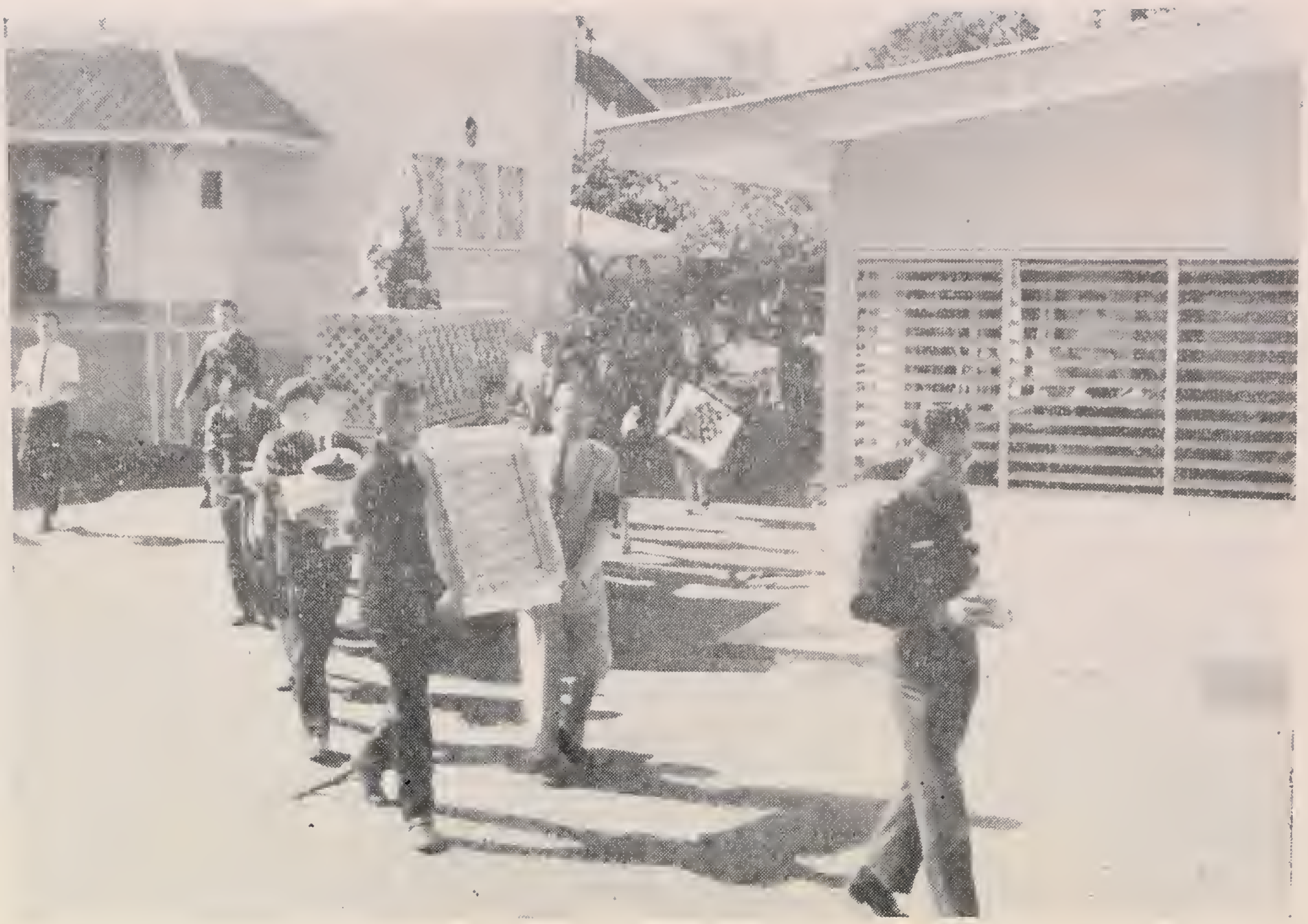
หลานตาและหลานปู่

ท่านเจ้าอาวาส วัดโสมนัสวิหาร แสดงพระธรรมเทศนา วันบรรจุศพ

เพื่อนนายทหารร่วมรุ่น ร.ศ. ๑๒๙ (พ.ศ. ๒๔๕๓)
มาร่วมบำเพ็ญกุศลในวันบรรจุศพ

การเคลื่อนศพเข้าบรรจุ ณ สุสาน วัดโสมนัสวิหาร

พันโท พระเสนาภักดี นายทหารผู้มีอาวุโสของรุ่น ร.ศ. ๑๒๙

การทำบุญกุศล เลี้ยงพระ
ครบ ๗ วัน

การทำบุญกุศล
ในวันปีใหม่ ๒๕๑๓

ถวายวัตถุและปัจจัยแผ่กุศล
ให้ แด่คุณพ่อ ทุกวันเสาร์

คารวะพจน์ แด่ คุณพระรามณรงค์

เมื่อข้าพเจ้าได้ทราบข่าวว่า คุณพระรามณรงค์ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ที่ข้าพเจ้านับถือในคุณงามความดีของท่านตลอดมา ได้สิ้นชีพเสียแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจมาก ได้แต่คิดว่า แต่นี้ต่อไปข้าพเจ้าจะไม่มีโอกาสได้พบเห็นท่านอีกแล้ว ทำให้นึกเป็นห่วงและสลดใจว่า บรรดาบุตรธิดาของท่านทุกคนคงจะว้าเหว่ ระทมทุกข์เป็นอย่างมาก เพราะขาดท่านไป

ในงานพระราชทานเพลิงศพคุณพระวันนี้ คุณปรียา บุตรีของท่าน ซึ่งขณะนี้เป็นครูและผู้ตรวจการพยาบาลประจำแผนกตรวจและรักษาโรคนอก ของโรงพยาบาลศิริราช คณะแพทย์ศาสตร์และศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ได้มาขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยให้แก่ท่าน ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งในเกียรติอันนี้เป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เป็นการให้โอกาสให้ข้าพเจ้าได้แสดงคารวะแด่ท่านเป็นครั้งสุดท้าย เพราะข้าพเจ้าเคารพนับถือท่านประดุจญาติที่สนิทผู้หนึ่ง คุณปรียา บุตรีของท่านเป็นศิษย์พยาบาลรุ่นที่ ๕ ของข้าพเจ้า สำเร็จวิชาพยาบาลผดุงครรภ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ และเป็นศิษย์รุ่นที่ ๒๙ ของโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์ของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนารถ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ศิษย์รุ่นนี้มีด้วยกันทั้งหมด ๓๙ คน แต่ละคนเมื่อจบหลักสูตรแล้วก็ออกประกอบอาชีพแยกย้ายกันไปทั้งในและนอกโรงพยาบาล แต่ละคนล้วนแต่เป็นผู้มีชื่อเสียงและทำประโยชน์ทั้งทางราชการและส่วนตัวทั้งนั้น คุณปรียาคงรับราชการอยู่ในโรงพยาบาล ได้ร่วมทุกข์และสุขกับข้าพเจ้าตลอดมาเป็นเวลานาน

ข้าพเจ้าเริ่มได้ทำความรู้จักกับคุณพระ บิดาของคุณปรียามาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๗ เมื่อบุตรีของท่านได้เข้ามาเป็นนักเรียนพยาบาลในสถาบันที่ข้าพเจ้าเป็นครูผู้ช่วยหัวหน้าแผนกวิชาพยาบาลผดุงครรภ์ สำหรับคุณพระนับตั้งแต่ข้าพเจ้าได้รู้จักท่านมา ข้าพเจ้ารู้สึกเคารพนับถือท่านมาก มิใช่เพราะท่านเป็นผู้มีตำแหน่งสูงในหน้าที่ราชการ และเป็นผู้สูงอายุกว่าข้าพเจ้าเท่านั้น แต่เพราะท่านเป็นผู้ปกครองที่มีความสุภาพ ท่านเป็น

บิดาที่มีความรักและเอาใจใส่ต่อบุตรีที่มาเป็นนักเรียนอยู่กับข้าพเจ้ามาก ทำให้ข้าพเจ้าคิดได้ว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความคิดเห็นและมีสายตาที่มองเห็นการณ์ไกล ท่านยินดีให้บุตรีท่านมาเรียนวิชาพยาบาล นับว่าเป็นการให้เกียรติแก่วิชาชีพพยาบาล ท่านจะต้องเข้าใจความหมายของการพยาบาลดีว่าเป็นวิชาชีพที่เหมาะสำหรับสตรี และเพื่อให้บุตรีของท่านได้มีโอกาสสร้างสมความดีไว้ ซึ่งจะเป็นกุศลแก่บุตรีของท่าน เพราะชนทุกชั้นทุกเพศ ทุกวัย ในอายุขัยของแต่ละคน จำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยผู้ยึดถืออาชีพพยาบาลให้ช่วยเวลาความทุกข์ทรมานจากโรคภัยไข้เจ็บเกิดขึ้นแก่ตนเองหรือครอบครัว นอกจากนี้วิชาพยาบาลนี้ยังสอนให้ทุกคนเป็นคนดี ให้รอบรู้วิชาต่าง ๆ เช่น ศิลปการพยาบาลของโรคต่าง ๆ สอนให้รู้จักวิธีจัด ควบคุม และสร้างงานเกี่ยวแก่การจะทำให้ผู้ป่วยได้รับความสุข ให้รู้เกี่ยวแก่การบ้านการเรือน การช่าง ตลอดจนความเป็นไปต่าง ๆ ของสังคม คุณพระมีความรักและห่วงใยในบุตรีท่านมาก โดยจะเห็นท่านมาเยี่ยมและรับส่งด้วยตนเองเสมอ และในโอกาสนั้น ๆ ท่านก็ได้มีโอกาสทำความรู้จักคุ้นเคยกับบรรดาครูและหัวหน้าพยาบาล ตลอดจนพยาบาลและแพทย์ในโรงพยาบาลเป็นส่วนมาก ซึ่งทุก ๆ คนที่คุ้นเคยกับท่านก็คงจะมีความอาลัยท่านเช่นเดียวกับข้าพเจ้า

กรรมลิขิตทำให้เราทุกคนที่เคารพรักคุณพระต้องสูญเสียท่านไป แต่เหตุการณ์เช่นนี้ย่อมเกิดขึ้นไม่มีที่สิ้นสุด ความตายนั้นเป็นของแน่ ไม่มีผู้ใดจะหลีกเลี่ยงได้ และไม่ทราบว่าจะมาถึงผู้ใดและเมื่อไร ท่านถึงกำหนดอายุขัยของท่านแล้วที่จะต้องละไปจากโลกนี้ จากครอบครัวและทุก ๆ คนที่ท่านรัก ทุกคนต่างระลึกถึงท่าน ถึงความดี ความอบอุ่น เมตตากรุณาและสิ่งต่าง ๆ ที่ท่านได้สร้างสมไว้ตลอดชีวิตของท่าน ทุก ๆ อย่างเหล่านี้จะทรงอยู่ชั่วกาลนาน

ขอคุณความดีที่คุณพระได้สร้างสมไว้ในชีวิตอันยืนนาน จงเป็นเหมือนยานทิพย์นำวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่านไปเสวยสุข ณ ทิพย์พิมานสถานชั้นสูงสุดด้วย–เทอญ

คุณหญิงพิณพากย์พิทยาเภท

คำไว้อาลัย

จาก

เพื่อนคนหนึ่ง ของ พันเอก พระรามณรงค์ (เสงี่ยม ศุนะลักษณ์)

ข้าพเจ้าได้รับโทรศัพท์เมื่อ ๑๐.๐๐ น. เศษ ของวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๒ จากบุตรีของ พ.อ. พระรามณรงค์บอกมาว่า คุณพ่อถึงแก่กรรมเสียแล้ว จึงได้ถามไปว่าจะอาบน้ำศพและตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่ไหน หลานตอบมาว่าจะกระทำที่วัดโสมนัสวิหาร ข้าพเจ้าได้ตอบไปว่า ลุงเสียใจเป็นอันมากและลุงจะไปในงานนี้ หลังจากนั้น ข้าพเจ้าก็รับโทรศัพท์บอกไปยังนายทหารรุ่นเดียวกันที่ยังมีชีวิตอยู่ เหลืออยู่ ๒๗ คนในจำนวน ๑๔๖ คน และรีบส่งข่าวทาง ป.ป. ไปยังเพื่อนที่ไม่มีโทรศัพท์จนครบถ้วนในวันนั้นโดยด่วน

พ.อ. พระรามณรงค์ และข้าพเจ้าเป็นนักเรียนนายร้อยรุ่นเดียวกัน อยู่ร่วมกัน ณ โรงเรียนนายร้อยทหารบก จ.ป.ร. ถนนราชดำเนิน เป็นธรรมดาเหลือเกิน เมื่อกินนอนร่วมกันเรียนชั้นเดียวกัน ผึกหัดด้วยกัน มีผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นร่วมกันย่อมต้องรู้จักกัน รักกัน สามัคคีกัน เราเป็นทหารของชาติเป็นเพื่อนตายกันในยามสงคราม และพวกเราในรุ่นนี้ก็ได้ทำการรบมาแล้ว ในการรบอินโดจีน และสงครามมหาเอเซียบูรพาต่างได้รับพระราชทานเหรียญชัยสมรภูมิเป็นเกียรติยศด้วยกัน ข้าพเจ้าและ พ.อ. พระรามณรงค์รักใคร่ชอบพอกันอยู่มาก ได้ปราศรัยสนทนา ปรึกษาหารือกันเสมอมา พ.อ. พระรามณรงค์เป็นคนดี เรียบร้อย มีความประพฤติดี ไม่เคยถูกลงโทษทัณฑ์เลย ไม่ซุกซนเกะกะ พูดจาเป็นหลักฐาน ใจคอดี เข้มแข็ง เพื่อน ๆ หลายคนเช่นข้าพเจ้าคนหนึ่งชอบล้อเล่นบ่อย ๆ แต่ พ.อ. พระรามณรงค์ก็มิได้แสดงหน้าตาหรือกิริยาโกรธเคืองใคร ได้แต่ยิ้มและหัวเราะ จนพวกเพื่อนเลิกลากันไปเอง เราทั้งสองรักใคร่กันด้วยดีเสมอมา จนถึงปลายปี ร.ศ. ๑๒๘ (พ.ศ. ๒๔๕๒) ข้าพเจ้าและ พ.อ. พระรามณรงค์สอบไล่ได้เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร ได้รับพระราชทานกระบี่ศ

เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๒๙ (พ.ศ. ๒๔๕๓) โดยบังเอิญหรือโดยโชค ซึ่งทำให้ข้าพเจ้าและนายทหารรุ่น ร.ศ. ๑๒๙ (พ.ศ. ๒๔๕๓) ภูมิใจและดีใจเป็นอันมากที่ไปตรงกับวันที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงประกาศอิสรภาพ เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๑๒๗ นายทหารรุ่นนี้จึงได้ถือเอา วันที่ ๓ พฤษภาคมนี้เป็นวันเกิดนายทหารรุ่น ร.ศ. ๑๒๙ แต่นั้นมาจนบัดนี้ และพวกเราก็ได้มีการชุมนุมสังสรรค์กันทุกปี

ต่อมาเมื่อเราทั้งสองได้เลือกสังกัด พ.อ. พระรามณรงค์เลือกหล่าทหารพรานสังกัดกรมทหารพรานที่ ๙ อยู่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการสั่งให้นักเรียนนายร้อยสำรองการทหารเข้าประจำกอง ลงวันที่ ๑๙ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๙ ที่ ๘๙/๑๐๑๐๔ ให้นักเรียนนายร้อย นายเสงี่ยม (พ.อ. พระรามณรงค์) เข้าประจำกรมทหารพรานที่ ๙

ลงพระนาม จิระประวัติวรเดช

ผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ

ส่วนข้าพเจ้าเลือกเหล่าทหารปืนใหญ่สังกัดกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๒ อยู่กรุงเทพ ฯ

เมื่อมีพระรับสั่งเสด็จผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ ทรงแต่งตั้งให้เข้าประจำกรมกองแล้วทุกคนเช่นนี้ ข้าพเจ้าและ พ.อ. พระรามณรงค์ก็ต้องจากกันไปรับราชการตามหน้าที่ลูกผู้ชายซึ่งยอมถวายแล้วด้วยร่างกายเลือดเนื้อและชีวิตเป็นชาติพลีเพื่อป้องกันองค์พระมหากษัตริย์ ชาติ และ ศาสนา ตามหน้าที่ทหาร

เป็นครั้งแรกที่ข้าพเจ้าและพระรามณรงค์จากกันไปอยู่ต่างจังหวัดในระหว่างนี้เราก็มีโอกาสพบกันบ้างเป็นครั้งคราว เช่นคราวซ้อมรบเป็นต้น

เนื่องจากพระรามณรงค์ มีความรู้ความสามารถดี ประพฤติตนเรียบร้อยอ่อนโยนเป็นที่รักใคร่ของผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา และบุคคลผู้ได้รู้จักโดยทั่วไปจะเห็นได้ว่า พระรามณรงค์อายุน้อยกว่าข้าพเจ้าถึง ๒ ปี รับราชการพร้อมกันได้เงินเดือนขึ้น ได้ยศ บรรดาศักดิ์ ตำแหน่งหน้าที่ราชการสูงเร็วดีกว่าข้าพเจ้ามากเป็นต้นว่าเป็น ร.ท. ร.อ. ฯลฯ จนกระทั่ง ตำแหน่งผู้บังคับกองร้อย ผู้บังคับกองพันก่อนข้าพเจ้า

ทั้งสิ้น ทั้งยังได้ไปรับราชการฝ่ายพลเรือนเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดหลายจังหวัด เช่น จังหวัดราชบุรี ข้าพเจ้าย้ายมาเป็นผู้บังคับกองพัน มียศเป็น พ.ต. เราได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กันอีก ณ จังหวัดนี้นานพอสมควร แล้วพระรามณรงค์ก็ย้ายไปอีก หลายจังหวัด จนสุดท้ายกลับเข้ากรุงเทพ ฯ เป็นอธิบดีกรมมหาดไทยก็ย้ายต่อไปอีกเป็นเวลานานทีเดียวที่ห่างกันไป ในที่สุดเราก็ได้พบกันอีกที่ฉลากกินแบ่งของรัฐบาลในพระนคร ในตอนนี้เราได้พบกันบ่อยครั้ง เมื่อมีธุระก็พบกันง่ายเข้า

หมู่พวกนายทหารรุ่น ร.ศ. ๑๒๙ ได้ร่วมกันชุมนุมสังสรรค์ในวันที่ ๓ พฤษภาคมทุกปี ๆ ละครั้ง เพื่อกระชับความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือกันและกันในหมู่รุ่น เช่นวันที่ ๑ มกราคม ส่งความสุขให้ซึ่งกันและกัน บางครั้งเราก็มีของขวัญให้กัน วันเกิดของทุกคนเราก็ส่งคำอวยพรให้กัน บางครั้งก็มีของขวัญให้กันเช่นเคย ยามเจ็บป่วยเราต่างก็ไปเยี่ยมกัน มีของไปเยี่ยมกันตามฐานะของแต่ละบุคคล

ภายหลังพวกรุ่นเราจึงได้ปรึกษากันตกลงปรึกษากันว่าควรกระทำเป็นส่วนรวม มีเงินทุนบ้างพอสมควร เพราะรายได้ของพวกเรารุ่น ๑๒๙ นี้ ได้รับบำนาญน้อยเหลือเกิน มีชั้นยศต่าง ๆ กัน ตั้งแต่ ร.ต. จนกระทั่งถึง พ.อ. ที่เป็นนายพลก็มีเพียง ๒ - ๓ คนเท่านั้น จะทำการกุศลใดก็ต้องเรี่ยรายกันตามรายได้มากน้อย เช่นคราวน้ำท่วมทางภาคใต้ คณะนายทหารรุ่น ร.ศ. ๑๒๙ ก็ได้ส่งไปช่วย พ.อ. พระรามณรงค์ก็มีส่วนส่งเงินไปช่วยด้วย บางคราวเพื่อนถึงแก่กรรมเราช่วยทำบุญ บอกไปยัง พ.อ. พระรามณรงค์ก็ส่งเงินมาช่วยแทนทุกคราวทุกงานที่มีการทำเช่นนี้บ่อย ๆ พวกเราเห็นว่าเป็นการยุ่งยาก เลยตกลงกันหาทุนสงเคราะห์เพื่อน โดยขอให้เพื่อน ๆ ที่มีฐานะดีหน่อย ช่วยออกทุนโดยไม่กะเกณฑ์ใครจะให้ก็ได้ไม่ให้ก็ได้ แต่เพื่อนทุกคนมีสิทธิ์ได้รับการช่วยเหลือเท่าเทียมกันหมด ในปีแรกเราได้เงินเกือบหนึ่งหมื่นบาท ได้ตั้งกรรมการเจ้าหน้าที่รักษาอย่างเรียบร้อย นำฝากธนาคารกรุงเทพ ฯ จำกัด ได้เงินเพิ่มเติมทุก ๆ ปีมาและได้ช่วยเหลือเพื่อนฝูงมาจนบัดนี้ ได้วางเกณฑ์ตั้งกติกาการใช้จ่ายในการเยี่ยมเพื่อน การป่วยไข้ และการตายเป็นระเบียบไว้ ซึ่ง พ.อ. พระรามณรงค์ก็ได้มีส่วนออกเงินให้ด้วย

การไปเยี่ยมป่วยไข้ เจ็บ ตาย จะเป็นที่โรงพยาบาล หรือที่บ้าน เราได้นำเงินไปช่วยทั้งนั้น เวลาหรือการฌาปนกิจก็ทำบุญให้ ขอขอบคุณบางท่านที่ไม่รับเงินโดยให้นำไปเก็บสมทบไว้ช่วยเพื่อนที่มีรายได้น้อย เรากระทำเช่นนี้เสมอมาจนกระทั่งเมื่อ พ.อ. พระรามณรงค์ป่วยลง เราทราบเรื่องเมื่อป่วยมากพอใช้ เราไปเยี่ยมและนำเงินไปช่วยเหลือดังได้ปฏิบัติมากับเพื่อนอื่น ๆ พ.อ. พระรามณรงค์ก็ไม่ยอมรับและให้เรานำไปเก็บสมทบเพื่อช่วยเพื่อนที่มีฐานะด้อยกว่าเช่นเดียวกัน

คุณงามความดีของ พ.อ. พระรามณรงค์มีอยู่มาก เพื่อนเป็นคนใจดีมีใจเป็นธรรมใจบุญเห็นอกเห็นใจผู้น้อยในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นเพื่อนหรือจะเป็นพี่ก็ได้ ทั้งหลาน ๆ ซึ่งเป็นลูกของเพื่อนก็ได้เรียกข้าพเจ้าว่าลุงตลอดมา ตั้งแต่เป็นเพื่อนนักเรียนจนกระทั่งมาจากกันครั้งนี้ ยังไม่เคยขัดใจกันแต่อย่างใดเลย จึงเป็นที่อาลัยและคิดถึงเป็นอย่างยิ่งสำหรับข้าพเจ้า เมื่อเพื่อนมาจากไปโดยไม่มีวันจะได้พบกันอีกแล้วในโลกนี้

ความจริงเป็นที่รู้จักแล้วว่า ทุกคนหนีความตายไม่พ้น ที่เกิดก็เกิดมา ที่ตายก็ตายไป ที่ยังอยู่ก็จะหนีไม่พ้น ก็คอยวาระสุดท้ายต่อไป ความเศร้าสลด อาลัยต่อเพื่อนผู้ที่เรารัก มาล่วงลับจากไปโดยไม่มีเวลากลับคืนมาอีก ข้าพเจ้าเป็นเพื่อนผู้หนึ่งขอตั้งจิตอธิษฐานด้วยความรัก ขอผลกุศลที่ข้าพเจ้าได้ประกอบขึ้น จงบังเกิดเป็นส่วนอานิสงส์ แด่ ดวงวิญญาณของเพื่อน พ.อ. พระรามณรงค์ (เสงี่ยม ศุนะลักษณ์) ด้วยขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก จงช่วยอภิบาลรักษาดวงวิญญาณของเพื่อน พ.อ. พระรามณรงค์ให้ไปสู่สุขคติเป็นสุขสงบในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

พล. จ. หลวงประเสริฐศัสตราวุธ

(*ลาภ ประเสริฐศัสตราวุธ วสุวัต*)

๕ ซอยประชานิมิตร ถนนประดิพัทธ จ. พระนคร

คำไว้อาลัย

จาก

พ.อ. หลวงอาจสรศิลป

เนื่องในการพระราชทานเพลิงศพ พ.อ. พระรามณรงค์ ข้าพเจ้าตั้งใจอยู่แล้วว่าจะเขียนความหลังของพระรามกับข้าพเจ้าที่คุ้นเคยกันมา ก็พอดีบุตรหลานเจ้าภาพได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยเพื่อลงในหนังสือแจกในวันพระราชทานเพลิง ข้าพเจ้าขอเริ่มต้นตั้งแต่เป็นนักเรียน จ.ป.ร. ดังนี้

พ.อ. พระรามณรงค์ (เสงี่ยม) เมื่อเป็นนักเรียนนายร้อยอยู่ชั้นเดียวกันจนสอบไล่ออกเป็นนายทหารปีเดียวกันเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ (ร.ศ. ๑๒๙) ระหว่างเป็นนักเรียนเขาเป็นคนเรียบร้อยสงบเสงี่ยมสมชื่อเขา ไม่ซุกซนเหมือนข้าพเจ้าฉะนั้นจึงไม่สนิทสนมกันมากนัก ครั้นเมื่อออกเป็นนายทหารแล้วต่างคนต่างก็แยกกันไปตามสังกัดอยู่คนละจังหวัดนาน ๆ จึงจะได้พบกันสักครั้ง ครั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ ข้าพเจ้าย้ายมาอยู่กรมทหารที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ ในตำแหน่งผู้บังคับกองพัน ๑ (สวนเจ้าเชฐ) หน้าวัดโพธิ์ ในเวลานั้นเราใกล้ชิดกันมาก คืออยู่บ้านพักหลังเดียวกันในสวนเจ้าเชฐ หน้าวัดโพธิ์ คือบ้านหลังใหญ่แบ่งกันอยู่คนละครึ่ง ตอนนี้เสงี่ยมเป็นพระรามณรงค์ ข้าพเจ้าเป็นหลวงอาจสรศิลป เราทั้งสองจึงสนิทสนมกันมากตลอดทั้งครอบครัว สองครอบครัวมีลูกชายรวม ๒๐ คน พระรามณรงค์ มีลูกถ้าจำไม่ผิดดูเหมือน ๑๖ คน ข้าพเจ้าเท่านั้นมีเพียง ๗ คน ส่วนภรรยาพระราม ถึงแก่กรรมลง พระรามจึงเป็นพ่อหม่าย แต่เวลานั้น ส่วนลูก ๆ ก็รักใคร่กันดีกับลูกข้าพเจ้าเหมือนครอบครัวเดียวกัน ครั้นถึงวันที่ ๑ เม.ย. ๒๔๗๕ ข้าพเจ้าย้ายไปเป็น ผบ. พัน ๒ ร. ๑๖ จังหวัดอุดร เราทั้งสองจึงจากกันอีกเป็นครั้งสอง จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๖ ข้าพเจ้าได้ย้ายไปช่วยราชการกระทรวงมหาดไทยในตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี ส่วนพระรามย้ายไปเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี นับว่าเราทั้งสองเริ่มใกล้ชิดกันอีก ระหว่างที่เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดด้วยกัน และเวลานั้นต่างคนก็

มีภรรยาใหม่โดยได้นางงามจังหวัดเป็นภรรยา เพราะเวลานั้นภรรยาข้าพเจ้าได้ถึงแก่-กรรมที่จังหวัดเพชรบุรี ส่วนพระรามเป็นพ่อม่ายอยู่แล้วเขาได้ลูกอีก ๔–๕ คน พระรามจึงมีลูก ๒ โหล ส่วนข้าพเจ้ามีลูกอีกเพียงโหลเดียว ต่อมาข้าพเจ้าย้ายไปเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา พระรามก็ย้ายไปอยู่กระทรวงมหาดไทย พระรามได้เลื่อนเป็นอธิบดีกรมมหาดไทย ส่วนข้าพเจ้าก็ได้เลื่อนเป็นผู้ว่าราชการภาคในตำแหน่งอธิบดี เทียบเท่าอธิบดีเหมือนกัน ในระยะนี้เราทั้งสอง มียศเป็นพันเอก และข้าราชการพลเรือนชั้นพิเศษ ครั้นเมื่อเกิดสงครามญี่ปุ่น ระหว่างที่ทหารญี่ปุ่นอยู่ในเมืองไทย เราทั้งสองได้รับหน้าที่พิเศษอีก ข้าพเจ้าได้เป็นผู้อำนวยการสร้างทางระหว่าง ลพบุรี–เพชรบูรณ์ ส่วนพระรามมีหน้าที่ส่งพลเมืองมาให้ข้าพเจ้าเพื่อทำงานสร้างทาง ต่างคนก็ต้องไปประจำอยู่จังหวัดเพชรบูรณ์หลายเดือน

เมื่อญี่ปุ่นยอมแพ้แล้วการสร้างทางจึงยุติลงเราทั้งสองจึงกลับไปทำงานตามตำแหน่งเดิมจนครบเกษียนอายุราชการ เราทั้งสองก็กลับไปสังกัดกระทรวงกลาโหมตามเดิม ต่อมาข้าพเจ้าได้เข้าทำงานทาง อ.จ.ส. ส่วนพระรามก็เข้าทำงานทางกองฉลากกินแบ่งรัฐบาล เราทำงานนี้คนละ ๑๐ กว่าปีจนข้าพเจ้ามีอายุ ๗๓ ปี จึงออกจากงาน อ.จ.ส. เพราะทางการให้เลิกนี้ ส่วนพระรามก็อายุมากเช่นเดียวกันก็ลาออกจากตำแหน่งทางกองฉลากต่างคนอยู่บ้านไม่ได้ทำอะไร เพราะอยู่ในวัยชรานับว่าเราทั้งสองจากกันอีกเป็นครั้งที่ ๓

เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๒ ข้าพเจ้าป่วยถ่ายปัสสาวะไม่ออกไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลศิริราชได้ไปพบพระรามป่วยอยู่บนตึกหลังเดียวกันคนละชั้น ทราบจากลูกสาวที่เป็นหัวหน้าพยาบาลมาเยี่ยมข้าพเจ้า ๆ จึงให้ลูกสาวข้าพเจ้าไปเยี่ยมพระรามเราทั้งสองต่างเป็นห่วงกันเฝ้าดูอาการของกันและกันตลอดมา ข้าพเจ้าอยู่ได้ ๒๑ วัน หมอก็บอกว่าอาการเกือบปกติแล้วให้กลับบ้านได้ ในเวลาเดียวกันนี้คือก่อนหน้าจะกลับบ้านลูกสาวไปเยี่ยมพระรามบอกว่าอาการของพระรามไม่ดีทำการเจาะสมองนับตั้งแต่เวลานั้นมาข้าพเจ้าก็ไม่สบายนอนไม่หลับตลอดคืน ครั้นรุ่งเช้าข้าพเจ้าก็กลับบ้านเวลาจะขึ้นรถ พวกลูก ๆ พระรามได้มาหาข้าพเจ้า บอกว่าพ่ออาการหมดหวัง พวกลูก ๆ ได้มาพร้อมกัน

แล้ว เมื่อข้าพเจ้ามาพักบ้านได้ ๒ วันก็ได้ข่าวว่าพระรามถึงแก่กรรมเสียแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกใจหายสลดใจอย่างยิ่งนับว่าเราจากกันครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้าย ไม่มีวันที่จะกลับมาพบกันอีก พระรามณรงค์เป็นคนดีจริง ๆ ไม่เคยทำความชั่วเสียหายอย่างใดทั้งในราชการและส่วนตัว เพื่อนฝูงก็รักใคร่นับถือตลอดผู้บังคับบัญชาก็ไว้วางใจ

ฉะนั้นในวาระสุดท้ายนี้ ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยจงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของ พ.อ. พระรามณรงค์ (เสงี่ยม) จงประสบแต่สุคติในสัมปรายภพตลอดชั่วนิรันดร

ป. ธนพุทธิ อาจสรศิลป

ไว้อาลัยถึงพันเอกพระรามณรงค์

(เสงี่ยม ศุนะลักษณ์)

จาก พ.ท. พระเสนาภักดี

ได้รับจดหมายของพลจัตวาหลวงประเสริฐศัสตราวุธ เพื่อนชุดเดียวแจ้งมาว่า บุตรและธิดาลูกหลานของพระรามณรงค์ ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยถึงท่านที่ล่วงลับไปแล้ว ข้าพเจ้าต้องขอออกตัวบ้าง ที่มีเวลาอยู่ด้วยกันน้อยชั่วเวลาไม่ถึง ๓ ปี ในขณะที่เป็นนักเรียนนายร้อยทหารบกเท่านั้น เมื่อไปประจำการก็แยกย้ายไปอยู่ตามเหล่าจึงต้องห่างไกลกัน ได้มาพบกันบ่อยครั้ง ก็เมื่อออกจากประจำการนี้เอง

ต้องขอ ขอบใจที่บุตรและธิดาตลอดจนหลานยังสนใจให้ลุงเขียนคำไว้อาลัยเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่พวกท่าน นับว่าเป็นความคิดที่ดีและเหมาะสมกับกาลสมัย

เมื่อเข้าเป็นนักเรียนนายร้อยใหม่ ๆ สมัยยังนุ่งผ้าโจงกะเบน หัดแถวมือเปล่าพร้อมกันหลายคน พวกเรานับว่าได้ตั้งใจหัดกันได้เป็นอย่างดี ประมาณเดือนเศษก็ได้รับคำสั่งให้เข้ารวมหัดกับพวกแถวใหญ่ได้ เพราะเหตุความพร้อมเพรียงและตั้งใจฝึกหัดกันจริง ๆ ของพวกเรา

การกินอยู่หลับนอน ผู้บังคับบัญชาจัดให้อยู่โรงที่ ๖ เมื่อพวกเรามีอาหารอะไรมาจากบ้านก็แบ่งกันรับประทาน เวลานอนเตียงข้าพเจ้าอยู่กลางพระรามณรงค์กับพระพิชัยศรแผลงอยู่เตียงขวาและซ้าย เมื่อเสร็จการรับประทานอาหารเย็นแล้ว เรามักจะพากันออกไปนั่งเล่นที่สนามหญ้าหน้าโรงเรียนทางถนนราชดำเนิน เพื่อรับอากาศบริสุทธิ์อย่างหนึ่ง และเพื่อดูญาติทางบ้านจะนำของรับประทานและของใช้มาให้ เมื่อมีของรับประทานมากก็แบ่งกันไปตามมากและน้อย เรารักใคร่กันดุจพี่น้องท้องเดียวกัน มีความสุขก็สุขด้วยกัน เมื่อมีทุกข์มาก็ช่วยกันแก้ไขให้ปลดเปลื้องไป เมื่อถึงเวลาดูตำราต่าง ๆ ในขณะที่ดูหนังสือเพลินอยู่นั้นได้มีเพื่อนบางคนที่ซน ๆ เขาแอบเอากระดาษทำ

เป็นพู่แล้วมาแขวนที่คอเสื้อข้างหลังพวกเราแล้วเอาไฟจุดทำให้พวกเราตกใจชั่วขณะหนึ่ง พวกเราต้องอดทนเอา เจ้าเพื่อนพวกนั้นเขาให้ฉายาว่าเป็นพวกหนอนหนังสือ แต่เราก็ช่วยอะไรเขาไม่ได้ เพราะมันเดินไปคนละทัศนะกัน เมื่อหมดเวลาดูหนังสือแล้วต่างคนต่างก็แยกย้ายกันไปขึ้นนอนตามเวลา

เมื่อก่อนหน้าที่พระรามณรงค์จะถึงแก่มรณกรรมประมาณ ๒ เดือนเศษ ข้าพเจ้าได้ไปซื้อน้ำอบไทยที่ร้านบัวสอาดในขณะนั้นได้เห็นพระรามณรงค์เดินมา ข้าพเจ้าก็ตรงเข้าไปจับมือเขาและทักขึ้นว่า น้องชายเป็นโรคอะไรหรือมือจึงได้เย็นเฉียบชืด หน้าตาก็ซูบผอมสะโลกังเช่นนี้ เขาตอบว่าโธ่พี่ชายก็มันเป็นโรคภายในหลายโรคจะเล่นเอาแย่อยู่แล้ว ข้าพเจ้าพูดต่อไปว่าลาออกจากงานเสียทีซิลูกเต้าก็เป็นหลักฐานกันทุกคนแล้ว จะทำงานหาเงินไปให้ใครอีกเล่า ตัวของตัวไม่รักหรือ ๆ จะไปรักใครกัน คุณปรียาลูกสาวก็เป็นหัวหน้าตึกโรงพยาบาลศิริราชควรรีบเข้าไปให้นายแพทย์ตรวจรักษาหรือเช็คร่างกายกันใหญ่เสียสักทีซิ เขาก็ตอบว่าขอบใจแลว่าจะรีบไปตรวจเช็คร่างกายเสียทีตามที่พี่ชายตักเตือนใน ๒–๓ วันนี้ และส่วนการทำงานได้ลาออกมาแล้ว อย่าบ่นว่านักเลยแล้วเขาก็ลาเดินไปทางวัดบวรนิเวศวิหาร ข้าพเจ้ามองดูเขาเดินโซเซไปจนลับตา ต่อมาประมาณเดือนเศษ ลัดดาวัลย์ลูกสะใภ้ของข้าพเจ้าซึ่งเป็นหัวหน้าห้องน้ำเกลือที่ศิริราชได้มาบอกข้าพเจ้าว่า คุณพ่อพี่ปรียาได้มาป่วยอยู่ที่ตึกวิบูลย์ลักษณ์ รุ่งขึ้นข้าพเจ้าก็มารถกับลูกถึงหน้าตึกวิบูลย์ลักษณ์ ก็เข้าไปที่นางพยาบาลทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ถามเขาว่าคุณพระรามป่วยอยู่ห้องชั้นไหน เขาบอกว่าส่งตัวย้ายไปอยู่ตึกตั้งตรงจิตชั้นล่างแล้วข้าพเจ้ามีความรู้สึกใจหายวาบทันทีเพราะที่ตึกตั้งตรงจิตนี้ พวกพ้องและเพื่อน ๆ เคยมาเจ็บอยู่และตายไปทุกคน นึกถึงพระรามขึ้นมาก็น่ากลัวจักเอาตัวไม่รอดเสียอีกคนหนึ่งแล้ว ข้าพเจ้าก็รีบไปยังตึกหลังนี้ พอก้าวขึ้นถึงพื้นห้องตรงหน้าประตูตึก ก็ได้พบกับพี่สาวคุณปรียามาไหว้แล้วนำไปยังห้องพักรับรอง กับได้แนะนำให้รู้จักน้องชายคนโตซึ่งเป็นแพทย์ และน้องๆ ทุกคนที่อยู่ที่นั้นให้มารู้จักกับข้าพเจ้า แต่ไม่เห็นคุณปรียาข้าพเจ้าเข้าใจว่าคงพยาบาลคุณพ่ออยู่ในห้อง ข้าพเจ้าก็นั่งถามบุตรคุณพระที่นั่งอยู่ด้วยทุกคน ทันใดนั้นคุณหมอลูกชายใหญ่ก็มานำข้าพเจ้าเข้าไปเยี่ยม ข้าพเจ้ายืนพิจารณาอยู่ข้าง

เตียงคนเจ็บ เห็นอาการเป็นที่น่าวิตกมาก จึงถามคุณปรียาถึงเรื่องอาหารแล้ว ก็พูดกับคุณปรียาว่าลุงจะรีบกลับไปให้เจ้าวิไลอัดซุบไก่ส่งมาให้ทันรับประทานในวันพรุ่งนี้ แล้วก็ลากลับบ้าน บอกให้เจ้าวิไลช่วยนำซุบไก่อัดส่งไปให้รับประทานโดยฝากลูกสะใภ้นำมาในเวลาเช้า ครั้นวันที่ ๓ ก็รีบไปฟังอาการป่วยที่โรงพยาบาลอีก ก็เข้าเยี่ยมไม่ได้เสียแล้ว เรายังนั่งฟังอาการอยู่นานพอสมควรแล้วก็ลาพวกลูกกลับบ้าน ดูเหมือนว่าข้าพเจ้ากลับมายังไม่ทันถึงบ้าน พระรามก็คงจะหมดลมเสียแล้ว ตอนเย็นเมื่อลูกสะใภ้เลิกงานกลับบ้าน ก็รีบมาบอกข้าพเจ้าว่าคุณพ่อพี่ปรียาเสียๆ แล้ว เมื่อประมาณ ๔ โมงเช้า จะอาบน้ำศพบ่าย ๔ โมงวันนี้แล้วนำศพไปตั้งสวดที่วัดโสมนัสวิหาร ข้าพเจ้าตกลงใจว่าจะไปคอยรับศพที่วัดดีกว่าเพราะไปอาบน้ำศพก็ไม่ทันเสียแล้ว ตัวข้าพเจ้าก็ไม่สบายด้วยเป็นไข้หวัดใหญ่ คุณหมอทองน่านและหมอลูกชายเขาคุมไม่ให้ไปไหน ๆ แต่ข้าพเจ้าก็เลือกไปบ้างที่งานจำเป็น เมื่อตอนบรรจุศพก็พยายามไปอีกครั้งหนึ่ง

ตามพระพุทธโอวาทขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงไว้ว่าบิดามารดานับว่าเป็นพรหมหรือบุรพเทพหรือบุรพการีชน และเป็นอาหุไนยบุคคลของบุตรและธิดาหลานเหลนในวงศ์ตระกูลนั้น ส่วนบุตรและธิดาก็มีแต่ความกตเวทีตอบแทนพระคุณของท่านด้วยวิธีทำบุญกุศลและจัดการฌาปนกิจอุทิศส่วนกัลปนาผลส่งไปให้ท่านเป็นเปตพลีเพื่อเป็นการสนองคุณท่าน และต้องรักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูลของท่าน ด้วยเหตุผลที่ท่านได้บำรุงเลี้ยงรักษาพวกเรามาจนตลอดรอดฝั่งได้ตั้งตัวเป็นหลักฐานมาจนทุกวันนี้

พระรามณรงค์ผู้นี้เป็นผู้มีอุปนิสัยมั่นคงกล้าหาญ และมีใจโอบอ้อมอารี มีอุปนิสัยอ่อนโยนสุภาพเรียบร้อย ปราศจากนิสัยเห็นแก่ตัว มีจิตใจรักสงบ ชอบคบแต่ผู้ที่เป็นกัลยาณชน ประกอบกับการรักษาอนามัยดี จึงได้มีอายุอยู่มาได้ถึง ๗๗ ปีเศษนับว่าได้กำไรชีวิตมากพอสมควรอยู่แล้ว นับว่าดีกว่าบางคนที่ตายเสียแต่ในครรภ์มารดาหรือเป็นเด็กหนุ่มเป็นสาวยังไม่ทันถึงสมัยแก่ชราเป็นต้น ความจริงตั้งแต่เป็นนักเรียนมาจนถึงเวลานี้ ยังไม่เคยได้ยินข่าวว่าน้องชายมีการเจ็บป่วยอย่างมากเช่นคราวนี้เลยพอเจ็บก็ลาไปสู่ปรโลกทันที แต่ก็นับว่าโชคดีเหมือนกันที่ไม่ต้องทรมาน บุตรและธิดาไม่ต้องเฝ้ารักษากันนาน ตามพระบรมพุทโธวาทว่าใครเกิดมาแล้วต้องตายทุกคน ถ้าใครไม่อยาก

ตายก็อย่าเกิดมา หรือบางท่านที่เกิดมาแล้ว แต่ไม่อยากตาย ก็ต้องใช้ปัญญาและวิริยะอุส่าห์ประพฤติและปฏิบัติธรรมตามมัชฌิมาปฏิปทา จนเห็นอริยสัจจธรรมทั้ง ๔ ถึงขั้นโลกุตรธรรมจนสำเร็จมรรคผลนิพพานเสียแต่ในชาตินี้ ก็นับได้ว่าท่านผู้นั้นหนีจากชาติภพพยาธิมรณะได้สำเร็จเช่นกัน

ปัจฉิมลิขิตในกาลอาลัยถึงเพื่อนยากนี้ แม้ว่าจะมีการเศร้าโศกเสียใจอาลัยรักกันสักเท่าใดก็ตาม ย่อมจักช่วยกันอย่างใด ๆ ให้สมความพอใจของตนหาได้ไม่ และเมื่อระลึกถึงเพื่อนขึ้นมาเมื่อไรก็ได้แต่ตั้งสัตย์อธิษฐานด้วยสมาธิจิต ขอให้ดวงวิญญาณของเพื่อนรักจงไปสู่สุขคติภพอันเป็นบรมสุขารมณ์อย่างประเสริฐยิ่ง อนึ่งขอตั้งจิตอธิษฐานให้ดวงวิญญานของเพื่อนซึ่งกำลังจะไปจุติในภพใด ๆ ก็ตาม เมื่อมีความสามารถจักทราบได้ด้วยญาณวิถีอย่างใด ๆ ขอจงตั้งใจอนุโมทนารับทานมัยในความหวังดีและการบำเพ็ญกุศลอุทิศให้อยู่ในเวลานี้ จงเป็นผลสำเร็จแก่ท่านพระรามณรงค์จงทุกประการเทอญ

พระเสนาภักดี

คำไว้อาลัย

เนื่องจากได้ทราบข่าวจากพลจัตวาหลวงประเสริฐศัสตราวุธ ว่าประมาณกลางกุมภาพันธ์นี้ เจ้าภาพจะขอพระราชทานเพลิงศพพันเอกพระรามณรงค์ และขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยในการพระราชทานเพลิงศพครั้งนี้ด้วย นายพันเอกพระ-รามณรงค์นี้เป็นนายทหารรุ่นปี ร.ศ. ๑๒๙ เป็นนักเรียนนายร้อยรุ่นเดียวกันกับข้าพเจ้า มีนักเรียนรุ่นเดียวกัน ๑๔๖ คน เวลานี้เหลือมีอายุอยู่ ๒๗ คนเท่านั้น และก็มีอายุร่วงเข้า ๗๐ – ๘๐ กว่าด้วยกันทั้งนั้น วันอันใกล้นี้ก็จะหมดไปตาม ๆ กัน เพราะที่อยู่ ๆ ก็ชรามากแล้วด้วยกันทั้งนั้น สังขารทั้งหลายมีแต่รูปกับนามเท่านั้น เปลี่ยนจากภพนี้ไปภพใหม่ ขอให้เพื่อนไปสู่สุขคติในสัมปรายภพเถิด

พ.ท. พระพิเศษสุรฤทธิ์

ไว้อาลัย

พันเอก พระรามณรงค์ (เสงี่ยม ศุนะลักษณ์)

ได้รับข่าวว่า พ.อ. พระรามณรงค์เพื่อนรักถึงแก่กรรมไปอีกคนหนึ่ง รู้สึกเศร้าใจและเสียใจมากเพราะพระรามเป็นเพื่อนรักกันมาตั้งแต่เป็นนักเรียนนายร้อย จ.ป.ร. เราชอบรักสนิทสนมกันมาก เราร่วมเรียนมาด้วยกัน ๓ ปี เมื่อสอบไล่ได้ชั้นสูงสุดของโรงเรียน และเข้ารับราชการประจำกรมกอง ต่างคนต่างก็แยกกันไปตามกรมสังกัด ตอนต้น ๆ เราไม่ค่อยได้พบปะกัน เพราะต่างคนต่างอยู่ไกลกัน ตอนกลาง ๆ ได้พบกัน ๒ หรือ ๓ ครั้ง เมื่อพระรามเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดราชบุรี ตอนท้ายเมื่อประมาณ ๕ – ๖ ปีมานี้ เราได้พบกันเมื่อไปเผาศพหลวงชาญดรุณวิทย์ ร่วมกันที่วัดประยูรวงศ์ ธนบุรี

พระรามณรงค์เป็นคนเรียบร้อย มีอัทธยาศรัยน่ารัก พบกันที่ไรก็พูดกันถึงเรื่องเก่า ๆ และสนิทชิดเชื้อตามเคย คนเราเมื่อมีชีวิตอยู่ก็มีหวังว่าจะได้พบปะกันบ้าง ตายแล้วก็ปิดประตูสังคมหมดทุกอย่าง

เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าความตายเป็นสิ่งธรรมดา เป็นธรรมชาติ ใครจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ เกิดแล้วก็ตายด้วยกันทั้งสิ้น

เมื่อนึกถึงข้อนี้ก็ปลงตก พระรามมีชีวิตก้าวหน้ามีทั้งลาภยศสรรเสริญสุขทุกอย่าง นี่ก็คือคุณความดีของคุณพระที่ปฏิบัติมาในราชการ

สุดท้ายนี้ขอให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของเพื่อนรัก จงไปสู่สุขคติในสัมปรายภพนั้นเทอญ

ร.อ. โกย วรรณกุล

๕๒ บ้านวรรณกุล ประตูเมือง เพชรบุรี

๒๙ ม.ค. ๑๓

ลิลิตไว้อาลัย

พ.อ. พระรามณรงค์ (เสงี่ยม ศุนะลักษณ์)

โดย ร.ต. เนตร พูนวิวัฒน์

ร่ายสุภาพ

“เสงี่ยม” มิตรรักของ “เนตร” ใจคอวิเศษงดงาม
กอปรแก่ความดีเด่น ครั้งเมื่อเป็นนักเรียน
“เสงี่ยม” พากเพียรครูชม เป็นที่นิยมของเพื่อน
ไป่แชเชือนการงาน ชอบประสานไมตรี
องค์ความดีมากหลาย กล่าวมากมายไม่จบ
สมนักรบของชาติ แหลมฉลาดปราดเปรื่อง
เป็นเจ้าเมืองก็ดี ทำหน้าที่ห่อนแพ้
ข้าหลวงใดใดแล้ เพราะข้อยพบเห็น ตลอดนา

โคลง ๔ สุภาพ

ยังเป็นพันเอกด้วย ยืนยง
เป็นพระรามณรงค์ ศักดิ์เรือง
ชูอาตม์ตระกูลวงศ์ ของ “เสงี่ยม” เองแล
“ศุนะลักษณ์” เลิศกระเดื่อง ไต่ขึ้นศักดิ์สูง
เพื่อนฝูงต่างโศกเศร้า อาลัย
เพื่อน “เสงี่ยม” มาหมดขัย ดังนี้
ได้ธรรมยึดอาศัย หักจิต ลงแล
ทุกสัตว์ธรรมชาติชี้ ไป่พ้นสุสาน

ร่ายสุภาพ

วิญญาณ ''เสงี่ยม'' ไปดี ตามวิถีที่ข้า–
นั่งสมาธิส่ง ใบหน้าตรงสงบเสงี่ยม
นับเป็นเยี่ยมผู้หนึ่ง ตูซาบซึ้งในเพื่อน
จึงเอ่ยเอื้อนบอกเล่า เพื่อทุกเหล่าญาติมิตร
ช่วยส่งจิตโมทนา แด่ ''เสงี่ยม'' มิตรของข้า
สู่พิมานฟากฟ้า กอปรด้วยศานติสุข ยิ่งเทอญ

โคลง ๔ สุภาพ

ขอทุกท่านทั้งญาติ และมิตร
ของ ''เสงี่ยม'' โปรดส่งจิต ช่วยด้วย
ทำบุญแผ่อุทิศ แด่ ''เสงี่ยม'' เถิดรา
บุญจักสนองจวบม้วย มิรู้เสื่อมสูญ
ทั้งพูนยศลาภด้วย สรรเสริญ
ส่งท่านสู่ความเจริญ ยิ่งแล้
จิตใจจักเพลิดเพลิน พลัง–สุข สันต์นอ
หมู่อมิตรก็พ่ายแพ้ หมดสิ้นสูญสลาย แน่เฮย.

คำไว้อาลัย

ธิดาและบุตรของท่านพันเอก พระรามณรงค์ ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยคุณพระรามณรงค์ ซึ่งเคยเป็นผู้บังคับบัญชามา โดยข้าพเจ้าปฏิเสธไม่ได้

ความจริงข้าพเจ้ารู้จัก คุณพระรามณรงค์มานานก่อนที่จะมาเป็นผู้บังคับบัญชา เพราะเพื่อนที่เป็นนายทหารเคยยกย่องว่า ท่านเป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่ซื่อสัตย์สุจริต ทำงานรักษาระเบียบแบบแผน ผู้บังคับบัญชาไว้วางใจมาก

ต่อมาปลายปี ๒๔๗๖ หลังจากปราบขบถเรียบร้อยแล้ว รัฐบาลเปลี่ยนนโยบายใหม่ว่า จังหวัดใดมีกรมทหารตั้งอยู่ ก็ตั้งนายทหารชั้นนายพันเอกไปเป็นข้าหลวงประจำจังหวัด เท่าที่ข้าพเจ้าจำได้ คือจังหวัดนครราชสีมา สระบุรี เพชรบุรี ตราด และราชบุรี จังหวัดราชบุรีนั้นกำหนดให้ พ.อ. พระรามณรงค์ ไปเป็นข้าหลวงประจำจังหวัด แต่ให้ข้าพเจ้าไปเป็นปลัดจังหวัดเพื่อปรับปรุงการงาน เพราะตำแหน่งต่าง ๆ ขาดอยู่หลายตำแหน่งก่อน และให้เป็นพี่เลี้ยงคุณพระท่านอยู่ชั่วระยะหนึ่ง เพื่อให้ท่านคุ้นเคยกับงานพลเรือน ข้าพเจ้ารับราชการเป็นปลัดจังหวัดอยู่กับท่านประมาณ ๖ เดือน ก็ย้ายไปเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกัน

ในระหว่างที่รับราชการอยู่ใต้บังคับบัญชานั้น สังเกตุเห็นว่า ท่านได้ศึกษาหาความรู้การงานในหน้าที่ได้อย่างรวดเร็ว ช่างสังเกตุ ความมีไหวพริบรอบคอบ เรื่องใดที่สำคัญต้องให้เข้าใจแต่ต้นจนจบเสียก่อนจึงจะยอมลงนาม เป็นคนเจ้าระเบียบ รักษาแบบแผนจริงจัง มีความซื่อสัตย์สุจริตจริง ๆ จังหวัดราชบุรีในสมัยนั้น มีผู้ร้ายสำคัญมาก ท่านออกควบคุมปราบปรามด้วยตนเอง เพราะท่านเป็นทหาร สั่งงานปฏิบัติงานอย่างเฉียบขาด ข้าพเจ้าเคยร่วมออกไปปราบปรามกับท่านมากครั้ง แม้แต่ข้าพเจ้าจะย้ายไปอยู่คนละจังหวัด เราก็เคยร่วมกันเสมอมา เพราะเขตติดต่อกัน

ในสมัยนั้น ราชบุรีมีกองพลทหาร พลเอกหลวงเสนาณรงค์ครั้งยังมียศเป็นพันโท เป็นผู้บังคับการกองพล ท่านทั้งสองประสานงานกันอย่างดี ในเวลาที่ต้องใช้กำลังทหารร่วมปราบปรามโจรผู้ร้าย ฝ่ายทหารก็ร่วมด้วยอย่างดี

ท่านปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างที่ผู้บังคับบัญชารักและไว้วางใจ ผู้ใต้บังคับบัญชาเคารพรักไม่ต้องคอยหวาดระแวงเพราะใจคอหนักแน่นไม่เป็นคนหูเบา ผลความดีของท่านดังจะเห็นได้ว่า ในเวลาต่อมาท่านได้เลื่อนขึ้นเป็น อธิบดีกรมมหาดไทย (กรมการปกครองในปัจจุบันนี้) ซึ่งนายทหารที่มารับราชการเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดรุ่นเดียวกับท่าน มิได้เคยเลื่อนขึ้นรับราชการในตำแหน่งนี้เลย ทั้งนี้เพราะความดีเด่นเป็นพิเศษ แม้ภายหลังที่ท่านออกจากราชการแล้ว ทางกองสลากกินแบ่งรัฐบาลยังให้ท่านมาช่วยในกองสลากอีกนี้ แสดงให้เห็นว่าทางราชการได้ไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริตตลอดมา

ในส่วนตัวข้าพเจ้านั้นเคารพรักอย่างดี และระลึกถึงพระคุณที่เคยได้ช่วยเหลือข้าพเจ้าตลอดมา ท่านรักข้าพเจ้าอย่างน้องชาย บุตรธิดาของท่านทุกคนเคารพรักข้าพเจ้าอย่างญาติ เรียกข้าพเจ้าว่า อาว์ ทุกคนจนทุกวันนี้

ผลคุณงามความดีที่ท่านได้ประกอบมาแล้วแต่ต้นจนอวสานนั้น ย่อมทราบอยู่แก่ใจบรรดาที่รู้จักท่านเป็นอย่างดี

ในที่สุดนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและกุศลผลบุญในกรรมดีที่คุณพระรามณรงค์ได้กระทำมาจงบรรดาลให้ คุณพระรามณรงค์ ได้ประสบความสุขเกษมสำราญในสัมปรายภพตามปรารถนาทุกประการ

หลวงบุเรศบำรุงการ

สดุดีและไว้อาลัย

การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นภาวะที่มนุษย์ทุกคนจะต้องประสพแต่สำหรับคุณพระนี้ ช่างรวดเร็วเหลือเกิน อดที่จะใจหายเสียมิได้

คุณพระท่านเข้าอยู่ในโรงพยาบาลด้วยโรคปอดอักเสบและปวดหลัง ข้าพเจ้าพบกับท่านเป็นครั้งแรกในฐานะแพทย์ประจำบ้านที่เข้าไปรักษาโรคปวดหลัง อาจเป็นเพราะอุปนิสัยใจคอเต็มไปด้วยความเมตตากรุณาของท่านก็ได้ ข้าพเจ้าจึงได้มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับท่านตลอดเวลาที่ท่านรักษาตัวอยู่ จวบจนวาระสุดท้าย

คุณพระเป็นนายทหารเก่า ถือระเบียบวินัยเคร่งครัด มีความโอบอ้อมอารีย์ต่อผู้เยาว์ ไม่ถือตัวว่าเป็นผู้ใหญ่ เมื่อข้าพเจ้าซึ่งเป็นแพทย์ผู้อ่อนอาวุโส แนะนำว่าควรจะปฏิบัติตัวอย่างไร ท่านก็จะปฏิบัติตามและให้เกียรติแก่ข้าพเจ้าเป็นอย่างดี

พออาการปอดอักเสบและอาการปวดหลังทุเลาลง จนกระทั่งสมควรจะกลับบ้านได้ ท่านเริ่มมีอาการปวดศีรษะ ระยะแรกปวดไม่มากนัก ความดันโลหิตก็ขึ้นไม่สูง เมื่อได้ให้ยาแล้วอาการก็ทุเลาลงเป็นลำดับ

ในสุดท้าย ตอนเช้าประมาณ ๗.๓๐ น. เมื่อข้าพเจ้าเข้าเยี่ยมท่าน ท่านกำลังจะเริ่มรับประทานอาหาร ถามถึงอาการปวดศีรษะ ท่านบอกว่า ทุเลากว่าวันก่อน ๆ ท่านยังได้ถามถึงแนวทางที่จะปฏิบัติตัวขณะที่อยู่บ้าน เมื่อได้แนะนำท่านแล้วข้าพเจ้าก็ลาท่านไปดูเยี่ยมไข้อื่น ๆ ต่อไป

ต่อมาเวลา ๑๐.๓๐ น. ได้ทราบว่าท่านหมดสติ เป็นอัมพาตไปเสียแล้ว อาการของท่านทรุดหนักลง หนักลงเรื่อย ๆ จนถึงแก่มรณะกรรมในที่สุด

ในฐานะแพทย์ การตายของคนไข้ที่เกิดขึ้นอย่างฉุกเฉินและสุดวิสัยที่จะช่วยได้เช่นนี้ เป็นสิ่งธรรมดา แต่สำหรับคุณพระ ข้าพเจ้าเสียดายที่ไม่สามารถมีโอกาสพยายาม

ช่วยชีวิตของท่าน แม้จะทราบภายหลังว่า เป็นการตกเลือดในสมอง ซึ่งเป็นการยากที่จะช่วยให้รอดพ้นจากมรณกรรมได้ ทั้งนี้เพราะข้าพเจ้ามีความรู้สึกประทับใจในอัธยาศัยและบุคคลิกภาพของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ข้าพเจ้าคิดว่า ด้วยคุณความดีและกุศลกรรมที่ท่านได้บำเพ็ญมาตลอดชีพของท่าน คงจะนำวิญญาณของท่านไปสู่สุขคติสัมปรายภพโดยแน่แท้

นายแพทย์ประสิทธิ์ ก่องเกตุใหญ่
ภาควิชาศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิคส์

คำไว้อาลัย

"ขอไว้อาลัยใน พันเอก พระรามณรงค์

(เสงี่ยม รามณรงค์)

เพราะ......ท่านผู้นี้ท่านดีจริง"

พันตรี เพิ่ม เกาะเพ็ชร์
จังหวัดอุดรธานี

คำไว้อาลัย

คุณพ่อ เป็นผู้ให้ความห่วงใยในอนาคตของลูก ๆ เป็นอย่างยิ่ง ได้พยายามฝึกอบรมลูกหลานให้มีความมานะพากเพียรในการศึกษาเล่าเรียน เพื่อจะได้มีวิชาประกอบสัมมาอาชีพเจริญขึ้นตามวัยวุฒิของลูก ข้าพเจ้าได้เคยรับราชการอยู่ใต้บังคับบัญชาของท่าน เมื่อครั้งที่คุณพ่อดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรีและอธิบดีกรมการปกครอง คุณพ่อเป็นผู้ที่ถือสันโดษ และมักน้อยมีประวัติราชการในทางซื่อสัตย์สุจริต คุณพ่อได้พยายามสั่งสอนอบรมผู้ใต้บังคับบัญชาให้ตระหนักในความซื่อสัตย์สุจริตอยู่เสมอ ในระยะที่คุณพ่อได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการปกครองนั้น ข้าพเจ้าแต่งงานกับคุณสุดสงวน บุตรสาวคนโตของท่าน ตามความรู้สึกของข้าพเจ้าแล้วคุณพ่อรักและเอ็นดูบุตรสาวคนโตมาก เนื่องจากคุณแม่ได้ถึงแก่กรรมไปก่อน คุณสุดสงวนจึงต้องรับภาระเป็นแม่บ้าน และทนุถนอมเลี้ยงดูน้อง ๆ ซึ่งกำลังอยู่ในเยาว์วัยอีก ๙ คนตลอดมา เมื่อคุณสุดสงวนได้แยกครอบครัวไปอยู่กับข้าพจ้า คุณพ่อก็ได้มีความห่วงใยเป็นอันมากพยายามพร่ำสอนเพื่อความเจริญก้าวหน้าทั้งทางส่วนตัว และราชการเสมอ ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าจะต้องออกไปรับราชการต่างจังหวัดในตำแหน่ง นายอำเภอ ปลัดจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด ท่านก็ได้พยายามแนะแนวทางสั่งสอนให้ระลึกถึงหน้าที่การงาน และให้ถือความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง บางโอกาสก็ได้พยามยามสนับสนุนเพื่อให้ข้าพเจ้า และครอบครัวมีความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป เมื่อข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดน่านซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนมีภยันตรายอันเกิดจากผู้ก่อการร้ายอย่างรุนแรง คุณพ่อก็มีความห่วงใยเกรงข้าพเจ้าจะได้รับอันตรายจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ถึงแม้ว่าในระยะหลังนี้ คุณสุดสงวนภรรยาของข้าพเจ้าจะได้ถึงแก่กรรมไปแล้วก็ตาม คุณพ่อก็ได้มีความห่วงใยหลาน ๆ ซึ่งเป็นบุตรของข้าพเจ้ากับคุณสุดสงวน ซึ่งกำลังเล่าเรียนอยู่ในกรุงเทพ ฯ ทั้งหมด โดยเจตนาของคุณพ่อแล้วท่านอยากให้ข้าพเจ้ามารับราชการอยู่ใกล้กรุงเทพ ฯ เพื่อจะได้ดูแล

ลูก ๆ โดยใกล้ชิด เมื่อคุณพ่อป่วยต้องไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลศิริราช ข้าพเจ้าพร้อมบุตรชายหญิงก็ได้หาโอกาสไปเยี่ยมคุณพ่ออยู่เสมอ ต่อมาข้าพเจ้าก็ได้ย้ายจากตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ มาดำรงตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย รู้สึกว่าคุณพ่อดีอกดีใจมากที่ข้าพเจ้าได้รับเกียรติและมีโอกาสอยู่ใกล้ชิดกับลูก อาการป่วยของคุณพ่อปรากฏว่าทุเลาเบาบางลงจวนจะอยู่ในเกณฑ์ปกติแล้วทำให้ข้าพเจ้าและบุตรชายหญิงพากันดีใจ ครั้นวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๒ ในตอนสายปรากฏว่าเส้นโลหิตฝอยแตก มีอาการหนักพูดไม่ได้เสียแล้ว ซึ่งนายแพทย์ก็ได้ให้การรักษาเป็นอย่างดีคุณพ่อจึงมีชีวิตอยู่ได้ปราศจากความรู้สึก จนวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๒ ก็สิ้นลมหายใจโดยอาการสงบ เป็นที่อาลัยยิ่งแก่ข้าพเจ้า และบรรดาบุตรหญิงชาย ตลอดจนญาติพี่น้องทุกฝ่าย

ด้วยเดชะกุศลผลบุญ และคุณงามความดีที่คุณพ่อได้บำเพ็ญไว้รวมตลอดทั้งข้าพเจ้าและคุณสุดสงวนพร้อมทั้งบุตรธิดา ที่ได้ตั้งใจบำเพ็ญกุศลอุทิศ จงเป็นผลส่งให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณพ่อ อันเป็นที่เคารพรักอย่างยิ่ง ได้บรรลุเป็นผลสู่สุคติในสัมปรายภพดังเจตนาของข้าพเจ้า.

ขิต ทองประยูร

ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย

ถึงฝั่ง

พ.ศ. ๒๔๘๕ ก่อนที่ผมจะแต่งงานกับ คุณ สิริมา รามณรงค์ บุตรีคนที่ ๖ ของท่าน วันหนึ่งท่านถามผมสั้น ๆ ว่า "รักกันแน่หรือ จะแต่งงานกันเพราะอะไร" ผมอธิบายอยู่หลายนาที ท่านหลับตาฟังไม่ท้วงติง ครั้นจบเรื่องท่านก็พูดว่า "จบแล้วหรือที่พูดมาทั้งหมดถูกนิดเดียว ฟังให้ดี เนื้อแท้ของการแต่งงานคือการดำรงตระกูลของทั้งสองฝ่ายให้เจริญงอกงาม มีฐานะสูง ดีขึ้น มั่นคง แผ่ไพศาล เพื่อสร้างความหวังให้แก่อนุชนในอนาคต ถ้าไม่มีเจตนาแน่วแน่และไม่คิดว่าจะกระทำได้ อนุชนที่เกิดมาจะมีแต่ปริมาณหาคุณภาพไม่ได้ ถ้าจะต้องเป็นเช่นนั้น ก็อย่าแต่งงานกันเลยดีกว่า ความรักที่ไม่มีหางเสือคัดท้าย ไม่มีกรอบจะต้องล่มไม่วันใดก็วันหนึ่ง เรามีแผนการอย่างที่ว่าแล้วหรือ" ผมก็เก็บไปคิด ไตร่ตรองอยู่เป็นปีในที่สุดผมก็ได้แต่งงานมีลูกจนกระทั่งมีหลานตา และก่อนที่ลูกสาวคนโตของผมจะแต่งงาน คำถามเดียวกันนี้และด้วยคำอธิบายนี้ผมก็นำไปถามลูกเขยผมเช่นกัน ทั้งผมและหลานของท่านก็ได้ยึดถือคำสอนนี้เป็นแนวทางในการเริ่มชีวิตที่ถูกต้องและเราก็ถึงฝั่งตามที่ท่านต้องการแล้ว

ผมเดินทางไปศึกษาต่อที่ยุโรป และอเมริกาหลายครั้งก่อนเดินทางท่านสอนผมว่า "เมืองนอกเป็นที่หาความรู้ที่เราจะต้องฉลาดในการเลือกเฟ้นเอาให้ถูกต้อง ๆ เรียนอย่างฝรั่ง เข้าใจอย่างเขาแต่ต้องรักษาจิตใจให้เป็นไทยอยู่เสมอ เรียนจะต้องให้รู้เป็นครูคนได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นรองผู้อื่นในทุกด้าน น้อยที่สุดจะต้องมีอะไรเป็นของตนเองที่เลิศที่สุด มนุษย์ทุกคนอย่างน้อยจะต้องมีพรที่พระเจ้าประทานมาให้สักอย่างหนึ่งค้นหาเอาเองและนำสิ่งนั้นออกมาใช้เพื่อให้ตนไม่เป็นรองใครเสมอไป" ผมเดินทางไปศึกษาโดยนึกถึงคำพูดนี้ทุกครั้ง และได้รับความสำเร็จสมใจทุกที เมื่ออรศิริ ลูกสาวคนโตไปทำปริญญาโททางสถาปัตยกรรมที่สหรัฐ หรือเมื่อ อัจฉริยา ลูกสาวคน

รองไปทำปริญญาทางอักษรศาสตร์ที่ซอรบอร์นปารีส ผมก็สอนลูกอย่างที่ได้รับคำสอนจากท่าน ทั้งผมและหลานของท่านก็ประสบความสำเร็จสมใจอย่างที่ท่านต้องการ เราก็ถึงฝั่งเพราะคาถาที่ท่านสอน

ระหว่างที่ครอบครัวของผมกำลังเร่ร่อนไปอยู่ในที่ต่าง ๆ ตามฐานะของการรับราชการทหารเราไม่มีบ้าน ไม่มีที่ดิน ไม่มีเงิน ท่านมองดูอนาคตของเรา และเตือนให้ตั้งหลักฐาน ท่านว่า "คนเราไม่ว่าใครจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้นั้น ก่อนอื่นครอบครัวจะต้องเรียบร้อย การเงินเรียบร้อยจัดอย่างมีระเบียบ มีบ้านคือรังที่ให้ความอบอุ่นร่มเย็น มีคุณธรรม มีความรู้ดี และมีความสามารถยอดเยี่ยม คนนั้นจะตั้งหลักฐานได้ไม่ช้าก็เร็ว" ผมและสิริมา ทำตามคำสอนนั้นอย่างเคร่งครัด ด้วยความอดทนประหยัดทุกทาง ๒๐ ปีผ่านไป เราก็สามารถมีบ้านเป็นของเราเองได้สมใจ เมื่อลูกสาวของผมแต่งงานแล้ว ทั้งคู่เดินทางไปทำมาหากินในฝรั่งเศส ผมก็สอนเขาอย่างที่ได้รับคำสอนมา เมื่อเขากลับมาอยู่เมืองไทยก็ตั้งหน้าประหยัด อดทน เพื่อจักได้มีบ้านเป็นของเขาเอง ให้สมความตั้งใจที่คุณตาได้สั่งสอนไว้

เมื่อสงครามเอเซียบูรพา และสงครามโลกครั้งที่สองเกิดขึ้น ผมถูกส่งออกไปปฏิบัติราชการสนามผมไปกราบลาท่าน ท่านกล่าวให้คติว่า "...ทหารมีหน้าที่ต้องตายเพื่อชาติบ้านเมือง เพื่อจักได้รักษาชีวิตของอนุชนไว้ให้สืบประเทศต่อไป เป็นอย่างนี้มาหลายชั่วอายุคนแล้ว ในสนามรบต้องมีความเด็ดขาด กล้าหาญ ในการปฏิบัติและกล้าหาญที่จะต้องตัดสินใจอย่างหลักแหลม รอบคอบด้วยสายตาของเหยี่ยวที่ต้องมองทุกอย่างในมุมกว้าง สูง และ ไกล ใครมีพรที่พระเจ้าให้มาคนนั้นทำได้ดีกว่า อย่าลืมว่าลูกน้องคือเงาของเรา เมื่อใดเราไม่มีเงาเมื่อนั้นเราก็ไม่มีตัวเรา และผู้บังคับบัญชาคือหูและตาของเรา เมื่อใดหูหนวกตาบอด ไม่มีเงาตัวเมื่อนั้นเราจบชีวิตแน่..." ผมเดินทางไปราชการทัพหลายแห่งทั้งสบาย และลำเค็ญ จนเกือบเอาตัวไม่รอด เมื่อใดนึกถึงคาถาบทนี้ ผมก็ปลอดภัยออกมาได้ทุกทีนับว่าอย่างน้อยผมก็ถึงฝั่งได้เหมือนกับทหารทั้งหลาย ซึ่งท่านก็พอใจในฐานะที่ท่านก็เคยเป็นทหารมา

เมื่อผมเป็นสมาชิกประเภทสอง เป็นสมาชิกพฤฒิสภา เป็นสมาชิกวุฒิสภาและเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ผมใหม่ต่อเรื่องเหล่านี้จึงไปขอความรู้จากท่าน เพราะท่านเคยเป็นข้าหลวง เคยเป็นอธิบดีกรมมหาดไทย เคยเป็นสมาชิกวุฒิสภามาก่อนผม ท่านมีประสพการมากมาย ท่านสอนผมว่า "...กลไกทางการเมืองซับซ้อนมาก ต้องศึกษา และตามเหตุการณ์ให้ทันทุกเหตุการณ์ โดยเฉพาะพื้นฐานของจิตใจจะต้องบริสุทธิ์ ต้องพร้อมที่จะเป็นผู้ให้ ผู้เสียสละ และอุทิศให้แก่ส่วนรวม คนส่วนมากถามตนเองก่อนว่าจะได้รับผลประโยชน์ หรือสิ่งตอบตอบแทนอะไรมากน้อยเท่าใด แทนที่จะคิดว่าตนเองจะสามารถให้อะไรแก่ผู้อื่นได้บ้าง ก่อนทำจะต้องพิจารณาให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่จะกระทำ ใจต้องพร้อมและเต็มเปี่ยมที่จะทำ ไม่ใช่ทำไปตามคนอื่นด้วยมารยาททางการเมือง หรือฝืนใจทำเพื่อหวังผลตอบแทนทางอื่น ถ้าคิดเช่นนั้นอย่าทำเลยดีกว่า จำไว้อย่างหนึ่งว่า การเมืองเป็นเรื่องอาถรรพณ์" ผมนำไปคิดและก็เห็นจริงตามที่ท่านพูด มันเหมือนกฎแห่งกรรม หมุนเวียนไม่มีหยุดนิ่งเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวงแคบ ๆ นั้นตลอดไป ผมล้างมือจากการเมืองเด็ดขาด แต่อย่างน้อยที่สุดผมก็ถึงฝั่งและได้หลุดพ้นออกมาจากสิ่งเหล่านั้น ได้สมใจแล้ว

เมื่ออายุ ๓๙ ผมได้เป็นพลอากาศจัตวา ท่านเรียกผมไปพบ คิดว่าคงจะแสดงความยินดี ที่ไหนได้ท่านเทศนาผมอยู่นานเกือบชั่วโมง ท่านว่า "ยศนายพลเป็นเกียรติสูงของทหาร เรายังอายุน้อยอย่าตีตัวเสมอผู้ใหญ่ อย่าเบ่งวางก้าม เดินไม่เห็นหัวเพื่อนรุ่นเดียว เกียรติยศกับเกียรติศักดิ์เป็นของคู่กัน ไปโกงเขาคอร์รัปชั่น ฉ้อราษฎร์บังหลวง เอาเปรียบผู้อื่น โง่เง่า เอาแต่ประจบนายงานไม่ทำใช้เวลาหมดไปวัน ๆ หนึ่ง ไร้เกียรติศักดิ์ มียศก็เหมือนไม่มี สิ่งใดมีมากเกินไปก็ไม่มีค่า"

ระหว่างที่พ่อเป็นอธิบดีมหาดไทย ไม่มีที่ดินของตนเองเลยสักเท่าฝ่ามือ เพราะไม่อยากให้เป็นขี้ปากใครบ้านที่อยู่ก็เช่าที่ผู้อื่น เมื่อออกจากราชการแล้วจึงหาไว้บ้างพอให้เป็นรังนอนได้ บ้านแม้จะไม่โอ่อ่าแต่ก็อยู่อย่างสบายใจ หลับแล้วนอนที่ไหนก็เหมือนกัน เราทำความดีเพื่อความดี เราหาเงินเพื่อใช้ให้เป็น เราสามารถมองผู้อื่นได้ถนัดตา ไม่ต้องหลบตาคนอื่นนี่แหละคือความสุขของชีวิตจริง ๆ" ผมนั่งพึ่ง

อย่างสงบและผมก็เห็นจริง ในราชการผมระมัดระวังตัวที่สุด ทุกอย่างเดินตรงสายกลางอย่างเคร่งครัด พออายุ ๔๗ ปีผมก็ออกจากราชการมาประกอบกิจการค้า สลัดยศพลอากาศตรี ที่ติดตันจนถึงเพดานอยู่ ๕ ปี ให้เป็นอดีตไปในราชการผมก็ถึงฝั่ง และข้ามฝั่งของอาชีพที่ผมไม่เคยมีความชำนาญมาก่อนได้อย่างไม่นึกฝัน

ก่อนท่านจบชีวิตลงผมเป็นนักธุรกิจ ท่านไม่เคยสอนอะไรผมอีกเลยนอกจากท่านพูดว่า "พ่อไม่เคยเป็นพ่อค้า สอนกันไม่ได้ เอาไปดัดแปลงเอาเอง" อย่างไรก็ตามเป็นสิ่งแน่นอนเหลือเกินที่ลูก หลานของท่านจะต้องได้รับคำสั่งชั่วอายุคน สิ่งเหล่านี้เป็นความจริง ทันสมัยเสมอหากทำได้ก็จะต้องถึงฝั่งตรงข้ามได้อย่างมีเกียรติศักดิ์ วิญญาณของท่านต้องการลูกหลานเหลน ที่มีเกียรติศักดิ์ ไม่ว่าจะมียศหรือไม่ก็ตาม... ท่านรำพึงเสมอว่า "หากเราต้องการเป็นคนจริง ๆ ต้องมีเกียรติศักดิ์ ประจำตัว" ...คำนี้คงจะแนบอยู่กับวิญญาณของท่านตลอดไป

พล. อ.ต. เอกชัย–สิริมา มุสิกบุตร

๗๕/๑ ซอยสุขเกษม บางเขน พระนคร

๒๘ มีนาคม ๒๕๑๓

วันพ่อจากลูก

กาพย์ฉบัง ๑๖

พ่อเจ็บจวบหายสบายดี ฤกษ์กลับบ้านมี
ที่หกธันว์มั่นหมายใจ

โรคแทรกปัจจุบันทันใด โลหิตแตกใน
สมองของพ่อทันที

แพทย์ต่างเยียวยาเต็มที่ รอเพื่อพ่อมี
ชีวิตอยู่ได้นานวัน

แต่บุญหนุนสิ้นสุดพลัน จึงดับชีวัน
ไป่ทันลูกเข้าเห็นใจ

สบน้องกอดพ่อร่ำไห้ ดั่งหนึ่งมีใคร
คร่าใจลูกจากกายา

หนึ่งศูนย์สามแปดเวลา ที่สี่ธันวา
สองห้าหนึ่งสองของปี

พ่อพรากจากลูกทันนี้ สิ้นแล้วพระที่
ลูกเฝ้าเคารพมิวาย

พระคุณพ่อมีมากมาย ลูกยังมิได้
ทดแทนพระคุณอุ่นใจ

โอ้พระร่มโพธิ์ร่มไทร ทิ้งพรากจากไป
ไกลลับไป่กลับคืนมา

ลูกเฝ้าเศร้าโศกโสกา คร่ำครวญหวนหา
ปิ้มว่าชีวาวางวาย

ทุกข์ถึงที่ยังบ่คลาย พ่อมาชีพมลาย
หฤษฎ์หายทุกข์เสริมเพิ่มคูณ

ลูกสุดแสนเศร้าอาดูร ทุกข์หนักพอกพูน
ภินท์พังผังดวงหทัย

วิญญาพ่ออยู่แห่งใด โปรดสดับรับไว้
อาลัยเหลือล้นคณนา
ลูกขออุทิศภัตตา –หารชอบพ่อข้า
เวลาเคยเป็นประจำ
ภพหน้าขอผลกุศลกรรม เป็นบุญหนุนนำ
บังเกิดร่วมเชื้อวงศ์วาน
ลูกขอตั้งจิตพิษฐาน ทวยเทพบันดาล
พิมานแมนแดนสวรรค์
ดลพ่อเพ็ญสุขนิรันดร์ อิ่มเอมเกษมสันต์
ครันครบภพสัมปรายเทอญ

ลูกของพ่อ

ภาวะกระดูกจางหรือพรุน

พระพุทธองค์ได้เคยตรัสไว้ว่า สังขารนั้นไม่เที่ยง มีการเกิดใหม่ ดับไป และเปลี่ยนแปลงทุกขณะจิต เมื่อพูดถึงกระดูก ซึ่งถือว่าเป็นโครงร่างของมนุษย์เรา ก็เป็นไปตามกฎแห่งความจริงอันนี้ วิทยาการทางการแพทย์สมัยปัจจุบันได้พิสูจน์และยืนยันว่ากระดูกซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่มีชีวิตนั้น ส่วนที่เป็นเนื้อของกระดูกเก่าจะละลายสลายออกไป และขณะเดียวกัน เนื้อกระดูกใหม่ก็จะก่อตัวขึ้นเข้ามาแทนที่ เป็นไปดังนี้ตั้งแต่ปฏิสนธิไปจนกว่าจะหมดลมหายใจ

ปกติแล้วอัตราการ "เกิด" และ "ดับ" ไปของกระดูกนั้น เป็นไปในอัตราส่วนที่ค่อนข้างคงที่ เราจึงเห็นเผิน ๆ เหมือนว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้นเลย

ภายใต้ภาวะการบางอย่างและโรคบางชนิด มีผลทำให้การสมดุลย์ดังกล่าวแล้วนั้นเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ อาจมีการดับสลายไปมากกว่าการเกิดใหม่ นั่นก็หมายความว่า เกิดภาวะกระดูก "จาง" หรือ "พรุน" ขึ้น เปรียบได้กับการบริหารทรัพย์สิน ถ้ามีรายจ่ายออกไปมากกว่ารายรับ ก็จะเกิดภาวะ "ทรัพย์จาง" ขึ้น และในทางตรงกันข้าม ถ้ากระดูกมีการเกิดมากกว่าการดับสลายไป ก็จะเกิดภาวะกระดูก "แกร่ง" ขึ้น แต่ภาวะที่เกิดกระดูกจางหรือพรุนนั้น เราพบได้มากกว่าภาวะกระดูกแกร่งมากกว่ามาก และก็มีความสำคัญต่อมนุษย์ที่เป็นฝ่ายผู้ป่วยและที่เป็นฝ่ายแพทย์อยู่มาก

ภาวะที่มีกระดูกจางหรือพรุนนี้ อาจเกิดขึ้นได้จากหลายกรณีด้วยกัน ดังจะได้บรรยายเป็นข้อ ๆ ไป ดังนี้

๑. ภาวะกระดูกจาง เมื่อกระดูกนั้น ๆ ไม่ได้รับการ "ใช้" อย่างที่เคยมา โดยทันทีทันใด เช่นในรายของผู้ป่วยที่เป็นอัมพาต เขาไม่สามารถที่จะเดินหรือใช้แขนนั้น ๆ ได้อย่างที่เคยมา รวมทั้งแรงดึงของกล้ามเนื้อที่เคยรั้งกระดูกนั้น ๆ อยู่ ก็ลดน้อยลง หรือไม่มีเลย ไม่นานกระดูกต่าง ๆ เหล่านั้นก็จะจางและพรุน ยังมีอีกภาวะหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะกระดูกจางขึ้น คือเมื่อมือหรือเท้าได้รับบาดเจ็บ จะมีกระดูกหักหรือข้อ

เคลื่อนด้วยหรือไม่ก็ตาม เป็นผลให้ผู้ป่วยไม่สามารถใช้มือหรือเท้านั้น ๆ ได้ เนื่องจากความเจ็บปวด ต่อมาไม่นานก็จะเกิดภาวะขึ้น สาเหตุที่แท้จริงนั้น ยังไม่มีใครทราบแน่นอน แต่ก็พอจะอนุมานได้ว่าเป็นผลของการเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทและระบบไหลเวียนของโลหิต

๒. ภาวะกระดูกจาง เมื่อกระดูกนั้น ๆ ไม่ได้รับการ "ใช้" เป็นเวลาเรื้อรังมานาน โดยอาจเป็นต่อเนื่องมาจากข้อ ๑.

๓. ภาวะกระดูกจาง ในหญิงที่หมดประจำเดือน ทั้งนี้เป็นเพราะมีการเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมนที่เคยมีและได้รับอยู่ ส่วนมากมักจะเป็นที่กระดูกสันหลัง และกระดูกเชิงกราน ผู้ป่วยมักไปหาแพทย์ด้วยอาการปวดหลัง แม้จะได้รับความกระทบกระเทือนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ก็สามารถทำให้กระดูกสันหลังหักและฟุบแฟบลงได้ ในรายที่เป็นมาก ๆ มักจะพบในภาพรังสี ลักษณะคล้ายกระดูกปลา คือตัวของกระดูกสันหลังมีลักษณะเว้าบนและล่างเหมือนเลนซ์เว้า ส่วนที่เป็นหมอนกระดูกสันหลังก็ป่องออก เป็นเลนซ์นูน

๔. ภาวะกระดูกจาง เนื่องมาแต่ความชรา เป็นความเสื่อมโทรมของสังขารโดยแท้ ประกอบกับมีภาวะอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ในผู้สูงอายุ มักจะไม่ค่อยมีการเคลื่อนไหว คือมักนั่ง ๆ นอน ๆ ไม่ประเปรียวเหมือนเด็กหรือคนหนุ่มสาว อีกประการหนึ่งเกี่ยวกับอาหารการกิน ผู้สูงอายุมักจะไม่ยินดียินร้ายเท่าไรนัก ไม่เสาะแสวงหาอย่างคนวัยรุ่น ประกอบกับพื้นฟางก็ชำรุดทรุดโทรมลง แม้จะได้รับการบูรณะซ่อมแซมหรือใส่ใหม่หมดทั้งปาก ก็หาได้ใช้ขบเคี้ยวให้เกิดความอยาก ความอร่อยได้อย่างพื้นธรรมชาติ อันเป็นผลให้ผู้สูงอายุขาดอาหาร และแร่ธาตุที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่อย่างปกติของกระดูกได้ ในผู้สูงอายุที่เป็นหญิง ก็จะมีภาวะดังในข้อ ๓ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย อีกประการหนึ่ง

๕. ภาวะกระดูกจางและเปราะแต่กำเนิด อันเนื่องมาจากมีความผิดปกติของเซลล์กระดูกที่เรียกว่า "ออสติโอบลาสท์" ภาวะนี้จะพบแต่เฉพาะในเด็ก ๆ เด็กพวกนี้มักมีประวัติของกระดูกหักบ่อยผิดปกติ แม้จะได้รับความกระทบกระเทือนเพียงเล็กน้อย

ก็ตาม มีเด็กคนหนึ่งที่ผู้เขียนเคยพบเป็นโรคนี้ ปรากฏว่า ในชั่วอายุ ๗ ปีของเขาเคยกระดูกหักมาแล้วถึง ๙๗ ครั้ง เราจึงมักพบเด็กพวกนี้ มีรูปร่างพิกลพิการ เนื่องจากไม่ได้รับการรักษาทันทีและเต็มที่เท่าที่ควร

๖. ภาวะกระดูกจาง เนื่องมาแต่โรคคุชชิ่ง โดยที่มีความผิดปกติของ เมตาบอลิซั่ม ของโปรเตอีน จะพบภาวะกระดูกจางทั่วไปทั้งร่าง โดยฉะเพาะอย่างยิ่งกระดูกสันหลัง มักจะหักฟุบแฟบลงได้ง่าย ๆ กระดูกซี่โครงก็พบว่าหักได้บ่อย ๆ การหักแบบนี้มักพบว่ามีหินปูนพอกภายหลังมาก และไม่ค่อยเจ็บปวด

ในกรณีที่ผู้ป่วยได้รับ สะเตียรอยด์ฮอร์โมน มากและนานเกินไป ไม่ว่าจะได้มาจากเหตุใดก็ตาม ส่วนมากมักได้จากการรักษา โรคหืดเรื้อรัง, โรคเลือดบางชนิดและโรคกระดูกและข้อเป็นต้น ภาวะกระดูกจางที่เกิดขึ้นเหมือนกันกับที่เกิดจากโรคคุชชิ่ง

๗. ภาวะกระดูกจาง เนื่องมาจากการขาดอาหารเรื้อรัง หรือในโรคบางชนิด เช่น ในรายที่เป็นโรคไตเรื้อรัง ต้องเสียโปรเตอีน ไปกับปัสสาวะมาก ๆ หรือในรายที่เป็นโรคเบาหวานเรื้อรัง ที่ไม่ได้รับการรักษาที่ถูกต้องและเพียงพอ ร่างกายต้องพยายามใช้ โปรเตอีนแทน เพราะไม่สามารถใช้แป้งและน้ำตาลที่มีอยู่ได้อย่างปกติ

๘. ภาวะกระดูกจาง เนื่องจากโรค ลักปิด ลักเปิด อันมีต้นเหตุมาจากการขาดไวตามีน ซี และไวตามีน ซี เป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างเสริมกระดูก เรามักพบภาวะนี้ได้ในเด็กเล็ก ๆ คือ ตั้งแต่อายุ ๖ เดือน ถึง ๒ ปี

จึงเห็นได้ว่าภาวะกระดูกจางหรือพรุนนั้น เกิดขึ้นได้กับมนุษย์ทุกรูปทุกนาม ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้สูงอายุ ในบางกรณีเราสามารถที่จะป้องกัน หลีกเลี่ยง หรือรักษาได้ จึงจำเป็นที่เรา ท่านจะต้องรู้ เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปได้อย่างราบรื่น และปกติสุขเท่าที่ควร

นายแพทย์ สิทธิ์ เตชะกัมพุช

แหลมวิปโยค

(เหตุการณ์ที่แหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช)

โดย

พันตรี นายแพทย์ สง่า รามณรงค์

ครั้งแรกข้าพเจ้าตั้งใจจะเขียนเรื่องเกี่ยวกับการแพทย์สัก ๓ เรื่อง เป็นเรื่องที่ไม่เหมือนใครและจะไม่มีใครเหมือน เพราะไม่มีในตำราแพทย์ ลงในหนังสือที่จะแจกในงานพระราชทานเพลิงศพบิดาของข้าพเจ้า เพื่อเป็นการคารวะท่านที่เคารพที่ได้ให้เกียรติมาพบบิดาของข้าพเจ้าเป็นครั้งสุดท้าย แต่เมื่อได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านที่เคารพส่วนมากมิได้มีอาชีพแพทย์ จึงเปลี่ยนความคิดมาเขียนเหตุการณ์ที่วิปโยคเกิดขึ้นที่แหลมตะลุมพุก เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ แม้ท่านจะได้เคยทราบมาบ้างก็คงไม่ละเอียด ข้าพเจ้ารอดูไม่เห็นมีผู้ใดเขียนเรื่องนี้ นอกจากคำกลอนพระท่านแต่งไว้ พรรณนาเพียงความโศกเศร้า มิได้กล่าวถึงเหตุการณ์ว่าเป็นมาอย่างไร จึงตกลงใจเขียนเรื่องแหลมตะลุมพุก เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้อ่านบ้าง เพราะข้าพเจ้าอยู่ใกล้ที่เกิดเหตุ ได้พบและสนทนากับผู้ประสบภัยครั้งนี้เกือบทั้งตำบล

เพื่อให้เข้าใจเรื่องราวง่ายขึ้นสำหรับผู้ที่ไม่เคยไปจังหวัดนครศรีธรรมราช ขอกล่าวถึงภูมิประเทศสักเล็กน้อย

จังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศเหนือจดจังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศใต้จดจังหวัดสงขลา พัทลุง
ทิศตะวันออกจดอ่าวไทย
ทิศตะวันตกจดจังหวัดกระบี่และตรัง

ถ้าท่านคว่ำมือซ้ายลงให้หัวแม่มือโค้งหน้านิด ๆ เปรียบหัวแม่มือเป็นแหลมตะลุมพุกเพราะตัวแหลมโค้งชี้ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือนิดหน่อย ไม่ชี้ตรงดิ่งขึ้นทิศเหนือ อำเภอปากพนังเปรียบหยาบ ๆ เหมือนหลังมือทั้งหมด ปลายนิ้วมือและข้างมือด้านนิ้ว

ก้อย จดอำเภอเมือง ตอนข้อมือเป็นอำเภอหัวไทร ต่ำลงใต้เป็นอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ทิศตะวันตกของอำเภอหัวไทรเป็นอำเภอเชียรใหญ่และอำเภอชะอวด ซึ่งอยู่ตอนใต้ขึ้นกับจังหวัดนครศรีธรรมราช

ปากพนังเป็นอำเภอชั้นเอก ประชากรเก้าหมื่นเศษมี ๑๘ ตำบล เขตเทศบาลเมืองปากพนังอยู่ราว ๆ หลังมือตอนจะถึงหัวแม่มือ ปล้องนิ้วหัวแม่มือปล้องโคนยังเป็นเขตตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก ปล้องปลายเปรียบเท่ากับตำบลแหลมตะลุมพุก

แม่น้ำปากพนังไหลออกที่อ่าวปากพนังหรือเรียกว่า ทะเลใน คือพื้นน้ำที่อยู่ทางทิศตะวันตกของแหลมตะลุมพุก ซึ่งตื้นเป็นเลนตม มีร่องน้ำ เรือเดินทะเลเข้าไปจอดถึงในเขตเทศบาลได้เฉลี่ยแล้ววันละหนึ่งลำ

ถ้าไปตำบลแหลมตะลุมพุกโดยเรือหางยาวใช้เวลาราว ๒ ชั่วโมง หน้าแล้งไปโดยรถยนต์ได้ มีรถจิ๊บเล็กเก่า ๆ พวกเราเรียกว่า เศษเหล็กวิ่งได้ แต่จุคนได้ตั้ง ๓๐–๔๐ คน นั่งทั้งหน้าหม้อบังโคลน แถมยังใช้ไม้ต่อท้ายที่นั่งไปข้างหลัง จากตัวอำเภอรถแล่นไปทางทิศตะวันออก ๕ ก.ม. ถึงฝั่งทะเล ๕ ก.ม. นี้แหละ ถ้าหญิงท้องแก่พอรถถึงชายทะเลก็คลอดกันพอดี ถ้าหน้าฝนละก็อย่าไปกันเลย รถติดหล่มไปไม่ได้แน่ ถึงชายทะเลหาดทรายสะอาดน่าเที่ยว รถแล่นไปตามหาดทรายทางทิศเหนือทางเรียบพอ ๆ กับลาดยางลำบากบ้างบางตอนราว ๑๘ ก.ม. ก็ถึงตำบลแหลมตะลุมพุก ตอนเข้าหมู่บ้านทางลำบากหน่อย ใช้เวลาราว ๑ ชั่วโมง ถ้าแล่นไปทางใต้ถึงสงขลาได้

แหลมตะลุมพุกเป็นตำบลมี ๔ หมู่บ้าน หมู่ที่ ๓ อยู่ตรงกระโจมไฟใต้สุดของตำบล หมู่ที่ ๒ อยู่เหนือขึ้นไปหน่อย เหนือไปอีกคือหมู่ที่ ๑ เป็นแหล่งเจริญของตำบล มีประชาชนราว ๔ พันคน แต่ไม่ใช่มีตึกรามบ้านช่องใหญ่โต มีสภาพเพียงบ้านเรือนห้องแถวไม้หลังคากระเบื้อง สังกะสี หรือจากบ้างที่เป็นฝาจากหลังคาจากนั่นแหละมาก มีถนนทรายแน่นพอรถยนต์แล่นได้ตัดจากชายทะเลเฉียงขึ้นจากหมู่ที่ ๓ ไปตะวันตกเฉียงเหนือผ่านหมู่ที่ ๒ ถึงหมู่ที่ ๑ ตอนกลางหมู่บ้านหมู่ที่ ๑ ด้านตะวันตกของถนนนี้ มีโรงพระจีนเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านเคารพและเชื่อว่า ศักดิ์สิทธิ์ อยู่ราวกึ่งกลางของหมู่บ้าน ข้าพเจ้าจะยึดโรงพระจีนนี้เป็นหลักเมื่อสัมภาษณ์ผู้ประสบภัย

ความกว้างของผืนดินแหลมตะลุมพุกตอนหมู่ที่ ๑ นี้ราวครึ่งกิโลเมตร ทิศ-ตะวันตกของแหลม คือ อ่าวปากพนังหรือทะเลใน ทิศตะวันออกคือทะเลนอกหรืออ่าวไทย หมู่ที่ ๔ อยู่ปลายแหลม อาชีพส่วนใหญ่คือการประมง มีเลี้ยงเป็ดเป็นลำไพ่เพื่อกินเศษปลานับหมื่นตัวค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ มีวัด ๒ วัด เศรษฐานะเมื่อก่อนเกิดวาตภัยข้าพเจ้าว่าดีกว่าชาวนาโดยเฉลี่ย

ปักษ์ใต้มี ๒ ฤดู ฤดูร้อนกับฤดูฝน ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่ มีนาคม ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กันยายน ฝนตกนาน ตกติดกัน ๗ วัน ๗ คืนเป็นของธรรมดา ปากพนังมักมีลมแรงเพราะอยู่ติดทะเล ฤดูหนาวไม่มี

งานประจำปีของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีชื่อเสียงคนเที่ยวมากคือ งานเดือนสิบ มีในเดือนกันยายนจึงมีฝนตกบ้าง ปีไหนฝนตกน้อยค่าผ่านประตูเก็บได้มากวันจ่ายตลาดแทบไม่มีที่เดินในบริเวณงานนั้นเพราะคนแน่น

บ้านและสถานพยาบาลของข้าพเจ้าอยู่ในเขตเทศบาลเมืองปากพนัง ฝั่งตะวัน-ออก ข้าพเจ้าชอบปลูกต้นไม้และเลี้ยงปลาในบ่อ จึงจดวันฝนตกไว้อย่างละเอียดติดต่อกันหลายปี เดือนตุลาคม ๒๕๐๕ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ถึง ๒๕ ฝนตกแรงทุกวันเว้นวันที่ ๑๘ วันเดียว ตอนกลางวันวันที่ ๒๕ ฝนยิ่งตกแรงขึ้น ๆ พอค่ำลงข้าพเจ้าต้องเข้ามุ้งอ่านหนังสือเช่นเคยทุกวันเพราะยุงชุม ฝนและลมยิ่งแรงขึ้น ๆ จนเม็ดฝนเล็ดลอดเข้าระหว่างหลืบกระเบื้องมุงหลังคาผ่านเพดานหยดบนหลังมุ้ง ต้องเอาผ้าพลาสติกคลุม พายุและฝนยิ่งแรงขึ้น ๆ จนกระเบื้องมุงหลังคาสั่น ในที่สุดก็ปลิวไป ไฟฟ้าดับ

ตามปกติเคยมีลมและฝนแรงถึงกับต้องหาถังหรือชามอ่างคอยรองน้ำฝนที่รั่วทำนองดังกล่าวเสมอ แต่วันนั้นไม่ทราบว่าจะรองตรงไหน กระเบื้องที่มุงหลังคาก็ปลิวไปหมดแล้ว พายุโหมหนักดังหวือ ๆ ยาวกระโชกไม่มีหยุด ขณะนี้ราว ๑๙ น. เรือนโยกพวกเรากลัวมันจะพังลงมา เสียงพายุดังเสียวเข้าไปในหัวใจ ข้าพเจ้าเองนับถือศาสนาพุทธ แต่ไม่ใคร่นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เท่าใดนัก ความกลัวเสียงพายุทำให้ต้องยกมือภาวนาท่วมหัวทุกครั้ง ไม่ทราบว่ากี่ครั้งกี่หนและบนบานอะไรบ้าง แต่ว่าไหว้ไปทิศทางที่พายุพัดมา คือทิศตะวันตกเฉียงเหนือ พัดอยู่เช่นนั้นราวชั่วโมงกว่า

ตอนที่พายุเริ่มพัดแรง เรือนชักจะโยก เราพากันลงไปรวมกันอยู่ชั้นล่าง ต้องเตือนให้สวมรองเท้ากันกระจกแตกตำเอา ประตูครัวหลังบ้านถูกพายุพัดโครม ๆ สักครู่กลอนหลุด เลยดังสนุกใหญ่ ทนเสียงไม่ไหวและกลัวขโมยจะเข้าจึงหาลวดไปผูกไว้สักครู่ก็หลุดอีกเลยปล่อยตามบุญตามกรรม

คนเจ็บไข้ภายในตามธรรมดาเคยรับได้ ๑๐ เตียง คืนนั้นมีอยู่ ๔ คน เรือนคนไข้นี้แข็งแรงแน่นหนากว่าเรือนพักของข้าพเจ้าเสียด้วยซ้ำ แต่คนไข้ต้องการความอบอุ่นอยากอยู่ใกล้หมอมากกว่า เลยต้องหามคนไข้ผ่านใต้กระเบื้องและฝน โดยใช้กลามังคลอบศีรษะ เข้าไปรวมอยู่ด้วยกันในห้องชั้นล่างของเรือนของข้าพเจ้า ทั้ง ๆ ที่มันโยกไปโยกมา เราก็แข็งใจอยู่กัน เพราะไม่ทราบว่าจะหนีไปอยู่ที่ไหน ข้างนอกมีทั้งพายุและฝน

ก่อนเกิดพายุมีเสียงดังขึ้นก่อนข้าพเจ้าเองไม่มีโอกาสโผล่ไปดู เพราะมีบ้านล้อมรอบทั้งนั้น ผู้ที่อยู่บ้านโดด ๆ เล่าว่ามีแสงสว่างทางเสียงพายุที่มานั้นด้วยคล้าย ๆ เรากลับจากปากน้ำเข้ากรุงเทพ ฯ ในเวลากลางคืน จะเห็นแสงไฟสว่างจับท้องฟ้า พวกที่อยู่ที่แหลมตะลุมพุกเล่าว่า ก่อนเกิดพายุได้ยินเสียงคล้ายเครื่องบินระเบิดที่ปลายแหลม บางคนคิดว่า เครื่องบินตก

เราต้องทนฟังเสียงคำรามอย่างน่ากลัวของพายุ ในรอบแรกชั่วโมงกว่าพายุจึงค่อย ๆ สงบลงฝนหยุด ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองปากพนังต่างออกวิ่งไปตามถนนตะโกนและใช้ไฟฉายส่องไปยังหลังคาบ้านโน้นบ้างบ้านนี้บ้างอย่างสนุกสนาน ให้ดูความเสียหายของพวกเรากันเอง ตอนนั้นไม่มีความกลัวอะไรเลย เพราะคิดว่าพายุผ่านพ้นไปแล้ว พายุและฝนหยุดไปราว ๓๐ นาที ระหว่างนี้รู้สึกว่าน้ำจากแม่น้ำไหลบ่าเข้าบ้านเรือนอย่างรวดเร็ว ต่างเก็บข้าวของหนีน้ำกันจ้าละหวั่น ย้ายจากพื้นบ้านสูงขึ้นน้ำก็ตามขึ้นไป บ้านสูงขึ้นไปน้ำก็สูงตามขึ้นไปอีกจนไม่มีที่ย้าย ต้องปล่อยตามบุญตามกรรม ที่เก็บไม่ทันก็ลอยน้ำไป ของที่ถูกน้ำเสียหายย้ายไม่ทัน ก็ตอนนี้แหละ บ่อปลาสลิดของข้าพเจ้าทดลองเลี้ยงในบ่อน้ำกร่อยกำลังออกลูก ขณะนั้นลูกปลากำลังโตขนาดปลากระดี่

ยังไม่ทราบว่าเป็นลูกปลาสลิดหรือปลากระดี่กันแน่ แต่ว่าไปดูตอนเย็น ๆ ถ้านั่งดูปลาแล้วเพลิดเพลินดี แต่ถูกน้ำท่วมสูงกว่าปากบ่อราวแค่หน้าอกข้าพเจ้า ปลาไปหมด

น้ำท่วมทุกบ้าน บ้านไหนต่ำหรือที่ลุ่มก็ท่วมมาก ถนนระหว่างสี่แยกกลางเทศบาลเมืองปากพนังกับสะพานบางว้า ดูเหมือนจะลึกกว่าที่อื่น ในบ้านของข้าพเจ้าน้ำท่วมราวศอกครึ่ง เก้าอี้น้ำท่วมหมดนั่งไม่ได้ต้องยืน บ่อน้ำฝนทำด้วยซีเมนต์ ๒ บ่อ บ่อหนึ่งปากบ่อสูงกว่าพื้น ๑ เมตรจึงปลอดภัย ตอนนี้ขออธิบายสักเล็กน้อย คือที่ปากพนังเมื่อก่อนนี้ไม่มีน้ำประปา ถึงหน้าแล้งถ้าไม่เก็บน้ำฝนไว้ก็แย่ เพราะน้ำบ่อกร่อยรับประทานไม่ได้ จึงนิยมทำบ่อซีเมนต์ลงในดินหรืออยู่บนดิน บางบ้านทำโอ่งจุน้ำนับร้อย ๆ ปี๊บจึงมีน้ำพอกินพอใช้ตลอดหน้าแล้ง มิฉะนั้นลำบากมาก ใครมีน้ำฝนเหลือมากก็ขายได้หาบละ ๒–๓ บาท ทุกวันนี้ยังใช้บ่อดังกล่าวเก็บน้ำฝนไว้รับประทาน ปัจจุบันนี้มีน้ำประปาใช้แล้ว

ประชาชนบางกลุ่มต่างสนุกสนานชมความเสียหายเพื่อนบ้านกันเองได้ราว ๓๐ นาที ก็ได้ยินเสียงดังหวีออย่างน่ากลัวของพายุไปจากทิศใต้ของเขตเทศบาลเมืองปากพนัง ความน่ากลัวของพายุไม่ทราบจะบรรยายเป็นตัวหนังสืออย่างไร ขออธิบายว่าพอได้ยินดังหวือมาเท่านั้น ประชาชนที่กำลังสนุกสนานกันอย่างสุดขีดต่างวิ่งตะหลุบตุบตับเข้าบ้านไม่ว่าบ้านใครต่อบ้านใคร ขอให้ได้มุดหัวเข้าไปหลบภัยก็แล้วกัน เรียกว่าคนหายไปในพริบตาเดียว พร้อมกับตะโกนว่า มาอีกแล้ว มาอีกแล้ว หมายความว่าพายุมาอีกแล้ว ข้าพเจ้าอยู่ในบ้านเสียงฝีเท้าของคนวิ่งหนีดังจนพวกเราตกใจจึงโผล่ออกไปดู คนหายไปหมดแล้วได้ยินเสียงพายุพัดอู้มาจากทางทิศใต้ คราวนี้แหละคงจะตรงกับที่แหลมตะลุมพุกซึ่งยังไม่ได้เล่าเลย

"บ้านเรือนและคนที่แหลมตะลุมพุก ถูกกวาดลงทะเลไปเกือบหมด" ส่วนในเขตเทศบาลเมืองปากพนัง ทั้งฝนและพายุโหมแรงกว่าระลอกแรก โหมอยู่นานราวชั่วโมงกว่า ๆ แล้วค่อย ๆ ซาลง น้ำลดลงเหลือแต่โคลนและตมขุ่นคลั่ก ที่ไหนที่ลืมกวาดเมื่อโคลนแห้งแล้วหนาตั้ง ๑–๒ ซ.ม. ที่บ้านข้าพเจ้าต้องระดมชำระล้างโคลนกันเป็นการใหญ่ เพราะต้องเตรียมความสะอาดไว้ต้อนรับคนเจ็บไข้ในตอนกลางวัน ซึ่งนับว่า

เป็นความคิดที่ดีของพวกเราในบ้าน เพราะถ้าทิ้งไว้ทำตอนรุ่งเช้า จะเป็นงานหนักทั้งกวาดและขนน้ำราด บางบ้านเขารอเอาไว้ล้างทีหลัง ตั้ง ๓ วันยังล้างไม่หมด

เราล้างโคลนไปได้ไม่นาน คนเจ็บเริ่มทะยอยมากันแล้วในเขตเทศบาลนั่นเอง คนแรกบ้านพังทับหลังหักต้องหาม ทั้ง ๆ ที่เรือนคนเจ็บของเราฝนยังหยดแหมะ ๆ แต่ช่างเคราะห์ดีอยู่อย่างหนึ่งคือ พอพายุหยุดฝนก็หายไปนานราว ๒–๓ อาทิตย์มีตกปรอยๆ บ้าง มิฉะนั้นพวกเราคงแย่เพราะบ้านไม่มีหลังคากันทั้งนั้น

คนเจ็บคนที่ ๒ มุมโต๊ะทิ่มก้นย้อยฉีกตั้งคืบ คนที่ ๓ สังกะสีบาดหน้าแข้งยาวคืบกว่า ลูกน้องของข้าพเจ้าก็ดีใจหาย ช่วยกันอย่างยิ้มแย้ม กว่าจะทำความสะอาดบ้านเสร็จราวตี ๔ คืนนั้นเคราะห์ดีที่มีผ้าพลาสติก ๑ ม้วนใหญ่ จึงใช้ปูหลังมุ้งฟังเสียงหยดของน้ำฝน ที่ค้างอยู่บนเพดานหยดแหมะ ๆ หลับไปเมื่อไรไม่ทราบ

รุ่งเช้ามีคนเจ็บมาประปรายน้อยกว่าปกติมาก แต่ไม่ใช่พวกแหลมตะพุก เพราะพวกนั้นไม่มีเรือแน่ ถ้าเดินก็ต้องข้ามต้นมะพร้าวที่ล้มระเนระนาดตลอดระยะทางราว ๒๓ ก.ม. ตอนเย็นพอมีมาบ้าง วันรุ่งขึ้นต่างวิ่งเต้นติดต่อช่างไม้และซื้อสังกะสีมุงหลังคาโดยด่วน เพราะกลัวทั้งฝนและกลัวถูกโก่งราคา ความเสียหายจากพายุฝนและน้ำท่วมในเขตเทศบาลเมืองปากพนัง ขอเล่าหยาบ ๆ ว่า หลังคาบ้านส่วนมากมุงด้วยกระเบื้อง ไม่ต้องพูดกันละปลิวตกแตกหมด เจ้าหน้าที่เทศบาลต้องทำงานกวาดถนนกันอย่างหนักอยู่หลายวัน บ้านในสวนของข้าพเจ้าที่ปลูกต้นไม้และเลี้ยงปลาเล่น นั่งพับเพียบเรียบร้อยลงมาเลย พันธุ์ไม้กระถางสวย ๆ งาม ๆ และหายากต้องทิ้งไม่มีกะจิตกะใจไปดูตั้งเกือบปี จึงสะสมใหม่ ต้นมะขามใหญ่ในวัดนันทาราม ขนาดชั่วคนอายุ ๖๐–๗๐ ปี เล่าว่าเมื่อท่านเกิดต้นมะขามโตแล้วก็ล้มหมด แพโกคุ่นขายยาไทยปากคลองบางว้า ขณะไฟฟ้าดับลูกชายขึ้นบกไปซื้อน้ำมันก๊าศ กลับมาถึงเกือบหล่นลงในแม่น้ำเพราะแพที่ผูกอย่างแน่นหนาหลุดลอยไปตามแม่น้ำเสียแล้ว เรือนชั้นเดียวของแม่กิมตั้งปากคลองสุขุม ปลูกไว้ใหญ่โตน่าอยู่ ถูกพายุพัดลงน้ำทั้งบ้านทั้งคน ตึกแถวของทงหยูอยู่ตรงข้ามถนนกับบ้านของข้าพเจ้า สร้างใหม่แข็งแรงถึงกับร้าว เรือขาดลอยไปตามน้ำบ้าง จมบ้าง เรือราชเดชาของตำรวจภูธรปากพนังขึ้นไปอยู่บนสนามเด็กเล่น

เรือดับเพลิงของเทศบาลถามไม่ได้ความว่าไปอยู่ที่ไหน เรือนจำปากพนัง ที่แรกมองดูรู้สึกว่าแปลกตายังไงสักอย่าง มองอยู่ตั้งนานจึงเห็นกำแพงไปหลบราบอยู่ที่พื้นดินทั้งสี่ด้านนั่นเอง พัศดีท่านไหวดีเอานักโทษไปเก็บในโรงที่แน่นหนา ตอนเช้าจึงอยู่ครบได้บำเหน็จสองขั้น ถ้าโรงพังนักโทษคงแย่ บ้านเรือนที่อยู่ริมแม่น้ำปากพนัง ต่างเอียงคว่ำเอียงหงายไปตามๆ กัน หลังคานั่นแหละ พ่อค้ากระเบื้องอมยิ้มไปเลย ตอนเย็นของวันรุ่งขึ้นคนเจ็บจากแหลมตะลุมพุก จึงเฮละโลกันไปปากพนัง ขึ้นอยู่ก็ไม่ทราบจะนอนกันอย่างไร จะเอาอะไรกิน น้ำจืดนั่นแหละสำคัญที่สุด ที่ไปปากพนังได้เพราะทางราชการบ้าง ญาติบ้าง เอาเรือไปรับ แต่เรือนั้นหายากเพราะจมเสียมาก พวกที่ไม่ทันใจและไม่บาดเจ็บมากก็เดินกันไปตามชายหาด ถนนถูกน้ำซัดขาด ต้นไม้ เช่นต้นมะพร้าวล้มระเนระนาด กว่าจะถึงปากพนังเพียงข้ามต้นมะพร้าวก็น่องโป่งกันแล้ว แต่ยังมีแม่ลูกอ่อนคนหนึ่งที่คลอดในวันถูกวาตภัยอุ้มลูกเดินเข้าปากพนังจนถึง

คนเจ็บโดยมากเป็นบาดแผล ถูกบ้านเรือนทับ ตะปูตำ สังกะสีบาดหรือไม้ก็ขณะลอยคอไปตามคลื่นลมเศษไม้ทิ่มตำเอาบาดแผลเหวะหวะ พวกเด็กๆ ร้องไห้กันกระจองอแงขี้มูกโป่ง บ้างก็ตาโรยตาแฉะ เพราะถูกทั้งพายุทั้งฝนหนาวเย็นตอนกลางคืน ตอนกลางวันถูกแดดเปรี้ยงๆ กินน้ำทะเลกันจนท้องกางอาหารและน้ำจืดไม่มีจะกิน คนเจ็บรายแรกจากแหลกตะลุมพุกไม้ทิ่มที่โคนขาบาดแผลเหวะหวะน่าหวาดเสียวมาก เมื่อจัดการตกแต่งบาดแผลฉีดยาเรียบร้อยแล้วเขาพูดกับผมว่า "คุณหมอครับ คุณหมอจะเอาเท่าไหร่ครับ เวลานี้ผมไม่มีเงินหรอกครับ กางเกง (ขาสั้น) และเสื้อเพิ่งขอเขาได้ที่ปากพนัง" ข้าพเจ้าเห็นสภาพเสื้อผ้าและได้ยินคำพูดก็อัดอั้นตันใจ เพราะได้ยินคำบอกเล่าเรื่องราวที่แหลมตะลุมพุกก่อนที่เขาจะมาหาแล้ว ข้าพเจ้าจะใจดำถึงกับเรียกค่ารักษาจากเขาได้ลงคอละหรือ

ระหว่างนั้นพวกที่บาดเจ็บมากต้องพักอยู่กับข้าพเจ้า พวกครรภ์ครบกำหนดจะคลอดก็หลายคนสถานพยาบาลของข้าพเจ้ารับได้เพียง ๑๐ คน แต่ไม่ทราบว่าระหว่างนั้นอยู่กันได้อย่างไรร่วมร้อยคน ต้องให้ข้าวปลาอาหารด้วย ที่เดินได้ต้องให้ไปพักที่โรง

เรียนและตลาดที่ทางราชการจัดไว้ให้ ถึงเวลาจึงมาให้ตรวจรักษา ต่อมามูลนิธิสามัคคีปากพนังจึงได้จัดตั้งและช่วยเลี้ยงอาหาร

ในระหว่างที่ข้าพเจ้าทำการรักษาพยาบาลพวกประสบภัยวันละร้อยสองร้อยอยู่นั้น มีท่านผู้เฒ่าที่สนิทกับข้าพเจ้าท่านหนึ่งมายืนดูชื่อนายเข็มซ้าย ทวีศิลป พอเห็นหน้าข้าพเจ้าก็ยิ้ม ข้าพเจ้าจึงถามแกมยั่วเล่นว่า "ดีใจหรือครับที่ผมจะรวยคราวนี้" ท่านยิ้มทั้งน้ำตาคลอหน่วยบอกข้าพเจ้าว่า "ผมรู้หรอกครับว่า คุณหมอรักษาพวกนี้โดยไม่ได้อะไรเลย แต่เห็นแล้วมันตื้นตันใจครับ คุณหมอช่วยไปเถิดครับได้บุญดี"

คนเจ็บไข้ของข้าพเจ้ามีมาเพิ่มมากกว่าเก่ามาก การคมนาคมลำบาก เรือล่มจมหาย ถนนชำรุด หลังคาบ้านของข้าพเจ้าก็เปิดโล่ง ต้องทำงานหนักกว่าก่อนตลอดทั้งวัน คือช่วยเหลือผู้ป่วยเจ็บวาตภัยครั้งนี้ ภรรยาและข้าพเจ้ารู้สึกเป็นสุขใจอย่างบอกไม่ถูก สิ่งที่ข้าพเจ้าพบความจริงด้วยตนเองในคราวนั้นก็คือ

"การทำบุญที่มิได้หวังการตอบแทนใด ๆ เป็นความสุข และอิ่มใจ อย่างสุดที่จะพรรณนา"

อีก ๒–๓ วันข้าพเจ้าจึงได้มีโอกาสไปเยี่ยมแหลมตะลุมพุก โดยอาศัยเรือของหน่วยราชการที่ไปบรรเทาทุกข์ราษฎร ขณะที่เรือแล่นไปต้นไม้ใหญ่ ๆ ที่เคยเห็นสองฝั่งน้ำล้มระเนระนาดหมด ต้นที่เหลืออยู่ใบแห้งเกรียมแต่ยังติดกับกิ่งเหมือนถูกไฟรน พบสภาพเช่นนี้ทั่วไปจนถึงแหลมตะลุมพุก

เรือออกปากน้ำปากพนังเข้าสู่ทะเลในหรือที่เรียกว่า "อ่าวปากพนัง" ตามปกติจะแลเห็นแหลมตะลุมพุกเป็นทิวไม้ยืดยาวสุดสายตาไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อก่อนวาตภัยจะเห็นหลังคาบ้านชนกันเป็นแถวพืด ในคลองเต็มไปด้วยเรือ ผู้คนขวักไขว่เป็ดร้องหนวกหู กลิ่นกะปิและขี้เป็ดคลุ้ง ข้าพเจ้าได้เคยเห็นสภาพแหลมนี้ก่อนวาตภัย ๒ ครั้ง เพราะญาติของผู้ป่วยได้เอาเรือหรือรถยนต์รับไปตรวจไข้และคลอดบุตร หลังวาตภัยไปเยี่ยมในวันที่เล่านั้นเท่าที่คนเจ็บและพวกที่อพยพจากแหลมตะลุมพุกเล่าให้ฟังก่อนจะไปดูด้วยตาเอง ข้าพเจ้าคาดผิดไปอย่างถนัด คือไม่นึกเลยว่า บ้านเรือนจะถูก

กวาดเรียบเตียนโล่งไปเช่นนั้นเลย มันช่างเงียบเชียบเวิ้งว้างเหลือเกิน พบเรือบ้าง ๒-๓ ลำแต่เป็นของเจ้าหน้าที่ที่ไปรักษาการณ์ และของชาวบ้านที่ได้เรือไปจากที่อื่น เพื่อเที่ยวค้นหาสิ่งของ เรือของชาวแหลมตะลุมพุกมีบ้างที่พึ่งกู้ขึ้นแต่ก็ไม่กี่ลำ บ้านเรือนที่เคยเห็นแน่นหนาหลังคาชนกันหายไปหมด มีห้องแถวไม้ ๒ ชั้นเพียง ๕ หลังเท่านั้นอยู่ห่างกันเป็นระยะ เอนจวนจะล้มอยู่แล้ว นอกนั้นมีแต่เสาไม้ของบ้านสูงศอก ๒ ศอกระเกะระกะไปหมด ส่วนตัวบ้านซึ่งฉะเพาะหมู่ที่ ๑ เดิมมีคนอยู่เกือบ ๔ พันคนไม่เห็นเลย ทางป่าแสมด้านทิศตะวันออกของแหลมริมทะเลนอกห่างไปจากหมู่บ้านร้างเดิม ๓๐๐ เมตร มองไม่เห็นคนเลย ตามความยาวของแหลมพบแต่กองเศษไม้และสิ่งต่าง ๆ ที่ไปจากบ้านที่พังยาวเหยียด บางแห่งกองสูง ๒-๓ ช่วงคน ที่คลื่นและพายุพัดพาพ้นออกทะเลนอกไปไม่ทราบว่าเท่าไรต่อเท่าไร เมื่อรื้อเศษไม้ออกแล้วพบแต่ซากศพนับร้อย

วันที่ข้าพเจ้าไปไม่ใคร่มีกลิ่น เพราะศพที่นอนตายเกลื่อนได้จัดการฝัง แต่ฝังไว้ตื้น ๆ เพราะขุดไปไม่ถึงศอกก็พบน้ำ ต้องเลือกบริเวณสูง ๆ หน่อย คือบริเวณบ้านเก่าของชาวบ้านนั่นเอง อย่าว่าแต่ข้าพเจ้าซึ่งเคยไปสองครั้งเลย แม้ชาวบ้านที่นั่นเองก็ชี้ไม่ถูกว่าที่ไหนเป็นอะไร จึงยึดห้องแถว ๕ หลังที่ยังไม่พังเป็นหลัก แต่กว่าจะนึกสภาพของมันออกก็เป็นเวลานาน เพราะมันเปลี่ยนรูปร่างจนจำไม่ได้

ผู้คนมีเหลือไม่กี่คน เพราะถูกลำเลียงไปอยู่ปากพนังหมด พวกที่ยังอยู่คือพวกที่ห่วงทรัพย์สมบัติและคอยเก็บของ ๆ คนอื่นบ้าง รู้สึกว่าจะเอาเปรียบเขาสักหน่อย เพราะชาวแหลมตะลุมพุกมักเก็บทรัพย์สินมีค่าใส่ขวดใส่ไหฝังดินใต้บ้านเรือน โจรปล้นจะได้หาไม่พบ ข้าพเจ้ามีโอกาสถามเหตุการณ์ขณะประสบภัยรวบรวมมาได้ดังต่อไปนี้

ตอนแรกนี้ข้าพเจ้าขอคัดข้อความที่ นายพื้น สุวรรณรักษา ขณะนี้อายุ ๓๖ ปี อยู่หมู่ที่ ๑ ตำบลแหลมตะลุมพุก เขียนให้โดยมิได้แก้ไขแม้แต่ตัวสะกดการันต์เลย ท่านต้องใช้ความพยายามสักหน่อยจึงจะอ่านรู้เรื่อง

เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ ตำบลแหลมตะลุมพุก ก่อนจะได้เกิดโศกนาฏกรรมขึ้น คือ ฝนได้ตกประปราย พร้อมด้วยพายุจากเหนือได้พัด ฝนก็ตกตลอดวันตลอดคืน ฟ้าก็คนองไม่ขาด ฝนยังตกไปจนถึง วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๐๕

ครั้นตอนเช้าตรู่ของวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๐๕ วิทยุสถานีแห่งประเทศไทย ได้รายงานว่าพายุดีเปรสชั่น ได้ก่อตัวอยู่ปลายแหลมญวน และกำลังเคลื่อนตัวเข้าฝั่งอ่าวไทย พายุนี้จะทำให้ฝนตกหนัก แต่ชาวบ้านตำบลแหลมตะลุมพุก ไม่ทราบว่าพายุดีเปรสชั่นนั้นคืออะไร จึงไม่ค่อยสนใจ

จนกระทั่งถึงวันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ วิทยุสถานีแห่งประเทศไทยได้รายงานว่าพายุดีเปรสชั่นได้ทวีความแรงและกลายเป็นพายุโซนร้อน และกำลังเคลื่อนตัวเข้าฝั่งอ่าวไทย

ครั้นเวลาประมาณ ๑๓ นาฬิกาของวันที่ ๒๕ ตุลาคม พายุฝนได้ทวีความแรงขึ้นทุกระยะอย่างไม่ลืมหูลืมตา ครั้นเวลาประมาณ ๑๖ นาฬิกา ทางขอบฟ้าทิศตะวันออกและทิศใต้ มืดคลุ้ม เหมือนอย่างผืนม่านกั้น แล้วก็เกิดเป็นสาย ๆ หลายสาย ชาวบ้านได้พากันมุงดูเพราะไม่เคยปรากฏว่าเป็นหลายสายอย่างนี้ ชาวบ้านเรียกกันว่า ลมงวงช้าง ลมปอง ลมหางหนู

วันที่ ๒๔ ตุลาคม วันที่ ๒๕ ตุลาคม น้ำทะเลและในลำบางแห้งขอด ไม่สามารถนำเรือไปไหนมาไหนได้ จึงไม่มีใครเฉลียวใจว่า จะบังเกิดน้ำท่วมขึ้นมาได้

เมื่อเวลาประมาณ ๑๗ นาฬิกา ที่ร้านน้ำชาของนายสงัด นางจ้วน วัฒนาธรรม ได้มีชาวบ้านมานั่งประชุมกันหลายคน มี นายลิ่น นายแฉ้ นายพ่วง นายสงัด นายเส็น นางจ้วน นายพื้น ปรึกษากันว่าคืนนี้ (คือวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๕) ถ้าหากลมพัดจัดจริง คือลมแรงกว่าที่กำลังพัดอยู่ หลายคนที่นั่งอยู่นั้นลงความเห็นกันว่า พวกเราเอาลูกและน้อง ๆ ลงจากบ้านเสียก็คงไม่เป็นไร และนั่งพูดอยู่จนกระทั่งเวลา ๑๙ นาฬิกา วิทยุก็ได้ประกาศรายงานข่าวว่าพายุโซนร้อน กำลังทวีความแรงพัดเข้าทั้งสองฝั่งอ่าวไทย

จริงอย่างที่วิทยุประกาศ พายุและฝนก็พัดจากเหนืออย่างแรงจนทำให้บ้านของนายเส็นและนายพ่วงหักพังฟุบกับพื้นดิน แล้วทุกคนที่นั่งอยู่ที่ร้านน้ำชานายสงัดก็รีบวิ่งกลับบ้านเรือนของตน ขณะที่นายพื้นวิ่งผ่าความมืดกลับบ้านของตนนั้น บ้านเรือนของชาวปัตตานี ซึ่งเข้าไปประกอบอาชีพอยู่ในตำบล ได้หักพังไปตามพายุ เสียง

คนที่อยู่บนบ้านร้องไห้หวีดว้ายไปตาม ๆ กัน บ้างก็รีบวิ่งหนีไปพลอยอาศัยอยู่บ้านเพื่อน ๆ เมื่อนายพื้นวิ่งไปถึงบ้านนั้น จึงถามหาน้อง น้อง ๆ ไปไหนกันหมด นางอาโหล้ยภรรยาบอกว่าน้องประทีปรีบไปตลาดยังไม่กลับมาที่ นายพื้นจึงให้น้องบรรจงร้องเรียกให้น้องอุบาย เมียน้องประทีปรีบมาบนบ้านของนายพื้น พอน้องอุบายอุ้มลูกลงจากบ้านฝ่าสายฝนและความมืด พอขึ้นบ้านนายพื้น บ้านของนางอุบายอาศัยอยู่ก็หักพังลงทันที

เมื่อทุกคนมาอยู่บนบ้านของนายพื้นพร้อมกันแล้วลมก็พัดเอาหลังคาหัก เมื่อทุกคนไม่สามารถจะทนฝนและลมหนาวได้ ก็ชวนกันขึ้นไปบนบ้านของนายอั้งหม้อ ลมก็ยิ่งทวีความแรงขึ้นเรื่อยจนทำให้บ้านของนายอั้งหม้อโยกไปโยกมาจะพังมิพังแล่ นายพื้นจึงเอาสายเชือกหนาดหัวแม่มือไปล่ามประตูไว้ เพื่อให้ลมพัดเข้าในบ้านได้สะดวก แล้วก็วิ่งไปเตาะฝาบ้านไม้กระดานเพื่อให้โปร่งลม

ขณะกำลังเตาะกระดานชายฝาอยู่นั้น เชือกล่ามประตูก็ขาดอีก และเมื่อหันไปดูทางทิศเหนือก็ปรากฏว่ามี แสงสว่างจ้ามาจากทางทิศเหนือและน้ำก็เริ่มไหลเชี่ยวกร้ากเป็นฟอง เมื่อนายพื้นเห็นผิดสังเกต จึงร้องบอกให้น้องไสวและน้องวงค์รีบนำเรือมาล่ามไว้ข้างบ้าน ชั่วขณะเวลาประมาณ ๕ นาที น้ำก็ขึ้นสูงจนถึงพื้นบ้าน ห่างจากพื้นดินประมาณ ๒ เมตร น้องไสว น้องวงค์ ก็ช่วยกันนำเรือมาได้ ๒ ลำ จึงได้ล่ามไว้กับบ้าน ส่วนอีก ๒ ลำนั้นไม่สามารถจะกู้ได้ เพราะอยู่ใต้ถุนบ้านและร้าน

เมื่อได้เรือมาแล้ว นายพื้นจึงได้เตาะฝาบ้าน เพราะหลังคาจากลมพัดทำให้บ้านรั่วหมด เมื่อเรือเข้าอยู่ในบ้านแล้ว คนจึงได้ขึ้นไปอาศัยอยู่บนเรือทั้งหมด ๑๘ คน เพราะขณะนั้นน้ำท่วมพื้นบ้านหมดแล้ว จึงเก็บเอาสาด (เสื่อ) มาคลุมหัวกันทุกคนที่อยู่ในเรือ ส่วนน้ำก็ยิ่งสูงขึ้นเรื่อย จนทำให้เรือทั้ง ๒ ลำลอยขึ้นติดหลังคา เมื่อเรือขึ้นติดหลังคานายพื้นจึงใช้ให้น้องไสวนำขวานพั่นไม้แปเพื่อจะให้เรือหลุดลอยออกจากบ้าน แต่น้องไสวไม่สามารถจะพั่นถูกไม้แปได้ เพราะความมืดและบ้านก็โยกไปโยกมา นายพื้นจึงให้น้องไสวลงมาประคองเรือไว้ นายพื้นจึงขึ้นไปพั่นเอง แต่ก็พั่นไม่ได้เหมือนกัน

ครั้นแล้วลมจากทิศเหนือก็สงบลงประมาณ ๕ นาที ทุกคนที่อยู่ในเรือพากันดีใจ เพราะน้ำลดลงประมาณ ๑ คืบ แต่แล้วเหตุการณ์อันไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น เพราะลมจากทิศใต้ได้พัดกระหน่ำพร้อมด้วยคลื่นอย่างแรง จึงทำให้เรือหลุดออกจากบ้าน แล้วเรือนก็พังไปด้วย แต่เรือทั้งสองลำยังไม่จม นางลิ่มซึ่งนั่งอยู่บนเรืออีกลำหนึ่งกระโดดไปเรืออีกลำหนึ่งจึงทำให้เรือทั้งสองลำจม เมื่อเรือจมแล้วคนในเรือจึงแตกกระจายไปตามยะถากรรม ไม่สามารถจะช่วยเหลือกันได้เพราะความมืดและคลื่นลมจัด

เมื่อเรือจมแล้ว เรือได้คว่ำครอบเด็กชายจุมพลติดอยู่ใต้เรือ นายพื้นจึงดำน้ำคว้าข้อมือได้ก็ว่ายน้ำผ่าความมืดไปอย่างไม่มีจุดหมาย จึงไปพบต้นไม้แสม น้ำท่วมเหลือแต่ยอด เมื่อขึ้นไปอยู่บนยอดไม้แล้ว จึงได้ช่วยเหลือเด็กชายจุมพล ซึ่งขณะนั้นพูดไม่ได้เพราะกินน้ำเข้าไปมาก จึงฉวยตีนเด็กชายจุมพลแล้วยกเอาน้ำออก เอานิ้วมือล้วงไปในปากน้ำจึงออก แล้วเด็กชายจุมพลจึงร้องออกมาได้

ครั้นเมื่อน้ำลดลงแล้ว นายพื้นจึงได้นำลูกลงจากต้นแสม เดินไปอย่างไม่รู้ว่าตนได้ลอยมาติดต้นไม้อยู่ที่ไหน เมื่อเดินต่อไปได้สักครู่ก็ได้ยินเด็กร้องมาแต่ไกล จึงเดินไปตามเสียงนั้น เมื่อเดินเข้าไปใกล้ ก็จำได้ว่าเป็นลูกของตน เด็กชายธานีร้องว่า "มะ เอาขันมาต้ากินน้ำ" "มะ เอาขันมาต้ากินน้ำ" อยู่บนต้นโกงกาง นายพื้นจึงร้องเรียกสามหนนางอาโหล้ยจึงรู้สึกตัว นายพื้นจึงบอกให้ลงมา นางอาโหล้ยบอกว่าลงไม่ได้เพราะมันนั่งอยู่บนกิ่งไม้มือข้างหนึ่งอุ้มลูกมือข้างหนึ่งจับกิ่งไม้ นายพื้นขึ้นไปรับลูกจึงได้ลงมาได้ เมื่อลงมาถึงพื้นดิน นางอาโหล้ยจึงถามว่าลูกของเรายังอีกคนอยู่ที่ใคร นายพื้นบอกว่า อยู่ที่บรรจบไม่รู้ว่าจะเป็นตายอย่างไร แล้วจึงชวนกันเดินต่อไป นางอาโหล้ยจึงถามว่า นี่เราลอยติดอยู่ที่ไหน นายพื้นจึงบอกว่า ไม่รู้ที่ไหน เมื่อเดินต่อไปจึงได้พบนายวงค์ซึ่งกำลังเดินกู่เรียกหาน้อง นายพื้นถามว่าน้อง ๆ อยู่ไหน นายวงค์บอกว่าไม่รู้ลอยไปติดที่ไหน ไม่เห็นสักคน นายพื้นจึงถามว่า ป่านี้เป็นป่าที่ไหน นายวงค์บอกว่า ป่านี้เป็นป่าบ้านของเรา เพราะฉันได้เดินไปที่ริมบางแล้ว นายพื้นจึงบอกว่า น้องวงค์จงอุ้มน้องอยู่ที่นี่กับอาโหล้ย พี่จะไปหาน้อง ๆ เมื่อเดินต่อไปจึงพบบ้านของเจ๊กเตี้ยว

เจ๊กเตี้ยวถึงถามว่า บ้านลื้อเป็นอย่างไรบ้าง นายพื้นจึงบอกว่า บ้านเรือนพังลอยไม่รู้ไปติดไหน อั้งหม้อก็ไม่รู้ว่าเป็นอย่างไรบ้าง อาโหล้ยยังอยู่ในป่ากับน้องวงค์ "ลื้อช่วยกู่สักทีหวา" (อั๊ว–ผู้เขียน) จะไปเอาอาโหล้ยมาอยู่ที่นี่กัน แล้วนายพื้นก็เดินจากไป เจ๊กเตี้ยวก็ยังกู่อยู่เรื่อย ๆ ส่วนนายวงค์ก็ยังกู่อยู่ เมื่อนายพื้นเดินไปถึงจึงชวนกันเดินไปพลอยอาศัยบ้านของเจ๊กเตี้ยว แล้วก็เสื้อผ้าเพื่อจะได้นุ่งห่ม เจ๊กเตี้ยวบอกว่าหวาไม่มีผ้าสักผืน แต่แล้วนางเทียมจึงพลัดผ้าอาบน้ำให้นางอาโหล้ยซึ่งเป็นชีเปลือยตั้งแต่อยู่บนต้นไม้ ต่อจากนั้นนายพื้นกับนายวงค์ จึงชวนกันเดินไปหาพี่ ๆ น้อง ๆ จึงได้เดินกู่เรียกไปพลางจึงได้ไปพบ เมื่อนายอั้งหม้อกู่รับและนายอั้งหม้อ เด็กชายเดโช เด็กชายวิเชียร นั่งอยู่บนหลังคาจากซึ่งลอยมาติดอยู่บนต้นโกงกาง นายพื้นจึงถามนายอั้งหม้อว่า ลูก ๆ ของนายอั้งหม้อเป็นอย่างไรบ้าง นายอั้งหม้อบอกพลางร้องพลางว่า เด็กชายเดชาได้พลัดกันเมื่อเรือลอยออกจากบ้านแล้ว นายพื้นถามว่าน้องคนอื่นอยู่ไหน นายอั้งหม้อบอกว่าไม่รู้ ไม่ได้ยินเสียง แล้วทั้งหมดก็ชวนกันออกเดิน ก็ไปพบเด็กหญิงมะลิ เกาะไม้ไผ่ซึ่งลอยติดยอดไม้โกงกาง ตีนห่างจากพื้นประมาณเมตรครึ่ง นายพื้นจึงถามว่า เป็นอย่างไร มะลิจึงไม่ลงจากต้นไม้ มะลิบอกว่าจะลงไปได้อย่างไรน้ำยังถึงตีน นายพื้นบอกว่า น้ำแห้งแล้ว เด็กหญิงมะลิก็ไม่สามารถลงได้ นายพื้นจึงให้เหยียบบนบ่าแล้วจึงลงพื้นดินได้ แล้วจึงชวนกันเดินต่อไป ก็ไปพบเด็กหญิงบรรจบเกาะอยู่บนต้นแสม แล้วจึงชวนลงจากต้นไม้เดินไปยังบ้านเจ๊กเตี้ยว แล้วก็ชวนกันเดินไปยังตลาด เมื่อเดินไปตามริมบางก็มองไม่เห็นบ้านใครสักบ้านเดียว เมื่อเดินไปถึงหน้าบ้านของนายลาภและหน้าบ้านของนางโพ้ย จึงขอความช่วยเหลือและร้องเรียกเพื่อนบ้านให้ช่วยนำเรือมาเข้าลำบางให้ด้วย เพราะขณะนั้นน้ำในลำบางก็กำลังเชี่ยวกราก เมื่อนายหลุยนำเรือข้ามให้แล้ว นายพื้นจึงถามว่า ครอบครัวนายหลุยเป็นอย่างไรบ้าง นายหลุยบอกว่าไม่รู้เป็นอย่างไร เพราะบ้านพังทั้งลมทั้งน้ำพัดไม่รู้ไปติดอยู่ที่ไหน มืดหาไม่พบทั้งเมียและลูก ขณะที่นายพื้นยืนพูดอยู่กับนายหลุยนั้น ก็ได้ยินนายโผ้งกับนายหย้วนเดินพูดกันมา นายพื้นและนายหลุยได้ถามนายโผ้งว่า เป็นอย่างไรบ้างครอบครัวของคุณ นายโผ้งตอบว่า พื้นเหอหมดแล้ว

ทั้งสิ่งทุกอย่าง ตอบพลางร้องไห้พลาง นายพื้นและนายหลุยถามนายโผ้งว่า เมื่อน้ำขึ้นใหญ่ โก้โผ้งอยู่ที่ไหน นายโผ้งตอบว่า เมื่อน้ำกำลังขึ้นนั้น ตนก็ได้จัดแจงสิ่งของ สาร รำข้าว น้ำมัน และของอื่น จนเสร็จแล้ว ตนก็ได้ไปช่วยเพื่อนใกล้เคียงโดยแนะนำให้ไปอาศัยอยู่ที่ก้งกวง (โรงพระจีน) เมื่อแนะนำเพื่อนบ้านของตนเสร็จแล้ว ตนก็รีบกลับไปยังบ้านของตน แต่นายโผ้งไม่สามารถจะไปถึงบ้านได้ง่ายนัก ต้องกินเวลานาน เพราะน้ำยิ่งขึ้นใหญ่และเชี่ยวจัด ตนก็ต้องปีนป่ายไปตามรั้วบ้าน เพราะน้ำขึ้นพ้นศีรษะของตน เมื่อไปถึงบ้านก็ปรากฏว่า น้ำขึ้นถึงเล่าเต็งแล้ว ส่วนภรรยาของตนก็กำลังเก็บข้าวของพร้อมด้วยลูก ๆ ของนายโผ้ง เมื่อตนเองไปถึงบ้านแล้ว นายโผ้งก็ได้รับการต่อว่าจากภรรยาของแกว่า คนอะไรไม่ห่วงบ้านตน ไม่แลบ้างสิ่งของต่าง ๆ ฉิบหาย สูนย์หายหมดแล้ว หมูในเล้าแตกคอกไปหมดแล้ว เป็ดก็แตกคอกไปหมดเหมือนกัน ทีนี้จะทำอย่างไร (หมู ๕๐ ตัว เป็ดพันกว่าตัว)

นายโผ้งบอกว่าจะทำอย่างไรได้ เพราะทั้งน้ำและทั้งลมเกินกว่าเหตุ แต่น้ำก็ยิ่งขึ้นอยู่เรื่อย ๆ ภรรยาของนายโผ้งบอกว่า ทำอย่างไรล่ะ เงินในเสพก็ไม่เอาสักบาท ฉันจะลงไปเอาคุณช่วยแลลูก ๆ ไว้กัน นายโผ้งบอกว่า จะลงไปเอาได้อย่างไร เพราะน้ำขึ้นถึงพื้นเล่าเต็งแล้ว ภรรยาของแกว่าไม่เป็นไร แล้วภรรยาของแกเดินไต่ไปตามบรรไดนายโผ้งรออยู่สักพักก็ไม่เห็นเมียของแกขึ้นมาเลย ก็พอดีกับน้ำจมเล่าเต็ง พร้อมกับลมจากทิศใต้ก็เริ่มพัดบ้าน โยกไปโยกมา นายโผ้งจึงฉีกจากหลังคาแล้วส่งลูกให้ขึ้นไปนั่งอาศัยอยู่บนหลังคาหมดแล้ว ตนก็ขึ้นไปอยู่บนหลังคาพร้อมกับลูก พอขึ้นไปอาศัยได้สักครู่ ลมทางทิศใต้ก็ทวีความแรงพร้อมด้วยคลื่น ก็ได้พัดเอาตนและลูกพลัดแตกกระจัดกระจายไป ส่วนนายโผ้งเองก็ได้ลอยไปอาศัยอยู่บนต้นแสม ส่วนลูกของตนไม่รู้เป็นตายร้ายดีอย่างไร เพราะมืดไม่รู้จะไปหาที่ไหน และแกได้ถามหาน้องของแก คือนางจ้วน ก็ได้รับคำบอกเล่าจากพวกเราว่า เจ้จ้วนบ้านพังไปเหมือนกันไม่รู้ลอยไปติดอยู่ที่ไหน นายโผ้งก็ยิ่งร้องไห้ใหญ่พร้อมกับรำพันว่า เมียก็ตายลูกก็ตาย น้องก็ไม่รู้เป็นตายพันปรือ = กูหมดแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง =

ครั้นวันรุ่งขึ้นปรากฏว่า ลูกของนายโผ้งยังเหลืออยู่อีกหนึ่งคน (คือนางสาวอรสา ลูกคนโต) ได้ถูกน้ำพัดลอยไปติดต้นแสม ห่างจากต้นแสมที่นายโผ้งอาศัยอยู่ประมาณ ๒ เส้น ครอบครัวของนายโผ้งเองมหาวาตภัย ได้ฉุดเอาชีวิตไป ๓ คน คือ ภรรยา และลูกหญิง ๒ คน

นี่คือ ประวัติของนายโผ้ง สิ่มบี่ยะมิตร์ ผู้ที่เคยโอบอ้อมอารีต่อเพื่อนบ้านเกือบทุกคน เมื่อยามมั่งมี

"แต่ต้องมาจบชีวิตตนเองด้วยการยิงตัวตาย เมื่อถึงคราวอับจนหลังจากประสบมหาวาตภัยมาแล้ว"

ส่วนน้องสาวนายพื้น สุวรรณรักษา บ้านอยู่ห่างนายพื้น ไม่ใช่กลุ่มที่นายพื้นเขียนไว้เมื่อเกิดวาตภัย เจ็บท้องจะคลอดมาตั้งแต่เช้า มีลูกยั้วเยี้ยตั้ง ๘ คน บ้านตนเองก็พังไปแล้วไปอาศัยบ้านคนอื่นพอคลอดเสร็จย้ายไปอีกบ้านหนึ่ง บ้านเก่าที่ไปอาศัยก็พังพอดี บ้านใหม่ที่ไปอาศัยน้ำก็ท่วมอีก ลูก ๆ ต้องเอาถาดใส่น้องคลอดใหม่ทูนหัวเอาไว้ให้พ้นน้ำทุลักทุเล ลูกที่คลอดใหม่เป็นหญิงเลยให้ชื่อเสียเพราะพริ้งว่า "วันยุพา"

ก่อนที่ท่านจะได้ทราบเรื่องราวของผู้ประสบวาตภัยต่อไปอีก ขอย้ำความเข้าใจว่า เหตุการณ์เกิดขึ้นในตอนกลางคืนเวลาประมาณ ๑๙.๐๐ น. เป็นต้นไป มีทั้งฝน พายุโหม ซึ่งกรมอุตุนิยมประกาศว่าแรง ๙๐ ก.ม. ต่อชั่วโมงทำให้เกิดคลื่นใหญ่มาก พัดกระหน่ำไหลท่วมบ่าเข้ามาอย่างเร็วสูงขนาด ๒–๓ ช่วงคนและไหลเชี่ยวกรากด้วย ฉะนั้นระหว่างนั้นจึงมองไม่เห็นและไม่ได้ยินอะไรเลย นอกจากเสียงฝนและพายุเท่านั้น

โรงพระจีน

โรงพระจีน (ขอเรียกสั้น ๆ แบบปักษ์ใต้ว่าโรงพระ) เป็นแดนมรณะที่น่าเอนจอนาถที่สุด เพราะต้องสูญเสียชีวิตประชาชนประมาณ ๓๐๐ คน มากกว่าทุกแห่ง เป็นสถานที่ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ มีเทพเจ้าสมมุติทำด้วยไม้บ้าง รูปปั้นบ้างไว้เคารพบูชา ชาวบ้านเอาดอกไม้ธูปเทียนไปกราบไหว้ทุกวัน ระดับพื้นดินสูงกว่าที่อื่น ๆ เป็นเรือนไม้สองชั้นอยู่ด้านตะวันตกริมถนนผ่านกลางหมู่บ้านหมู่ที่ ๑ ชั้นล่างโปร่งพื้นซีเมนต์กว้าง

๑๐ เมตร ลึก ๑๕ เมตร เมื่อน้ำไหลบ่าและท่วมสูงขึ้น ๆ คนที่มีบ้านอยู่ใกล้หรือบ้านพังไปแล้ว ก็ได้หันไปอาศัยพักพิงที่แห่งนี้ เมื่อน้ำท่วมพื้นชั้นล่าง คนก็หนีขึ้นไปบนชั้นซึ่งมี ๒ ห้อง หน้าต่างต้องเปิดหมด เพราะกลัวเสียงคลื่นฝนและพายุ พอพายุระลอกสองจากทางทิศใต้โหมขึ้นอีกจึงกวาดโรงพระซึ่งมีคนอยู่ข้างในราว ๓๐๐ คนโค่นจมน้ำไป ที่สืบได้รอดเพียง ๒–๓ คนเท่านั้น

มีอีกสองครอบครัวได้บันทึกไว้เรียบร้อยแล้ว แต่หนูกัดกระดาษแผ่นนั้นไปทำรัง จำได้แต่น้องสามี นามสกุล สุวรรณรักษา พี่สะใภ้และน้องสามีต่างตั้งบ้านเรือนอยู่ตรงข้ามโรงพระ ครอบครัวน้องสามีอยู่ห่างพี่สะใภ้ไปใกล้คลองในที่ต่ำ จึงต้องมีสะพานไม้กว้างแผ่นเดียวทอดจากบ้านไปถนน ในระหว่างพายุระลอกแรก น้ำขึ้นไหลเชี่ยวพัดสะพานหลุดลอยไปหมดแล้ว ถ้าจะไปสู่ถนนและโรงพระต้องลอยคอไปจึงต้องอยู่ในบ้าน ในที่สุดบ้านก็พังทั้งครอบครัวจึงพลัดพรากจากกัน แต่คลื่นซัดไปติดป่าแสมจึงรอดตายหมดทุกคน ส่วนพี่สะใภ้มีสามีกับลูก ๕ คน บ้านติดถนน พอพายุโหมขึ้นกลัวบ้านจะพังจึงออกจากบ้านข้ามถนนไปอาศัยโรงพระ เพราะสะดวกไม่ลำบากเหมือนบ้านน้องสามี ดังที่ได้เล่ามาแล้วว่า โรงพระโค่นจมน้ำ คนที่ไปอาศัยตายเกือบหมด ที่รอดก็มีสามีกับลูก ๑ คนของหญิงผู้นี้ ที่ถีบกระดานหลุดก่อนโรงพระจะโค่น จึงรอดตาย ส่วนพี่สะใภ้และลูกอีก ๔ คน ติดอยู่ในโรงพระ รุ่งเช้าน้องสามีไปดูบ้านพี่สะใภ้ แล้วถึงกับน้ำตาตก เพราะบ้านยังอยู่ดีเพียงหลังคาหายไปเท่านั้นข้าวของในบ้านก็ยังอยู่เรี่ยม

ด.ช. เชาว์ สุวรรณรักษา อายุ ๑๔ ปี ทั้งพ่อแม่พี่น้องรวม ๑๐ คนอยู่บ้านฝาไม้หลังคามุงจากหมู่ที่ ๑ ห่างโรงพระ ๕ เส้นไปทางเหนือ พอพายุระลอกแรกทวีกำลังแรงขึ้น เห็นว่าเรือนโยกจะทนไม่ไหวจึงทิ้งบ้านท่องน้ำสูงท่วมหัวเข่า พากันไปอยู่ห้องแถว ๒ ชั้นของน้าสาว ซึ่งอยู่ห่างไปราว ๑ เส้นเป็นห้องแถวไม้หลังคามุงกระเบื้อง เสาไม้ตั้งอยู่บนเสาปูนอีกทีหนึ่ง คนที่บ้านข้างเคียงพังก็พากันไปอาศัยบ้านน้าอยู่ราว ๑๐๐ คนเศษ เมื่อน้ำท่วมสูงขึ้นเกือบชั้น ๒ คลื่นและพายุพัดประตูหน้าต่างและหลังคาหลุดปลิวไปหมดแล้ว คนในบ้านร้องกันเซ็งแซ่ไปหมด พอพายุระลอกสองซ้ำเข้าไปอีก ก็ยก

บ้านหลุดออกจากเสาปูน แต่เดชะบุญเหลือเกินไปติดห่างจากที่เดิมเพียงศอกเศษไม่ล้มครืนไปตามพายุ จึงรอดตายกันร้อยคนเศษ นางเจิม ทองจันทร์ อายุ ๔๓ ปี เล่าว่า อยู่หมู่ที่ ๑ บ้านหลังคาจาก พื้นบ้านสูงจากดิน ๑ เมตร อยู่ด้วยกันกับสามีและลูกชายอายุ ๑๓-๑๔ ปี ๒ คน บ้านพังตอนพายุระลอกแรกแล้ว จึงไปอาศัยบ้านคนอื่นเขาอยู่ เมื่อน้ำท่วมสูงขึ้นไปอยู่บนหลังคา คลื่นและพายุก็ซัดโครม ๆ น้ำสูงราวครึ่งต้นมะพร้าว พอพายุระลอกหลังจากทางทิศใต้โหมขึ้น บ้านที่ไปอาศัยก็พัง คลื่นซัดครอบครัวนี้ไปทั้ง ๆ ที่อยู่บนหลังคาไปติดป่าแสม ตอนนั้นมืดมองอะไรไม่เห็น พอคลื่นลมสงบน้ำลดจึงไต่ลงมาพื้นดิน ต้องนั่งแช่เย็นทั้งคืนจึงรอดตายหมด

ครอบครัว นางง่วงฮุย แซ่อึ้ง ขณะนั้นอายุ ๓๙ ปีอยู่กับสามีลูก ๗ คน คนโต ๙ ปี คนเล็ก ๓ เดือน บ้านคล้ายห้องแถว ๑ ห้อง ๒ ชั้น หลังคามุงจาก ขายของชำ มีโอ่งบรรจุน้ำฝนไว้ที่พื้นดินอยู่ ๘๐ โอ่ง ตอนหัวค่ำมีชายแก่ไปซื้อข้าวสารบอกว่า "คืนนี้ลืออย่านอนนะ ลมจะแรงน้ำจะมากคอยระวัง" พอตาแก่กลับไปยังไม่ทันจะหุงข้าว พายุก็แรงขึ้น ๆ น้ำก็ไหลเชี่ยวกราก ท่วมถึงครึ่งห้องชั้นล่าง จึงเคลื่อนย้ายสิ่งของขึ้นไว้ที่สูงขึ้นไปอีก น้ำก็สูงขึ้นไป จนไม่รู้จะย้ายไปไหน แล้วน้ำก็ลดลง รู้สึกดีใจ แต่สักครู่เดียวพายุระลอกสองพัดมาอีกน้ำก็สูงขึ้นอีก จึงพาลูก ๆ ขึ้นไปอยู่ชั้นบน น้ำก็ท่วมขึ้นไปถึง จึงหนีไปบนหลังคา ในที่สุดบ้านทนพายุและคลื่นไม่ไหวพัง ทั้งครอบครัวยังอยู่บนหลังคาลอยโต้คลื่นลม เดชะบุญไปติดป่าแสมอีกจึงรอดตาย คืนนั้นทั้งคืนต้องนอนเบียดกันอยู่บนหลังคา รุ่งเช้าตอนสายยังไม่มีอะไรจะกิน ลูกสาวอายุ ๒–๓ ขวบร้องบ่นปวดท้อง ไปเที่ยวเก็บนมข้นได้กระป๋องหนึ่งเจาะแจกกันดูด ปวดท้องก็หาย โอ่งน้ำ ๘๐ ใบถูกคลื่นกวาดลงคลองแตกหมด

ครอบครัวนายซุ่งเฮ็ง แซ่ตั้ง ขณะนั้นอายุ ๕๙ ปี อยู่บ้านหมู่ที่ ๑ เยื้องโรงพระ เป็นห้องแถวไม้เก่า ๆ ๒ ห้อง ๒ ชั้น หลังคามุงจาก ขายผ้าและอวนห้องหนึ่งอีกห้องหนึ่งขายน้ำชา ทำกุ้งแห้งขายด้วย วันที่เกิดวาตภัย ตัวเองไปช่วยศพญาติเสียที่ตลาดปากพนัง ลูก ๆ เล่าว่า พอน้ำท่วมสูงขึ้นต่างก็หนีไปบนเล่าเต๊งรอความตายอย่างใจหายใจคว่ำ ไม่รู้จะอธิบายอย่างไรถูก ในที่สุดพายุก็สงบบ้านก็ไม่พัง แต่ฝาบ้าน

ชั้นล่างพังไปเกือบหมดเพราะคลื่นซัด หลังคาจากยังอยู่ดีทั้ง ๆ ที่เป็นห้องแถวเก่า ๆ ส่วนห้องแถวอื่นใหม่ ๆ ที่อยู่ใกล้ ๆ หลายหลังพังไปเกือบหมด รุ่งเช้าเตี่ยเอาเรือออกจากปากพนังไปรับ ทั้ง ๆ ที่ไม่คิดเลยว่าลูกเมียจะรอดอยู่ได้ ยิ่งเรือใกล้แหลมตะลุมพุกเข้าไป ยิ่งมองไม่เห็นบ้านเรือนเอาเสียเลยชักเสียใจ ก็พอดีไปสวนกันที่ร่องน้ำจะเข้าแหลมตะลุมพุก ลูกเมียอยู่ครบต่างเล่าต่อไปว่า พอพายุและฝนหยุดน้ำลด คืนนั้นเอาไฟฉายลงดูชั้นล่างพบศพคนตายในห้องชั้นล่างสิบกว่าศพ คงจะเป็นพวกอยู่ในโรงพระพอตายและโรงพระแตกคลื่นก็ซัดเข้าไป ขณะที่เห็นศพในเวลากลางคืนนั้นไม่มีความกลัวเลย เพราะขี้ขึ้นไปอยู่บนขมองหมด ตั้งแต่รอความตายอยู่บนเล่าเต๊งนั้นแล้ว

ครอบครัว ครูอารี พัฒนภักดี สาวโสด บ้านเดิมอยู่ในตลาดปากพนัง เป็นครูประชาบาล วัดบ้านแหลมคือหมู่ที่ ๑ ตามปกติก็อาศัยคหบดีท่านหนึ่งพักอยู่ในบ้านหลังหนึ่งใน ๓ หลังที่แข็งแรง เจ้าของบ้าน ขณะนั้นไปอยู่เสียที่อำเภอเชียรใหญ่ ในระหว่างพายุระลอกแรกนั้นเห็นว่า บ้านที่ตนอาศัยอยู่จะทานพายุไม่ไหว จึงชวนกันไปอยู่บ้านของเจ้าของบ้าน ซึ่งใหญ่และแข็งแรงกว่า น้ำก็ไหลท่วมสูงขึ้น ๆ บ้านสองหลังพังไปแล้ว ญาติของเจ้าของบ้านยังสติดีลงไปดูเรือก็จมน้ำหมดแล้ว จึงช่วยกันกู้ขึ้นเป็นเรือขนาดเรือจ้างธรรมดา ต่างชวนกันลงเรือหมดราว ๒๐ คน มีชายฉกรรจ์เพียงคนเดียว นอกนั้นเป็นคนแก่และเด็กหญิงทั้งนั้น พอลงเรือได้ก็มีโจรเข้าไปในบ้านเก็บข้าวของไปหมด สักครู่บ้านหลังใหญ่ก็ถูกพายุพัดยกปลิวไปเลย เรือก็ลอยไปตามคลื่น ซึ่งใหญ่น่ากลัวมาก ชาวบ้านใกล้เคียงต่างส่งเสียงร้องเรียกให้ช่วย แต่ไม่ทราบจะช่วยได้อย่างไร เพราะพายุแรงคลื่นก็ใหญ่มืดมองไม่เห็นอะไรเลย เสียงดังไปหมด น้ำก็เข้าเรือทั้งน้ำฝนและน้ำทะเล ต้องช่วยกันวิดตลอดเวลา พวกผู้หญิงและลูกเล็กเด็กแดงในเรือรวมทั้งคุณครูด้วยร้องไห้กันเซ็งแซ่ เรือถูกซัดโยนไปโยนมาตามคลื่นไปปะเอายอดมะพร้าวเข้า ครูอารีก็คว้าไว้คนเดียวแน่นจนคุณครูเองก็ประหลาดใจทำไมตนเองจึงมีแรงยึดทางมะพร้าวไว้ได้เหนียวแน่นเช่นนั้นจนไม่ถูกซัดออกทะเลนอกไป ทั้ง ๆ ที่คลื่นลมแรงและใหญ่โตอะไรเช่นนั้น ในที่สุดเมื่อพายุสงบเรือก็ลงไปอยู่โคนมะพร้าว ๆ ก็ไม่โค่น

ตามปกติก่อนนอนครูอารีมักถอดสายสร้อยและนาฬิกาออก แต่คืนนั้นไม่ได้ถอด จึงเหลือติดตัวพร้อมทั้งชุดนอนชุดเดียว เงินในกระเป๋าถือสูญหมด รุ่งเช้าตั้งใจจะเดินกลับปากพนัง แต่มีคนเตือนว่า ถนนคงขาดหมด ก็พอดีเพื่อนซึ่งมารดาของเขาจมน้ำตายเมื่อคืนนั้น จะนั่งเรือเซียดเข้าปากพนังไปเหมาเรือไปรับศพ จึงได้อาศัยเข้าปากพนัง พบพ่อแม่พี่น้องต่างน้ำตาไหลด้วยความดีใจ พาไปรดน้ำมนต์ปลุกปลอบขวัญกันใหญ่

ครอบครัวนายฤกษ์ สุขเกษม เมียอ้วนเป็นตุ่ม มีลูกเรียงกัน ๘ คน คนที่ ๙ ยังอยู่ในท้อง ซึ่งไปคลอดที่สถานพยาบาลของข้าพเจ้าหลังพายุสงบได้ ๒–๓ วัน ต้องหาเสื้อผ้าให้เสร็จ โชคดีที่สมาคมสตรีแห่งประเทศไทยไปพอดี เลยได้รับแจกผ้าห่มด้วย ในขณะเกิดวาตภัยลูกยังเล็กเรียงกันปีละคน ก่อนบ้านจะพังพ่อว่ายน้ำพาลูกไปผูกไว้ที่กิ่งแสมที่ละคนสองคน โดยใช้เข็มขัดบ้าง ผ้าขาวม้าบ้างผูกไว้ ลูกคนโตพอรู้ความก็เกาะกิ่งไม้ไว้เอง ครอบครัวนี้รอดหมด

ครอบครัวของนายสงัดและนางจ้วน วัฒนธรรม เป็นบ้านสองชั้น เพื่อนบ้านไปขออาศัยอยู่ราว ๘๐ คน เมื่อพายุระลอกแรกโหมแรงขึ้น น้ำท่วมสูงขึ้นๆ นายสงัด นางจ้วนและเพื่อนบ้านช่วยกันปิดประตูบ้านเพื่อไม่ให้สิ่งของลอยไปตามน้ำ เมื่อน้ำท่วมจนถึงพื้นชั้นบนทำให้เด็กเล็กและผู้ใหญ่ร้องไห้กันใหญ่ เมื่อพายุสงบลงแต่น้ำยังท่วมชั้นบนอยู่ นายแหล้ ซึ่งไปขออาศัยอยู่ด้วย เอาไม้กวาดกระทุ้งกระเบื้องมุงหลังคาออกประมาณ ๑๕ แผ่น หักไม้ระแนงออก ๒ อัน เอานายหลีผู้พ่อขึ้นไปอยู่บนหลังคา นายขนานซึ่งไปอาศัยอยู่ด้วยเหมือนกันเอาเตี่ยขึ้นไปอีก ส่วนคนอื่นไม่มีทางออกเพราะมืดแลไม่เห็น นายแหล้นั่งอยู่บนหลังคาก้มลงไปควานในห้อง ฉวยข้อมือจำได้ว่าเป็นนางจ้วน ให้ขึ้นไปตามช่องที่หักไว้ แต่นางจ้วนสลัดมือออกบอกว่า ลูกยังอยู่ใต้น้ำไม่รู้อยู่ตรงไหน จึงดำลงไปในบ้านอีก พอดีพายุระลอกหลังโหมขึ้นเลยจมน้ำอยู่ในบ้าน นายแหล้เล่าให้ฟังว่า ขณะพายุพัดบ้านโค่นจมน้ำ คนอยู่ในบ้านดิ้นและร้องขอความช่วยเหลืออย่างน่าสมเพชเป็นอย่างยิ่ง เหมือนกับจับลูกแมวใส่เข่งปิดฝาแล้วโยนทิ้งน้ำ

ให้ตาย รุ่งเช้านายแหล้ไปพบนายสงัดกำลังเดินหาบ้าน จึงตามไปพบบ้านติดอยู่ริมป่าแสม มีเมียลูกและเพื่อนบ้านตายอยู่ข้างในเต็มไปหมด

ครอบครัว ครูห้วนและนางสิวห้วย งามจรัส มีลูก ๔ คน ชาย ๓ หญิง ๑ ด.ช. สมโชคลูกคนหนึ่งก่อนวาตภัย ไปเรียนหนังสือที่อำเภอเมืองนครฯ อาศัยอยู่กับพระครูอุดมฯ วัดท้าวโคตร จึงมีชีวิตรอดอยู่คนเดียว เมื่อคืนวันเกิดวาตภัย นายผ่องเล่าว่า ได้ไปขออาศัยอยู่ด้วย ครูห้วนปิดประตูหน้าต่างอย่างแข็งแรง เพื่อมิให้น้ำพัดเอาสิ่งของออกจากบ้าน เมื่อบ้านโค่นลงนายผ่องได้ฉีกหลังคาจากออกไปได้ ครูห้วนคงออกไปได้ แต่ไม่ทราบว่าทางใด เพราะไปพบนั่งตายอยู่บนต้นแสมสูงจากพื้นดิน ๓ เมตร ส่วนนางสิวห้วยนอนกอดลูกตายอยู่ในบ้าน ซึ่งลอยไปติดป่าแสมห่างบ้านเดิมราว ๕ เส้น

มีชายคนหนึ่งอายุกลางคน หลังจากวาตภัยถูกลำเลียงเข้าไปอยู่ในตลาดปากพนังไปนั่งซึมรวมกลุ่มคนเจ็บไข้ที่สถานพยาบาลของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าถามก็ไม่พูดต้องปลอบใจจึงเล่าให้ฟังว่า เขามีลูก๖คน บ้านอยู่ไม่ไกลโรงพระนัก พอน้ำท่วมสูงขึ้นกลัวบ้านจะพังเขามีเรือเล็กๆ นั่งได้ทีละ ๒-๓ คน จึงใช้บรรทุกลูกเมียลากเรือบุกน้ำผ่ากระแสน้ำและคลื่นที่พัดอย่างเชี่ยวกราก กว่าจะพาลูกเมียไปไว้ที่โรงพระได้ไว้หมดก็ ๓ เที่ยว พอเอาลูกเมียไปไว้เรียบร้อยแล้ว จึงเอาเรือไปผูกไว้ที่บ้าน ขากลับต้องลอยคอไปเพราะน้ำท่วมเร็วมาก พบเด็กตกน้ำได้ช่วยไว้ แต่ในพริบตานั้นท่ามกลางเสียงคลื่นและพายุ ได้ยินเสียงครืนทางโรงพระ ซึ่งหมายความว่าโรงพระได้โค่นตามพายุไปแล้ว ชายผู้นั้นเล่าว่าใจเขาเหมือนจะขาดไปตามเสียงนั้น ต่อจากนั้นไม่ว่าจะไปที่ไหน มันได้ยินเสียงครืนของโรงพระพังอยู่เสมอ ข้าพเจ้าได้ปลอบว่า เคราะห์ดีที่เขาได้ช่วยเด็กตกน้ำ เด็กคนนั้นแหละได้ช่วยชีวิตเขาไว้ เขากลับเถียงว่า ถ้าไม่ได้ช่วยเด็กคนนั้นเขาคงจะได้ตายไปพร้อมกับลูกเมียสิ้นทุกข์ไปแล้ว

เด็กตามริมทะเลไม่ใช่จะว่ายน้ำกันเป็นทุกคน แต่ก็แปลกที่เด็กว่ายไม่เป็น เมื่อบ้านพังแล้วถูกคลื่นซัดไป แต่รอดอยู่ก็มาก เพราะไปเกาะกิ่งแสมไว้ได้

มีหญิงคนหนึ่งเมื่อบ้านพังแล้ว ลุยน้ำไปที่ห้องแถวของพี่สาวตะโกนเรียกเท่าไรพี่สาวไม่ยอมเปิดประตูรับ เลยจมน้ำตาย สืบได้ความว่า พี่สาวกลัวจะเป็นโจรไปปล้นเพราะเสียงพายุและคลื่นดังฟังไม่ได้ศัพท์ว่า ใครเป็นใคร

เด็กหนุ่มคนหนึ่ง ชื่อผ่อง แซ่เตา พอบ้านพังคลื่นซัดไปปะต้นมะพร้าวจึงเกาะคร่อมต้นมะพร้าวไว้ เมื่อคลื่นซัดขึ้นตัวก็ลอยขึ้นตามคลื่น พอคลื่นลดลงก็ปล่อยตัวตามน้ำลง ในที่สุดทนครูดขึ้นครูดลงไม่ไหวจึงตะกายขึ้นไปอยู่บนยอดมะพร้าว ตอนขาลงต้องช่วยกันทุลักทุเล เพราะลงไม่เป็นหนังปอกเปิดหมด

ครอบครัว นายวิชัย แซ่อื้อ อายุ ๒๐ ปีกับเตี่ย อยู่บ้านใหญ่โตแข็งแรงกว้างขวางฐานะดี บ้านฝาไม้หลังคาสังกะสี มีถังซีเมนส์เหลี่ยมใหญ่ใส่น้ำฝนทำเป็นรั้วกั้นรอบบ้าน อยู่ห่างโรงพระไปทางใต้ ๕ เส้น อาชีพเลี้ยงเป็ดและทำกุ้งแห้ง บ้านพังเพราะพายุระลอกสอง ได้ฝากระดานเกาะไปกับเตี่ยลอยตามคลื่น ไปพบคนคล้ายหญิงไทยอิสลาม เอาผ้าขาวม้าคลุมศีรษะนั่งอยู่ในเรือลำเล็กคนเดียว เกาะยอดแสมที่น้ำท่วมอยู่จนกระทั่งบัดนี้ นายวิชัยก็ยังสงสัยว่า จะเป็นคนหรือผีแน่ นายวิชัยขอร้องให้เตี่ยขึ้นไปอยู่บนเรือของหญิงนั้นสักคน หญิงนั้นก็อนุญาต พอเตี่ยขึ้นไปนั่งในเรือคลื่นลูกใหญ่ก็ซัดโครมเรือล่ม พอโผล่จากน้ำนายวิชัยยังเห็นเตี่ยเกาะเรือไว้ได้ คลื่นตามอีกลูกคราวนี้เตี่ยไม่โผล่เลย นายวิชัยก็หลุดจากกระดานโต้คลื่นสักครู่ ได้พบเรืออีกลำลอยมาจึงขึ้นไปนอนอยู่ในเรือเพราะหมดแรง ปล่อยให้เรือลอยไปตามยถากรรม แต่ตอนใกล้สว่างก็พบตัวนอนอยู่ในเรือ โคนป่าแสมตอนเดินออกจากป่าต้องผ่านศพมากมายบางศพมีสร้อยคอเส้นโตเหลืองอร่าม แต่เขาไม่ได้แตะต้องเลย ตอนสายจึงไปพบศพเตี่ยในป่าแสมริมทะเลฝั่งตะวันออกของหมู่บ้าน

ครอบครัวผู้ใหญ่ สง่าและนางประหยัด วงศ์เบี้ยสัจจ์ เป็นแดนมรณะที่น่าสมเพชอีกแห่งหนึ่ง ผู้ใหญ่สง่าเป็นผู้พอมีอันจะกิน อยู่หมู่ที่ ๔ บ้านมีเสาคอนกรีตหลังคากระเบื้อง ใครผ่านไป ก่อนจะเข้าคลองแหลมตะลุมพุก จะเห็นบ้านอยู่ริมทะเลใหญ่โตแข็งแรงน่าอยู่แต่ไม่มีเพดาน เมื่อบ้านเล็ก ๆ อยู่ใกล้เคียงพังหมด ลูกบ้านจึงไปอาศัยบ้านผู้ใหญ่สง่าอยู่ประมาณร้อยคน ผู้ใหญ่สง่าให้ช่วยกันเอาอวนกางขึงแทนเพดานกันกระเบื้องหล่นถูกศีรษะ เมื่อพายุระลอกแรกหยุดน้ำยังมากอยู่ ผู้ใหญ่สง่าออกจากบ้านจะไปเอาเรือยนต์ ซึ่งล่ามเชือกไว้ข้างบ้านจะออกไปช่วยลูกบ้าน แต่เรือขาดหายไปแล้วจึงกลับขึ้นเรือน พอดีพายุระลอกสองจากทิศใต้ตีกลับ จึงกวาดเอาบ้าน

ผู้ใหญ่สง่าลงทะเลไป พวกที่อยู่ในบ้านก็คงดิ้นขลุกขลักเหมือนปลาติดอวน ผู้ที่รอดออกไปได้ มีนายเลาะ ดาขรี เล่าว่า ได้โหมกำลังฉีกอวนอย่างสุดแรงเกิด ลูกที่กำลังอุ้มอยู่ไม่สามารถนำออกมาด้วยได้ แล้วถูกคลื่นซัดไปติดต้นสน รุ่งเช้าจึงเห็นเด็กและผู้ใหญ่เกาะต้นสนอยู่ต้นเดียวกันอีก ๙ คน เป็นพวกเดนตายไปจากบ้านผู้ใหญ่สง่าทั้งนั้นอีก ๓ มนุษย์เดนตายที่หลุดออกไปจากบ้านผู้ใหญ่สง่า คือ นางสาว อาลีมะ ได้ไม้ไผ่เกาะไป นายแจ๊ะแต ชาวปัตตานีได้ไม้กระดานเกาะลอยไปในทะเลหลวง เรือหะรินช่วยไว้ได้ทั้ง ๒ คน อีกคนคือ นายหมัดโสด ชาวอำเภอหัวไทร ที่แรกหลุดไปพร้อมกับภรรยาและลูกชายอายุ ๕ ขวบได้ไม้ไผ่เกาะ แต่คลื่นซัดลูกชายหลุดไปก่อน ส่วนภรรยาหมดแรงเกาะหลุดไปอีกเมื่อ ๙ โมงเช้า พอ ๕ โมงเย็นตัวเขาก็ถูกคลื่นซัดเข้าเกยหาดแถวอำเภอสิชล ผู้ใหญ่สง่าและนางประหยัดไม่มีใครพบอีกเลยแม้แต่กระทั่งศพ ส่วนลูกชายเล็ก ๆ ๒ คน ไปฝากน้องสาวเรียนหนังสือที่กรุงเทพ ฯ จึงยังมีชีวิตอยู่

ครอบครัว นายเสริม สุวรรณรักษา

นายเสริม สุวรรณรักษา บุตรนายลิ่น นางสี พ้นจากรับราชการกองเรือยุทธการเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ ฉะนั้นจึงเป็นชายฉกรรจ์เต็มตัว เป็นบุคคลที่ควรได้รับการยกย่องในวีระกรรมคราวนั้นอย่างยิ่ง

เมื่อบ้านนายจู้และนางลำพุน โกประวัติ พัง เขาได้พานายจู้ (เป็นโรคหัวใจ) ว่ายน้ำไปอาศัยอยู่ที่บ้านนางทวี แล้วกลับไปช่วยนางลำพุนกับลูกอีกเที่ยวหนึ่ง เสร็จแล้วไปพบนางหางเขียดถูกบ้านล้มทับอยู่ข้างใน ช่วยรื้อไม้กระดานแล้วนำไปบ้านนางทวี เมื่อนางลำพุนเห็นนายเสริมอีกจึงบอกว่า ลูกชายของนางติดอยู่ที่บ้านครูอั้น กลัวบ้านครูอั้นจะพัง นายเสริมจึงพายเรือไปช่วย แต่พอไปถึงน้ำได้ท่วมถึงขอบบนประตูแล้ว จะเข้าทางอื่นก็ไม่ได้ ต้องดำเข้าไปในบ้านทางประตูนั้น พอดีพายุระลอกสองโหมขึ้น บ้านครูอั้นจึงพังทับนายเสริมอยู่ใต้น้ำ เมื่อตอนนางลำพุนใช้ให้ไปพาลูก นายเสริมบ่นว่า เหนื่อยจะหมดแรงอยู่แล้ว

ในคืนนั้น เมื่อพายุฝนและคลื่นน้ำทะเลกวาดเอาบ้านเรือนผู้คนลงทะเลไปบ้างติดป่าแสมบ้าง ครั้นพายุและน้ำลดลงแล้ว พื้นดินที่เป็นทรายและเลนบางแห่งน้ำยัง

ท่วมอยู่ ที่ไม่ท่วมก็คงเปียกแล้วจะเอาที่ไหนนอน โอ่งน้ำฝนถูกคลื่นซัดแตก น้ำเค็มท่วมหมด ไม่มีน้ำจืดกิน อาหารเล่าเท่าที่ข้าพเจ้าเห็นกับตา ไม่มี บ้านมีเหลือจะพังมิพังแหล่ ๕ หลัง ที่พ้นสายตาอาจจะมีบ้าง นอกนั้นถูกกวาดเรียบวุธ คนที่รอดอยู่ ถ้าจะเรียกให้เหมาะควรเรียกว่า เดนตายราว ๓ พันคน จะมีอาหารที่ไหนพอกิน พวกที่ทรหดหน่อยก็เที่ยวหาเครื่องกระป๋อง ขวดน้ำอัดลมที่หลุดไปจากร้านค้าที่พังแล้วได้บ้าง บางคนไปวิ่งไล่จับเป็ดที่ยังเหลือตายบ้าง ต้มแจกกันกิน นึกถึงสภาพเช่นนั้นแล้วแสนจะเอนจอนาถ

จากคำบอกของชาวบ้าน ตอนเหนือของจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ อำเภอขนอมและอำเภอสิชล พายุพัดไปจากทางทิศตะวันออก คือจากทะเลทางเดียว สังเกตุต้นไม้ใหญ่ ๆ สูง ๆ ล้มไปทางทิศตะวันตก ส่วนตอนใต้ของนครศรีธรรมราช คือ อำเภอชะอวด ชาวบ้านเล่าว่า พายุพัดไปจากทางทิศตะวันตกทางเดียว คือ ตรงกันข้ามกับตอนเหนือของจังหวัดนครศรีธรรมราช

แต่ที่แหลมตะลุมพุกและในเขตเทศบาลเมืองปากพนัง หรือเรียกว่า ตำบลปากพนัง ซึ่งอยู่ต่ำกว่ากึ่งกลางของจังหวัด มีพายุพัดเป็นสองระลอก ระลอกแรกพัดไปจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือ มีระยะหยุด แล้วมีระลอกสองพัดไปจากทิศใต้ ไม่มีพายุพัดไปจากทิศตะวันออกหรืออ่าวไทยเลย

แล้วเหตุใดหนังสือพิมพ์จึงเขียนรูปแสดงทิศทางการเกิดพายุครั้งนั้น ทำคล้ายคลื่นน้ำซัดตรง ๆ จากทะเลนอกหรืออ่าวไทย เข้าฝั่งทะเลด้านตะวันออกของแผ่นดินไทยตอนจังหวัดนครศรีธรรมราช แต่คนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองปากพนังและแหลมตะลุมพุกไม่รู้สึกเลยว่า มีพายุพัดไปจากทะเลหรือทิศตะวันออกเลย ทั้ง ๆ ที่ชาวแหลมตะลุมพุกเล่าว่า เมื่อเวลา ๑๖.๐๐ น. ในวันที่ ๒๕ ต.ค. ๒๕๐๕ ทางขอบฟ้าทิศตะวันออกจดใต้มืดคลุ้มเหมือนผืนม่านกั้น

ข้าพเจ้าสันนิษฐานว่า พายุที่เกิดขึ้นคงเป็นวงกลมคล้ายลมบ้าหมูพัดเป็นวงรอบตัวเอง ตรงข้ามกับการหมุนของเข็มนาฬิกา ด้วยความเร็ว ๙๐ ก.ม. ต่อ ๑ ช.ม. เส้นผ่า

ศูนย์กลางของพายุนี้เท่ากับความยาวจากเหนือจดใต้ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในขณะเดียวกันตัววงพายุก็เคลื่อนตัวตัดแผ่นดินไทย ตอนจังหวัดนครศรีธรรมราชด้วย

ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ตอนกลางในวงพายุนั้นไม่มีการเคลื่อนไหว เราจึงไม่รู้สึกว่ามีพายุเลย ในระหว่างสองระลอกนั้น เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ท่านผู้อ่านลองหาแผนที่ประเทศไทยใหญ่ ๆ แล้วทำนิ้วมือวนตรงข้ามกับนาฬิกาหมุนสมมุติ เป็นพายุพัดผ่านประเทศไทยตอนนครศรีธรรมราชให้เส้นผ่าศูนย์กลางของพายุเท่ากับความยาวจากเหนือไปใต้ของจังหวัดนครศรีธรรมราชจะเข้าใจดีขึ้น เมื่อพายุผ่านพ้นจังหวัดนครศรีธรรมราชไปแล้ว คงสลายตัวไปเอง จึงได้ทราบว่าจังหวัดกระบี่ พังงา ภูเก็ต และอำเภอตะกั่วป่าไม่ได้รับอันตรายเลย

ความแรงของพายุครั้งนั้นไม่ทราบว่า จะอธิบายได้อย่างไร บอกได้เพียงว่ากวาดเอาแหลมตะลุมพุกไปทั้งตำบล มีคนตาย ๖๗๖ คน สูญหาย ๑๔๑ คน แต่เชื่อกันว่ามากกว่านั้น เพราะมีชาวประมงจากจังหวัดอื่นไปอาศัยหากินเป็นครั้งคราว เช่นจาก ระยอง จันทบุรี ชลบุรี เพชรบุรี ราชบุรี สงขลา ปัตตานี และนราธิวาส มากมายโดยไม่ได้ย้ายสำมะโนครัว ยอดที่ทางราชการได้จึงเป็นคนที่อยู่ในสำมะโนครัวที่ลอยหายไปในทะเล มีคนเชื่อกันว่า รวมทั้งที่พบศพคงถึงพัน

ที่ตำบลละอาย อำเภอฉวาง พายุได้หอบเอาฝนไปชะดินบนภูเขาทะลายลงไปทับนา ๓๐๐ ไร่ สวน ๔๐๐ ไร่ จนไม่ทราบว่าที่ไหนเป็นอะไร ที่อำเภอสิชล ต้นหมากถูกพายุพัดพันต้นมะพร้าวเป็นเกลียว ข้าพเจ้าพยายามสืบหาจะถ่ายรูปไว้เป็นประวัติศาสตร์ก็ไม่พบ ความเสียหายมีทั่วไปทั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช คือบ้านเรือนเรือกสวนไร่นา ผลหมากรากไม้โค่นกันหมด แต่ตำบลแหลมตะลุมพุกนั่นแหละเรียกว่าสิ้นเนื้อประดาตัว ข้าพเจ้าไปเห็นแหลมนี้แล้วไม่เชื่อว่า จะถูกกวาดเสียเตียนโล่งไปถึงเช่นนั้น แม้ทางราชการองค์การต่าง ๆ จะได้ช่วยสงเคราะห์ ประชาชนจะได้บริจาคเงินทองโดยเสด็จพระราชกุศลอย่างตื่นตันใจสักเพียงใด ก็ยังปรากฏและพูดได้ว่า ชาวแหลมตะลุมพุกยังจนอยู่

ทางราชการได้สำรวจความเสียหายไว้ดังนี้ คนตาย ๘๗๐ (ปากพนัง ๖๗๖) คนสูญหาย ๑๖๐ (ปากพนัง ๑๔๑) บาดเจ็บสาหัส ๔๒๒ ไร้ที่อยู่ ๑๖,๑๗๐ (ปากพนัง ๔,๑๖๙) เด็กที่ไร้ที่พึ่ง ๒๒ (ปากพนัง ๑๗) ข้าพเจ้าสงสัยว่าผิด นักเรียนไม่มีที่เรียน ๕๐๙ เป็นปากพนังทั้งหมด สถานที่และบ้านพักราชการพังทั้งหลัง ๔๖ ชำรุด ๓๖๑ โรงเรียนพังทั้งหลัง ๒๙๑ ชำรุด ๓๓๔ วัดเสียหาย ๓๕๖ วัดมัศยิด ๔๑ ศาลเจ้า ๕ ทางเสียหาย ๓๗๑ ก.ม. บ้านพัง ๒๑,๗๕๐ ชำรุด ๔๙,๗๖๗ โรงอุตสาหกรรมพัง ๒๕๕ ชำรุด ๒๗๒ สวนยางล้ม ๕๘๓ ล้านต้น ผลไม้ล้ม ๒๐๗ ล้านต้น มะพร้าวล้ม ๑๘๕,๕๙๙ ต้น นาเสียหาย ๕๓,๑๓๓ ไร่ พืชไร่ ๒๒,๓๑๕ ไร่ โป๊ะเสียหาย ๑๘ อวน ๕,๑๖๕ โพงพาง ๒๕๗ รั้วไซมาน ๒๑๖ ประมาณราคา ๙๕๐ ล้านบาท ผู้ที่หนีจากแหลมตะลุมพุกไปเป็นชาวสวนในนิคมจังหวัดยะลา ไปถูกน้ำท่วมซ้ำเติมอีก ปี ๒๕๑๒ ก็โดนเข้าอีก

พวกที่ยังอยู่แหลมตะลุมพุกก็ทำกินไปวันหนึ่ง ๆ เพราะกุ้งปลาหอยหายาก ไม่มีจะให้จับ คราวใดที่ได้ยินเสียงลมแรง ๆ ทำให้หวาดระแวงไม่เป็นอันทำมาหากินหรือหลับนอน ฉะนั้นคำพังเพยที่ว่าได้ยินเสียงเหมือนผีร้องไห้ เป็นเพลงกล่อมลูกดังโหยหวนเยือกเย็นมาทางเกาะนางโดยเป็นใจความว่า

“ปากนครจะได้ยาก บางจากจะได้ทุกข์ ปากพนังจะเป็นสุข แหลมตะลุมพุกจะเป็นวัง” ก็คงยังเป็นเหมือนความฝันอยู่.

ระลึกถึงพระคุณของคุณพ่อ

นับตั้งแต่ลูกได้จากคุณพ่อมาศึกษาวิชาพยาบาล ณ โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยโรงพยาบาลศิริราช และพำนักอยู่ ณ สถานที่แห่งนี้ติดต่อเป็นเวลา ๓๕ ปี ผลบุญกุศลอันใดที่ทำให้ คุณพ่อและลูกได้กลับมาอยู่ใกล้ชิดกันอีกครั้งก่อนที่จะจากกันไปโดยไม่มีวันที่จะได้พบกันอีก ๓ เดือนกับครึ่งวันเท่านั้น ลูกยังมิได้ตอบแทนพระคุณให้สาสมใจ เมื่อระลึกถึงคำของคุณพ่อที่ว่า "เมื่อพ่อเจ็บป่วย ก็อยากให้ลูก ๆ มาปรนนิบัติ" ครั้งใด ลูกแทบจะขาดใจทุกครั้ง คุณพ่อไม่ชอบการผ่าตัด กลัวเป็นโรคอัมพาต กลัวหัวใจวาย แต่ในที่สุดคุณพ่อก็ได้พบทุกสิ่งที่กลัว ขณะที่รักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล อาการเหล่านี้ไม่น่าจะเกิดมีขึ้นเลย เริ่มแรกที่คุณพ่อมีอาการของโรคอัมพาต ตัวของคุณพ่อเองก็มิได้รู้ว่าได้เป็นอัมพาตเสียแล้ว กลับถามถึงแต่อาการป่วยของเพื่อนนายทหารร่วมรุ่นด้วยกันที่มานอนป่วยอยู่ว่า หลวงอาจเป็นอย่างไร ซ้ำแล้วซ้ำอีก เมื่อได้รับคำตอบว่าหายสบายดี ท่านก็สบายใจ ต่อมาจึงมีอาการปวดศีรษะมากจนทนไม่ได้ ถึงจะวางกระเป๋าน้ำแข็งให้ ก็บอกว่าไม่ถูกที่ ไม่ถูกที่ ต้องเลื่อนกระเป๋าน้ำแข็งไปมา และตบศีรษะของท่านเองอย่างแรง พร้อมทั้งเรียกหา คุณหมอประสิทธิ์ กองเกตุใหญ่ นายแพทย์ประจำภาควิชาศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์ ซึ่งดูแลรับผิดชอบผู้ป่วยตึกพิเศษอยู่ตลอดเวลา จนเวลา ๑๔.๐๐ น. เริ่มมีอาการหายใจไม่สะดวก เสมหะเหนียวไม่รู้สึกตัว จึงต้องทำการเจาะคออาการหายใจยังไม่ค่อยสะดวกดีนัก ทั้งนายแพทย์และพยาบาลช่วยกันอย่างเต็มที่ ต้องใส่เครื่องช่วยหายใจอยู่ตลอดเวลา ผลการตรวจน้ำไขสันหลังพบว่าเลือดออกในสมอง ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าคุณพ่อไม่ชอบการผ่าตัด เมื่อคิดว่า คุณพ่อนอนบนเตียง นอนบนเปลหาม นอนบนเตียงผ่าตัด ผ่าสมอง คุณพ่อก็ต้องหัวใจวายแน่เหมือนกัน ลูกเป็นพยาบาล เรียนรู้หลักจรรยาพยาบาล การรับผิดชอบของพยาบาลว่า "ธำรงไว้ซึ่งชีวิตมนุษย์" อันเป็นสาเหตุ ให้ลูกต้องตัดสินใจเพื่อช่วยชีวิตของคุณพ่อเป็นครั้งสุดท้าย ร่วมความคิดเห็นของพี่ ๆ น้อง ๆ ด้วย ดวงวิญญาณของคุณพ่อจะสถิตอยู่ ณ ที่ใด ขอได้โปรดเห็น

ใจและอโหสิกรรมให้ลูกด้วย ผลของการผ่าตัดพบว่ามีเลือดเกาะเป็นลิ่ม ๆ อยู่ในสมอง หลังจากได้ผ่าตัดแล้ว รุ่งขึ้น อาการของคุณพ่อที่เป็นอัมพาตหายไปสิ้น มีอาการตอบรับความรู้สึกของแพทย์เมื่อทดสอบความรู้สึกแขนและขาได้อย่างปกติ เป็นที่พอใจของนายแพทย์ผู้ผ่าตัดเป็นอันมาก ทั้งเป็นการคอยการมาของพี่หมอสง่าที่ท่านต้องการพบเป็นครั้งสุดท้ายจนได้

ใครบ้างที่จะคิดว่าเหตุการณ์อันเศร้าสลดเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ ทั้ง ๆ ที่คุณพ่อเตรียมตัวเตรียมใจที่จะกลับบ้านอยู่แล้ว สุขภาพร่างกายแข็งแรงอ้วนท้วนดี ตามปกติชีวิตและสุขภาพที่แท้จริงของคุณพ่อแต่ก่อนนั้น ข้าพเจ้าไม่ค่อยได้ใกล้ชิดเหมือนพี่ ๆ น้อง ๆ คนอื่น ๆ เลย จนกระทั่งคุณพ่อได้แยกย้ายมาอยู่บ้านฝั่งธนบุรี ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่า ไม่มีพ่อคนใดที่จะปฏิบัติเหมือนท่านได้ ทุกวันอาทิตย์ท่านจะต้องมาเยี่ยมลูก ๆ ที่บ้านเทเวศน์มิได้ขาด หลังจากที่ได้ตรากตรำในการขึ้นรถเมล์ เดินขึ้นบันไดไปเยี่ยมบุตรีคนโต (นางสุดสงวน ทองประยูร) ที่นอนป่วยบนตึกธนาคารไทยพานิช ชั้น ๓ ด้วยความกระเหม็ดกระแหม่และอดทนของคุณพ่อ ตามที่ท่านเคยพูดเสมอว่า "เมื่อฉันจบเป็นนายทหาร ฉันมั่นใจในตัวเองเสมอว่า จะสร้างฐานะชื่อเสียงเกียรติยศของตัวของฉันเอง" ท่านมีภาษิตเขียนสอนลูกว่า (ไม่แน่ว่าท่านลอกมาจากที่ใด)

ชั่วหรือดีที่ทำ　　กรรมทั้งหลาย
ไม่หนีหายสูญสิ้น　　ไปถิ่นไหน
ย่อมอยู่ดีกินดี　　ไม่มีภัย
รวมเก็บไว้ที่จิต　　ติดตัวเรา

ปล่อยให้ยุ่ง　　แล้วมันแย่　　แก้มันยาก
ยิ่งยุ่งมาก　　มันยิ่งแย่　　แก้ไม่ไหว
อย่าปล่อยให้　　ยุ่งนุงนัก　　จะหนักใจ
จงแก้ไข　　อย่าให้ยุ่ง　　นุ่งนักนา

ขณะที่คุณพ่อนอนพักรักษาตัวอยู่ใน ร.พ. ท่านชื่นชมและซาบซึ้งในความกรุณา และคุ้นเคยที่ได้สังสรรค์กับท่านอาจารย์นายแพทย์และพยาบาล ที่มาเยี่ยมเยียนเสมอ และย้ำว่า นี่คือคุณงามความดีของท่านเหล่านี้แหละ

วันหนึ่งคุณพ่อปรารภกับภรรยาว่า "พักอยู่ให้ครบ ๒ เดือน จึงค่อยกลับบ้าน" คุณพ่อเป็นผู้รักษาระเบียบวินัยมาก ถามลูกเสมอว่า "พ่อจะกลับบ้านนี้ต้องรายงานใครบ้างไหม" ลูกเรียนตอบว่า "ไม่ต้องบอกใครนอกจากนายแพทย์ผู้รักษาประจำเท่านั้น เพราะนายแพทย์ทางภาควิชาอายุรศาสตร์แจ้งให้หัวหน้าพยาบาลทราบแล้วว่า อาการทางปอดและหัวใจปกติดีทุกอย่างแล้ว คุณพ่อจะกลับก็กลับได้" คุณพ่อฟังแล้วก็พยักหน้ารับคำ ตามระเบียบของ ร.พ. เมื่อแพทย์อนุญาตให้ผู้ป่วยกลับบ้านได้แล้วจะแจ้งให้ผู้ป่วยและหัวหน้าพยาบาลประจำตึกทราบ

ต่อมา ขณะที่ลูกนั่งคุยอยู่กับคุณพ่อ นายแพทย์ประสิทธิ์ มาเยี่ยมคุณพ่อได้เชื้อเชิญขอให้นั่งลงก่อนแล้วถามว่า "คุณหมอครับ ผมเป็นนายทหารเก่า ตามวินัยของทหารผู้ใต้บังคับบัญชาจะป่วยลาจะต้องรายงานกันตามลำดับชั้น เมื่อผมจะกลับบ้านได้จะต้องรายงานใครบ้าง" นายแพทย์ ประสิทธิ์ ตอบว่า "ไม่ต้องครับบอกผมและคุณปรียาก็พอ" หลังจากนั้น คุณพ่อมิได้พูดถึงเรื่องการกลับบ้านอีกเลย จนเวลาล่วงมาเกือบ ๓ เดือน ได้ทราบข่าวว่าภรรยาไปหาฤกษ์ยามในการกลับบ้านเพื่อเป็นศิริมงคลของคุณพ่อ แต่วันที่กำหนดจะกลับบ้านนั้นคือวันที่ ๖ ธันวาคม ซึ่งบังเอิญตรงกับวันที่บุตรีคนโตถึงแก่กรรม ภรรยาจึงได้จัดเตรียมสถานที่พักฟื้นให้เรียบร้อยทุกอย่างแล้ว

เนื่องจากก่อนวันที่คุณพ่อจะจากลูกไป ภาพของท่านที่ชะโงกมาดูรูปร่างของลูกยังติดตาตรึงใจลูกอยู่ตลอดเวลา ท่านพูดว่า "ปรียารักษาสุขภาพของเราได้ดีมาก" ลูกตอบว่า "เราต้องช่วยตนเอง" ท่านพูดต่อไปว่า "ดี เราวางตัวของเราดีมาก ขอให้ปฏิบัติทุกอย่างให้เหมือนเดิม ฉันสบายใจและไว้ใจเรามาก" หลังจากนั้นลูกยังได้ขอให้คุณพ่อ ทำใจให้สบายเมื่อใด ต้องการจะกลับเมื่อไรก็ได้ เพราะถึงเวลาปฏิบัติงานแล้ว คุณพ่อยังให้ศีลให้พรก่อนจะจากไป แต่เมื่อไปถึงตึกยังไม่ทันสั่งงานการประการ

ใด ก็ถูกเรียกตัวกลับมาที่ห้องคุณพ่อ หัวใจเกือบหยุดเต้น อ่อนแรงด้วยความสงสารที่เห็นอาการคุณพ่อ "อัมพาต" จึงได้ตัดสินใจดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

หลังจากวันผ่าตัดสมองแล้ว คุณพ่อได้รับความเมตตากรุณาจากท่านนายแพทย์และพยาบาลที่เพื่อนและน้องพยาบาล มาเอาใจใส่ดูแลปรนนิบัติอยู่ตลอดเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน ผลัดเปลี่ยนกันเฝ้าคุณพ่อด้วยความเต็มใจ เมื่อคุณพ่อยังมีชีวิตอยู่ได้เคยสรรเสริญเป็นนักหนา ครั้นเมื่อคุณพ่อมานอนหลับโดยมิได้มีอาการทรมานแต่อย่างใดเลย ถ้าดวงวิญญานของท่านได้หลุดลอยออกจากร่างกายของท่านแล้ว ก็จะต้องวนเวียนและกล่าวคำสรรเสริญ อวยชัยให้พรแด่ท่านเหล่านี้เป็นอันมาก

ลูกจึงตัดสินใจนำเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของคนชรามาสนองพระคุณของคุณพ่อโดยคัดลอก ข้อความบางตอนจากหนังสือเรื่อง "ชีวิตคนชรา และจะใช้ชีวิตอย่างไรเมื่อย่างเข้าสู่วัยสูงอายุ" ของท่านนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญและทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นกุศลทานแด่คุณพ่อ ในเรื่อง "รู้ไว้ใช่ว่าใส่บ่าแบกหาม"

รู้ไว้ใช่ว่าใส่บ่าแบกหาม

มนุษย์เราตามปกติไม่มีใครยอมแก่ หรือรู้ตัวว่า "แก่" ทั้ง ๆ ที่ตนเองแก่ลงตามวัย แต่มักรู้สึกว่า แก่ไปเพียงนิดหน่อยเท่านั้น เพราะคนเราโดยมากยึดถือตัวเป็นหลัก และไม่รู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงของตัวเอง จึงไม่รู้สึกว่าตัวเองแก่ลง สิ่งเหล่านี้ได้กับตัวของข้าพเจ้าเอง ตามปกติหลังจากที่คุณพ่อได้นอนสงบอยู่ในสุสาน ณ วัดโสมนัสวิหาร ข้าพเจ้าได้ไปกราบเยี่ยมเคารพศพท่านมิได้ขาด ในจิตใจของข้าพเจ้าเสมือนหนึ่งว่าท่านยังมีชีวิตอยู่ วันหนึ่งหลังจากกราบเยี่ยมท่านเรียบร้อยแล้วข้าพเจ้าก็ได้กลับบ้านเทเวศน์เช่นเคย พี่ ๆ น้อง ๆ เล่าว่า เวลาที่พี่หรือน้องไปกราบเยี่ยมศพคุณพ่อ เด็ก ๆ ที่นั่นบอกว่า "ป้าแก่ ๆ มาเยี่ยมทุกวัน" "พี่คิดว่าคงเป็นปรียาแน่" คิดดูซิว่า ข้าพเจ้าไม่เคยคิดเลยว่าตัวของข้าพเจ้าจะแก่จนเด็ก ๆ ต้องเรียกว่าป้าแก่ ๆ

อีกประการหนึ่งที่ทำให้ข้าพเจ้าต้องคิดมากก็คือ ทำไมเราจึงจะต้องได้ยินคนที่มีอายุมากขึ้นมักจะบ่นว่า ปวดที่นั่น ปวดที่นี่ เป็นอย่างโน้น เป็นอย่างนี้ เมื่อยเหลือเกิน ต้องให้หมอนวดสักที แล้วก็สบายดี ทุกสิ่งที่กล่าวมานี่แหละคือ ความแก่ที่ควรเอาใจใส่ในการที่จะต้องปฏิบัติตนให้ถูก

ตามที่ทราบกันแล้วว่าสมัยนี้ วิทยาศาสตร์การแพทย์ได้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ได้ทำการทดลองค้นคว้าได้พบว่า อัตราการเกิด, ตาย ของทารกได้ลดลงเพราะภาวะการครองชีพของประชาชนดีขึ้น มีการกินดีอยู่ดี มีสุขภาพอนามัยดี การเจริญทางการแพทย์ ที่สามารถรักษาและป้องกันโรค ที่เป็นอันตรายถึงชีวิตของเด็กอย่างได้ผลดี วิทยาศาสตร์ทำให้การวิเคราะห์โรคและการป้องกันโรคได้ดียิ่งขึ้น ประชาชนมีความรู้ในการเลี้ยงดูและบริบาลทารกได้ดีขึ้น ทำให้ทารกและเด็กมีโอกาสรอดชีวิตมากขึ้นและเจริญเติบโตต่อไป จนอายุเข้าสู่วัยชรา เมื่อจำนวนการเกิดของทารกมากขึ้น ผลสุดท้ายก็จะมีคนชรามากขึ้นเป็นเงาตามตัว

คุณพ่อมีความสนใจทั้งวิชาแพทย์แผนโบราณและแผนปัจจุบันอยู่ไม่น้อยจะเห็นได้ตามจดหมายถึงข้าพเจ้าดังต่อไปนี้

[illegible]

ร่างกายของมนุษย์เราต้องการอะไรบ้าง

ร่างกายของเราต้องการอาหาร เมื่ออาหารได้ถูกดูดซึมซาบเข้าไปสู่ร่างกาย เมื่อได้มีการย่อยในระบบทางเดินอาหารแล้ว อาหารที่ถูกย่อยเหล่านี้ได้ไปสร้างเป็นกำลังงาน สร้างเป็นเซลล์ที่มีชีวิตขึ้น ในขณะเดียวกันก็จะมีการทำลายของเซลล์ที่มีชีวิตที่แก่ไปแล้วบ้าง มีการขับถ่ายของเสียหรือของที่ถูกเผาผลาญไปด้วยกำลังงานต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นไปเช่นนี้ตลอดชีวิต การสร้างเสริมเพื่อการเจริญเติบโตของร่างกายนั้น จะปรากฏมีอย่างมากมายชัดเจน จนถึงระยะอายุ ๒๕ ปี ต่อจากนี้เป็นระยะของหน้าที่อวัยวะของร่างกาย จะค่อย ๆ ลดลงไปทีละน้อย ๆ แต่จะช้าหรือเร็วก็ขึ้นอยู่กับ การดูแลสุขภาพของแต่ละบุคคล

การเปลี่ยนแปลงในด้านความเสื่อมโทรมลงไป ในด้านร่างกายเมื่อวัยชรา จำนวนเลือดที่ไหลเวียนไปสู่อวัยวะต่าง ๆ จะค่อยมีจำนวนลดน้อยลง จำนวนเลือดไปสู่สมองก็ลดน้อยลง ในขณะเดียวกันกับขนาดของสมองก็ลดลงไปด้วย หูจะเริ่มตึง ตาจะเริ่มมัว ความอยากรับประทานอาหารก็จะลดไป เมื่อความต้องการอาหารของร่างกายลดน้อยลงไป โดยแสดงออกมาในลักษณะของการเบื่ออาหาร หรือรับประทานอาหารจำนวนน้อยและอิ่มเร็ว มักจะปรากฏว่า ผู้ชรามีอาการทางขาดอาหาร วิตามินส์, แร่, ธาตุ, โปรเทอีนและอื่น ๆ ทำให้เกิดการผิดปกติต่อไปโดยทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ

การผิดปกติไปเกี่ยวกับเรื่องการสายตาจะปรากฏขึ้น แก้วตาจะเปลี่ยนโดยเริ่มขุ่นมัวขึ้น ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า ในคนชรามักเกิดโรคต้อกระจกเป็นส่วนมาก แต่อาจจะเกิดช้าหรือก็เร็วได้

เกี่ยวกับการได้ยินนั้น เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า หูจะเริ่มตึง และได้ยินไม่ค่อยชัดขึ้นทุกทีในระยะนี้

การไหลเวียนของเลือด

ในวัยชรา ปกติหัวใจเต้นถี่ประมาณ ๗๒ ครั้งใน ๑ นาที ในขณะพักหรือนั่ง การเต้นของหัวใจอาจจะรู้โดยแรงดันที่เพิ่มขึ้นจากการบีบตัวของหัวใจส่งผ่านมายังหลอดเลือดแดง ทำให้หลอดเลือดแดงเต้นตุบ ๆ เช่นจับชีพจรทางด้านหน้าของข้อมือ หัวใจเต้นเร็วขึ้นเมื่อตื่นเต้น ตกใจ โกรธ กลัว หรือเปลี่ยนท่าทาง ขณะออกกำลังซึ่งหมายถึงหัวใจหดตัวแรงขึ้นและเร็วขึ้น เมื่อกล้ามเนื้อหัวใจหดตัวก็จะฉีดเลือดส่งไปสู่ปอด และเลือดได้รับอ๊อกซิเจนที่ปอดพร้อมกัน ก็ฉีดเลือดไปทางหลอดเลือดแดงไปสู่อวัยวะและเนื้อเยื่อทั่วร่างกาย และนำของเสียจากเนื้อเยื่อกลับทางหลอดเลือดดำสู่หัวใจ เลือดจึงนำอ๊อกซิเจนและอาหารไปสู่เนื้อเยื่อของร่างกายทั้งหมด และนำของเสียจากเนื้อเยื่อไปขับถ่ายด้วย

ในเลือด เม็ดเลือดแดงและฮีโมโกลบิน ซึ่งเป็นตัวนำอ๊อกซิเจน เมื่อปริมาณของเลือดน้อยลงทำให้เม็ดเลือดแดงและฮีโมโกลบินลดไปด้วย ซึ่งอาจจะเกิดจากการได้อาหารไม่เพียงพอ ทำให้เลือดไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและอวัยวะ ต่าง ๆ น้อยลง

แรงดันเลือด เกิดขึ้นจากพลังของการหดตัวของหัวใจด้านหนึ่งและความต้านทานของหลอดเลือดเล็ก ๆ อีกด้านหนึ่ง แรงดันเลือดปกติอยู่ระดับคงที่ และจะปรับตัวให้สูงขึ้นเมื่อร่างกายต้องการ แรงดันเลือดที่สูงตลอดเวลา จะทำให้เลือดไปเลี้ยงสมองไม่เพียงพอชั่วคราว เช่น ทำให้เป็นลมหน้ามืด ความดันจะสูงได้บ่อย ๆ

คุณสมบัติของเลือดอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ การจับตัวเป็นก้อนหรือเป็นลิ่ม ซึ่งมีประโยชน์มากในการทำให้เลือดหยุดไหลจากปากแผลได้ ถ้าหลอดเลือดเกิดเสียหายขึ้นเลือดอาจจับตัวเป็นลิ่มเลือดภายในหลอดเลือดได้ง่ายเข้า ซึ่งเป็นเรื่องอันตรายอย่างร้ายแรง เพราะอาจไปอุดหลอดเลือดที่ไปเลี้ยงอวัยวะสำคัญ ๆ ได้ เช่น สมอง หัวใจ เรื่องนี้พบได้บ่อย ๆ ในผู้สูงอายุ

การเปลี่ยนแปลงที่หัวใจ อาจมีไขมันเกิดมากขึ้นรอบ ๆ หัวใจและหลอดเลือดขนาดใหญ่ ลิ้นหัวใจก็มีการเปลี่ยนแปลงได้ในวัยชรา ลิ้นหัวใจหนาขึ้นและแข็งขึ้น กล้ามเนื้อหัวใจอาจเสื่อมลงและทำงานไม่ได้เต็มที่ จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติ จะแสดงอาการหัวใจเต้นแรง เหนื่อยง่าย แต่เหนื่อยช้าให้เห็นได้ชัด ถ้าทำงานที่ออกแรง ผลเสียที่หัวใจนี้มีผลสท้อนไปยังอวัยวะอื่น ๆ ทำให้อวัยต่าง ๆ ได้รับเลือดมาหล่อเลี้ยงไม่เพียงพอ จังหวะการเต้นของหัวใจอาจจะช้าลง และไม่สม่ำเสมอยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงของหลอดเลือด ในวัยชราพบได้เสมอและเป็นเรื่องสำคัญ ผนังของหลอดเลือดแดงเล็ก ๆ จะหนาขึ้นและมีเกลือแคลเซี่ยมจับผนัง ทำให้รูของหลอดเลือดแคบและไม่ยืดหยุ่นและขยายตัวได้น้อย เรียกว่า หลอดเลือดแข็ง ทำให้เลือดไปเลี้ยงอวัยวะต่าง ๆ ได้น้อยลง การที่อวัยวะต่าง ๆ มีเลือดมาหล่อเลี้ยงไม่พอนั้นในระยะแรกอาจจะไม่แสดงอาการให้เห็นชัดเจน อวัยวะอาจขาดเลือดหล่อเลี้ยงได้จริง ๆ ถ้าหลอดเลือดแข็งมากขึ้น อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดความดันเลือดสูง

สมองเป็นโรคของหลอดเลือดมากกว่าอวัยอื่น ๆ ถ้าหลอดเลือดแข็งเกิดขึ้นที่สมองจะมีให้เห็นอย่างรุนแรง ทำให้สมองเกิดความพิการนั้นตลอดไป ถ้าหลอดเลือดแข็งเกิดที่หลอดเลือดก็อาจทำให้หัวใจยิ่งเสื่อมมากขึ้นและทำงานได้ไม่เต็มที่ โรคหลอดเลือดถ้าเป็นกับอวัยวะอื่น มักจะไม่ใคร่ถึงตายและมีอันตรายน้อยกว่าที่สมองมาก สมองต้องการเลือดและอ๊อกซิเจนมาเลี้ยงมากกว่าอวัยอื่น ๆ เมื่อขาดเลือดหรือขาดอ๊อกซิเจนมาเลี้ยง จึงเกิดอาการรุนแรงทันที

อาการของเลือดออกในสมอง เนื่องจากหลอดเลือดที่ไปเลี้ยงสมองแตก ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นทำให้เกิด อัมพาต เป็นสาเหตุการตายค่อนข้างสูงในวัยชรา

สาเหตุ

๑. หลอดเลือดที่มาเลี้ยงสมองแตกในเนื้อสมองหรือในกระโหลกศีร์ษะ มักพบในระหว่างอายุ ๔๕–๖๐ ปี

๒. หลอดเลือดอุดตัน จะทำให้ส่วนของสมองที่ขาดเลือดเลี้ยง จะตายไป มักพบในคนอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป

อาหาร

พวกที่เลือดออกในสมองหรือหลอดเลือดแตก จะมีอาการขึ้นทันทีทันใด แขนขาเพลีย ไม่มีแรงอย่างรวดเร็ว ต่อมาอาจพูดไม่ชัดหรือพูดช้าได้ อาการมักทรงอยู่อย่างเดิม ถ้าในระยะที่หลอดเลือดใหญ่ของสมองแตก อาจเป็นลมหมดสติ มีไข้หน้าแดง มักเกิดอาการในเวลากลางวัน ภายหลังการออกกำลังกาย อย่างมาก หรือการตื่นเต้น ผู้ป่วยมักเป็นโรคความดันโลหิตสูงอยู่แล้ว

พวกสมองตาย จากการที่หลอดเลือดสมองถูกอุด จะมีอาการค่อย ๆ เป็นค่อยไปช้า ๆ เช่นขณะเดินอยู่ แขนชาอยู่ ๒–๓ นาที สบัดแขนอาการก็หายไป ต่อไปอีก ๒–๓ สัปดาห์ ก็เกิดอย่างเดิมอีก ระยะนี้สมองเริ่มแสดงอาการขาดเลือดชั่วคราวให้เห็น อาจมีอาการเวียนศีร์ษะอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็หายไป อาการสมองขาดเลือดเลี้ยงมากขึ้น ก็จะเป็นนานมากขึ้นเป็น ๒–๓ ชั่วโมง ระยะแรกนี้ควรรีบปรึกษาแพทย์ทันทีถ้าทิ้งไว้อาการจะรุนแรงขึ้นมีอาการเหมือนกับหลอดเลือดสมองแตกได้ แขนขาไม่มีแรง เป็นอัมพาตหรือเป็นลมหมดสติ อาการนี้มักเกิดขึ้นในเวลากลางคืนหรือเวลาเมื่อตื่นนอน ผู้ป่วยหมดสติไปช้า ๆ ไม่มีไข้ ผู้ป่วยพวกนี้มักเป็นโรคหลอดเลือดแข็งหรือโรคเบาหวานอยู่ก่อนแล้ว

โรคของกระดูกและข้อในวัยชรา

๒. โรคข้ออักเสบจากการเสื่อม เมื่ออายุวัยชราจะมีอาการเสื่อมของเอ็นรอบข้อ และกระดูกอ่อนที่หุ้มปลายกระดูกในข้อ เอ็นรอบข้อจะหย่อนและหลวม พบได้ที่ข้อต่าง ๆ เช่น ข้อเข่า ข้อตะโพก ข้อเท้า และข้อนิ้วมือ

ข้อเข่า โรคข้ออักเสบจากการเสื่อมที่ข้อเข่า อาการปวดเจ็บไม่มากนัก ขัดและตึงในข้อมากกว่า พอกด้านหลังของข้อเข่าจะเจ็บเวลาเคลื่อนไหวที่ข้อเข่ามีเสียงดังกรอบแกรบ

ข้อตะโพก มีการเสื่อมของกระดูกอ่อน ตรงที่รับน้ำหนัก อาการ ขัดที่ข้อตะโพก ปวดบริเวณขาหนีบ เช่น เวลาหุบขา กางขา หรือหมุนต้นขา

ข้อเท้า โรคข้ออักเสบจากการเสื่อมที่ข้อเท้า พบไม่มากนัก มีประวัติข้อเท้าได้รับการกระทบกระแทกมาก่อน แล้วรักษาไม่ถูกต้อง

ข้อนิ้วมือ โรคข้ออักเสบจากการเสื่อมนี้ มีลักษณะเฉพาะ คือ มีก้อนแข็ง ๆ ทางด้านหลังข้อนิ้วมือข้อสุดท้าย นิ้วมืออาจมีรูปผิดปกติได้เล็กน้อยเวลาเช้า ๆ กำมือไม่ค่อยเข้า เมื่อกำแล้วเหยียดไม่ใคร่ออก

๒. การปวดหลังของผู้ชรา สาเหตุ มีหลายอย่าง

๑. กระดูกอ่อนสันหลังเสื่อม

๒. เหยียดข้อจนเกินไปและข้อเคล็ด

๓. มะเร็งที่แพร่กระจายมาจากอวัยวะอื่น ๆ

๔. โรคกระดูกโปร่ง

โรคปวดหลังเกิดได้ในทุกอายุ ตลอดชีวิตที่เจริญวัยมา มีอาการปวดหลัง ปวดเอว ปวดต้นคออยู่เสมอ อายุเกิน ๖๐ ปี ต้องมีอาการปวดหลังส่วนเอว หรือปวดต้นคออย่างหนึ่งอย่างใดเสมอ

๑. โรคแผ่นกระดูกอ่อนสันหลังเสื่อม

กระดูกอ่อนสันหลัง เป็นแผ่นกระดูกอ่อนค่อนข้างหนา ขอบ ๆ เป็นกระดูกอ่อนค่อนข้างแข็ง ตรงกลางนุ่มลักษณะคล้ายวุ้น แผ่นกระดูกอ่อนสันหลังแทรกอยู่ระหว่างกระดูกสันหลังทุกอันเพื่อยึดกระดูกสันหลังให้ติดต่อกันเป็นสันหลัง

แผ่นกระดูกอ่อนสันหลังอาจเสื่อมลงได้โดย

๑. กระดูกอ่อนเคยมีอันตรายหรือแตกมาก่อนตั้งแต่อายุยังน้อย

๒. เสื่อมตามวัย

กระดูกอ่อนสันหลังเสื่อมตามวัยนี้ พบได้บ่อยที่บริเวณต้นคอและเอว เนื่องจากบริเวณคอและเอวเป็นส่วนของสันหลังที่มีการเคลื่อนไหวมาก เริ่มเสื่อมเมื่ออายุประมาณ ๒๕ ปี และค่อย ๆ เสื่อมมากขึ้น และตามน้ำหนักที่จะต้องรับ เมื่อเกิดการเสื่อมจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั่วไป คือ

๑. ช่วงข้อต่อระหว่างกระดูกสันหลังจะแคบลง

๒. ส่วนประกอบของแผ่นกระดูกอ่อนสันหลัง เคลื่อนหลุดเข้าไปภายในช่องสันหลัง ทำให้รากประสาทถูกรบกวน หรือถูกกด จะมีอาการเสียวไปตามเส้นประสาทแขนขามีการเปลี่ยนแปลงทางรับความรู้สึก และอาจทำให้เป็นอัมพาต

การเสื่อมของแผ่นกระดูกอ่อนสันหลังนี้ อาจเป็นเฉพาะข้อใดข้อหนึ่ง แต่ในคนชรามีการเสื่อมเกือบทุกข้อ จึงทำให้คนชราเตี้ยลง หรือหลังโค้ง ที่เรียกกันว่าหลังโกง เพราะธรรมชาติของคนพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้กระดูกสันหลังมาเสียดสีกันจึงก้มตัวลง

๓. มีกระดูกงอกออกรอบ ๆ ส่วนตัวของกระดูกสันหลัง เรียก "สะเปอร์" ถ้ากระดูกงอกยื่นไปข้างหน้า จะเสียดสีกับเอ็นทางด้านหน้าของสันหลัง ถ้าเป็นในส่วนเอวมีอาการทางทวารหนักได้ ถ้าเป็นส่วนคอ จะมีอาการกลืนอาหารไม่สะดวก ถ้ากระดูกงอกนี้ยื่นไปข้างหลังก็ทำให้รากประสาทถูกกดหรือถูกรบกวนได้

๔. ข้อเล็ก ๆ ซึ่งอยู่ทางด้านหลังต่อสันหลัง จะหลวม เอ็นรอบข้อหย่อนทำให้มีอาการเคลื่อนไหวผิดปกติ และเกิดการอักเสบได้ ซึ่งเป็นสาเหตุของการปวดหลัง

๕. เกิดการอักเสบของเยื่อหุ้มรากประสาท ทำให้มีอาการปวดหลังอย่างรุนแรงได้

ก. โรคกระดูกอ่อนสันหลังเสื่อมที่คอ มีอาการสำคัญ คือ การเจ็บลึก ๆ มีปวดเสียวไปตามแขนจนถึงมือและนิ้ว เจ็บกล้ามเนื้อ ของไหล่ ซึ่งจะปวดมากขึ้นเวลาเคลื่อนไหวคอ หรือใช้แขนมาก และเวลาไอหรือจาม

ความรู้สึกผิดปกติ เช่น รู้สึกชา รู้สึกเป็นเหน็บ ที่นิ้วมือและแขน เป็นมากขึ้นตอนกลางคืน ใช้มือและแขนไม่สะดวกในเวลาตื่นนอนเช้า

เจ็บบริเวณข้อที่เป็น มักพบบ่อยที่บริเวณข้อที่ ๕,๖ และ ๗ มีอาการคอตึงคล้ายตกหมอน

กล้ามเนื้ออาจแข็งเกร็งที่กล้ามเนื้อบริเวณคอ ทำให้มีอาการปวดเจ็บ และเคลื่อนไหวคอได้น้อยผิดปกติ แต่กล้ามเนื้อของหัวไหล่ แขน และมืออาจอ่อนกำลังไม่มีแรง

ข. โรคกระดูกอ่อนสันหลังเสื่อมที่เอว

มีอาการเจ็บลึก ๆ บริเวณสันหลังส่วนเอว รู้สึกชาเป็นเหน็บ หรือปวดร้าวไปที่ขาและน่อง เจ็บกล้ามเนื้อบริเวณตะโพก เคลื่อนไหวข้อตะโพกไม่สะดวกนอกนั้นอาการก็คล้ายคลึงกับการเป็นที่คอ

การรักษา ควรรักษาในระยะเริ่มแรก ได้ผลมากกว่าจะปล่อยให้โรคเป็นมากจนถึงอัมพาตแล้ว

โรคกระดูกโปร่ง เป็นสาเหตุอย่างหนึ่งของการปวดหลังในวัยชรา กระดูกมีลักษณะโปร่งบางมีแคลเซี่ยมน้อย เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติอย่างหนึ่งในวัยชรา สาเหตุมีมากมาย เช่น

ก. การเสื่อมของกระดูกไปตามวัย เนื่องจาก (๑) อาหารและคุณภาพของอาหารไม่เพียงพอ ซึ่งนับตั้งแต่ฟันไม่ดี เคี้ยวไม่ละเอียด การย่อยอาหารไม่ดี (๒) การเสื่อมตามวัยของต่อมไร้ท่อทำให้ฮอร์โมนบางอย่างขาดไป เช่น ฮอร์โมน

เอสโตรเจนของรังไข่ ถ้าขาดไปจะทำให้กระดูกละลายบางละและโปร่ง (๓) สมรรถภาพของคนชราลดลงทั้งกิจวัตรประจำวัน, การออกกำลัง, กีฬา และการทำงานก็น้อยลงก็เป็นสาเหตุให้กระดูกโปร่งได้

ข. การขาดไวตามินดี.

ค. การเป็นโรคเบาหวานอยู่แล้ว เสริมให้เป็นโรคกระดูกโปร่งได้ง่ายขึ้น

ง. ต่อมพาราธัยรอยด์ทำหน้าที่เกินปกติ ทำให้มีการละลายของแคลเซี่ยมจากกระดูกมากขึ้น

ประโยชน์ของการออกกำลังกายที่สม่ำเสมอ

การออกกำลังและกีฬาเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในวัยเด็ก วัยหนุ่มสาวนั้นเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ตามประวัติการสาธารณสุข ก็ได้กล่าวไว้ว่า การออกกำลังกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยในการป้องกันโรคได้ เมื่อร่างกายแข็งแรงแล้วย่อมเป็นหลักช่วยมิให้โรคติดต่อได้ง่าย แต่การให้คนวัยชราและผู้ใหญ่ออกกำลังนั้น บางท่านอาจจะไม่ยอมรับความคิดเห็นเช่นนี้ ความจริงการออกกำลังที่เหมาะและสมควรจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุมาก ในการรักษาประสิทธิภาพและสุขภาพอนามัยของเราให้คงอยู่ได้นานและเสื่อมลงช้า การออกกำลังกายจะยิ่งมีประโยชน์มาก ถ้าออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอเรื่อยมาตั้งแต่วัยหนุ่มสาว ทำให้การเสื่อมโทรมของร่างกายจิตใจ และอวัยวะต่าง ๆ ช้าลง เป็นการชลอความเสื่อมอย่างได้ผลดี

สมัยก่อนลูกหลานไม่ใคร่ให้คนชราทำอะไร หรือคนชราเองไม่อยากทำอะไรเลย เพราะแก่แล้ว ผลร้ายยิ่งเกิดมากขึ้น จึงควรให้คนวัยชราทำงานได้ออกกำลังบ้างพอควร ที่สำคัญก็คือ

อย่าให้เกินกำลังไปเท่านั้น จะเกิดผลดีมากมายทั้งทางสุขภาพทางกายและทางจิตใจ

ผลดีของการออกกำลังอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ คือ

๑. กล้ามเนื้อของร่างกายจะมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ไม่อ่อนเพลียและหายปวดเมื่อย เมื่อออกกำลังอย่างสม่ำเสมอ คนชราจะรู้สึกแข็งแรงและกระฉับกระเฉงว่องไวขึ้น

๒. พังผืดและเอ็นหุ้มข้อจะยืดหยุ่นได้ดีขึ้น ทำให้การเคลื่อนไหวของข้อต่าง ๆ ได้มากขึ้น ไม่ติดขัดอย่างคนชราอื่น ๆ

๓. การไหลเวียนของเลือด กล้ามเนื้อหัวใจจะขยายตัวขึ้น และมีการงอกเจริญขึ้นทำให้หัวใจทำงานบีบตัวได้แรงขึ้น เป็นผลให้เลือดที่มาเลี้ยงหัวใจเองมากขึ้นและเลือดไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ทำหน้าที่ได้ดีขึ้น

๔. หลอดเลือด ในคนที่ออกกำลังอยู่สม่ำเสมอตั้งแต่หนุ่มสาว จะทำให้หลอดเลือดมีความยืดหยุ่นตัวได้ดีตลอดไปจนถึงวัยชรา ถ้าหลอดเลือดเริ่มแข็ง การออกกำลังก็จะทำให้หลอดเลือดแข็งช้า

๕. ในเนื้อเยื่อต่าง ๆ ทั่วร่างกาย จะมีการเพิ่มหลอดเลือดฝอยและหลอดเลือดฝอยขยายกว้างขึ้น

๖. การหายใจ จะมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพราะกล้ามเนื้อกระบังลมทำงานได้ดีขึ้น

๗. ต่อมไร้ท่อ เช่นต่อมใต้สมอง และต่อมหมวกไตทำงานได้ดีขึ้น

๘. ความโน้มเอียงในการอ้วนจะน้อยลง ถ้าได้ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

๙. ผลทางจิตใจ การออกกำลัง ทำให้มีจิตใจชุ่มชื่น แจ่มใส จึงเหมาะกับคนวัยชรา

สรุปได้สั้น ๆ ว่า

"การออกกำลังกาย ช่วยให้อายุยืนขึ้น ช่วยป้องกันโรคที่เกี่ยวกับการเสื่อมบางอย่างในวัยชราและช่วยพ้นสภาพจากการเสื่อมของอวัยวะบางอย่างในวัยชรา เคยมีผู้ถามว่า

"การนวดจะทำให้การหมุนเวียนของโลหิตดีขึ้นหรือไม่"

คำตอบ คือ "การนวด สู้การออกกำลังกายตามสมควรดังกล่าวแล้วไม่ได้ แต่การนวดอย่างถูกวิธีและพอดีก็ทำให้รู้สึกสบายขึ้นได้เหมือนกัน"

เมื่อท่านอ่านเรื่องนี้แล้วลองนำไปคิด และลองใช้อำนาจจิตบังคับตนเองดูว่าผลของการออกกำลังกายตามสมควรและเป็นเวลาแล้ว จะบังเกิดผลประการใดบ้าง แต่ต้องใช้ความอดทนสักหน่อยท่านก็จะบรรลุผลสำเร็จจนได้

(คัดบางตอนที่คุณพ่อสนใจถาม มาเล่าสู่ท่านฟัง จาก เรื่อง "จะใช้ชีวิตอย่างไร เมื่อเข้าวัยสูงอายุ" โดยศาสตราจารย์นายแพทย์ เสนอ อินทรสุขศรี และ เรื่อง "ชีวิตชรา" โดย นายแพทย์ วิเชียร ดิลกสัมพันธ์ เป็นสาธารณกุศล ในงานพระราชทานเพลิงศพครั้งนี้)

ปัญหาที่คุณพ่อท่านชอบถามเกี่ยวกับคนไข้เสมอ ๆ วันหนึ่งมีปัญหามากมายพอจะนำมาเล่าสู่ท่านที่สนใจบ้าง ก็คือ

ถาม ตามปกติคนไข้ที่มาตรวจมีข้อแนะนำอย่างไร

ตอบ ตามปกติต้องการให้ประชาชนได้รับความสะดวกรวดเร็ว แต่การตรวจและการรักษาบางครั้งก็ต้องใช้เวลาในการรอคอยเป็นเวลานานเหมือนกัน เพื่อให้การวินิจฉัยของแพทย์แน่นอน คนไข้ทุกคนควรจะต้องตระเตรียมดังนี้

ก. ควรเตรียม เงินเพื่อเดินทาง ค่ารักษา ค่ายา ค่าตรวจพิเศษ เช่น เอกซเรย์ หรือค่ายาบางชนิดที่ไม่มีสำหรับจ่ายให้ฟรี เพื่อเป็นการช่วยเหลือทางราชการบ้างพอสมควร

ข. ควรเตรียมจิตใจ เพื่อ ๑๐ ข้อรอตรวจ ดังนี้

๑. รอขอบัตรตรวจ ควรเข้าคิวตามลำดับก่อนหลัง เพื่อเป็นระเบียบ ไม่เบียดเสียดเยียดยัดกัน บอกอาการ ชื่อนามสกุล ของคนไข้ แล้วนั่งคอยรอเรียกอีกครั้ง

๒. รอเรียกถามตำบลที่อยู่ เพื่อเป็นทะเบียนประจำตัวคนไข้ไว้เป็นหลักฐาน จะถามชื่อที่อยู่อย่างละเอียด พร้อมทั้งชื่อบิดามารดา สามีภรรยา หรือผู้ที่มาด้วย เพื่อเป็นการสะดวกควร "นำบัตรประชาชน" มาด้วย

๓. รอเรียกชื่อเข้าห้องตรวจ และรับคำอธิบายวิธีใช้บัตร เมื่อต้องการมาตรวจอีก

๔. รอหน้าห้องตรวจก่อน ถ้าไม่มีที่นั่งในห้อง (จะได้ไม่อัดแอ เกะกะ)

๕. รอเรียกเข้าตรวจ โดยละเอียด

๖. รอให้แพทย์วินิจฉัยการตรวจให้แน่นอนก่อน (ในรายที่จำเป็น)

๗. อาจต้องรอแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะโรค (ถ้าจำเป็น)

๘. รอรับการรักษา เมื่อแพทย์สั่ง

๙. รอผลการตรวจเชื้อต่าง ๆ ที่แพทย์ต้องการตรวจ

๑๐. รอพังเตียงว่างที่จะรับไว้ถ้าแพทย์สั่งรับไว้ในโรงพยาบาล แต่ยังไม่มีเตียงจะรับไว้

เมื่อถึงตอนนี้ท่านหัวเราะ แล้วบอกว่า ตั้งหลายข้อรอพอดีตายกันแน่ มิน่าเล่าจึงถูกคนโน้นว่าคนนี้ว่าอยู่เรื่อย ๆ ที่แท้จริง ถ้าเข้าใจในการต้องมานั่งอยู่ทั้งวันอย่างนี้ก็คงไม่เป็นไร

ถาม ทำไมคนไข้ที่มาวันหนึ่ง ๆ จึงมากมายเหลือเกิน

ตอบ ที่มากก็เพราะ คนไข้ที่มาตรวจ ๑ คน จะมีญาติมาด้วยอย่างน้อย ๑ – ๓ คน อย่างนี้ก็น่าเห็นใจเพราะความห่วงใยในคนไข้ แต่บางคนก็เอาแต่อารมณ์ของตนเอง ไม่นึกถึงคนอื่นบ้าง ลูกเชื่อแน่ว่าไม่มีมนุษย์คนใดอยากจะให้คนอื่นประนามตน คุณพ่อก็เคยมานั่งในห้องตรวจแล้วนี่คะ

ถาม ใช่ บางครั้งเคยได้ยินคำพูดห้วน ๆ เหมือนกัน แต่มองดูแล้ว คนไข้เต็มห้อง มีทั้งหมอทั้งพยาบาล เสียงพูด เสียงแนะนำอะไรต่ออะไรกันยุ่งไปหมด บางคนก็เร่ง บางคนก็ยังไม่เห็นหมอเรียกเลยก็มาเร่งแล้ว พ่อมองเห็นแล้วน่าเห็นใจ แล้วที่เห็นมุง ๆ กันอยู่นอกห้องนั้นทำอะไรกัน

ตอบ คนไข้ใหม่มาขอบัตรตรวจค่ะ ขอแล้วบอกชื่อเสียงเสร็จ ก็ต้องรอเรียกชื่อถามตำบลที่อยู่ของคนไข้ ที่นี่ซิคะ คุณพ่อ บางครั้งเอาลูกมาตรวจ แต่บอกชื่อพ่อ

บางทีก็บอกชื่อลูก แต่ถามอายุ กลับไปบอกอายุพ่อ เป็นเรื่องที่น่าเวียนศีร์ษะเหลือเกิน คนไข้เมื่อบอกชื่อแล้ว เจ้าหน้าที่ทะเบียนจะซักตำบลที่อยู่อย่างละเอียดดังนี้

ก. เจ้าหน้าที่จะเรียกชื่อ นามสกุลอีกครั้ง (เพื่อให้แน่ใจว่าคนไข้นั้น)

ข. คนไข้ต้องคอยฟังเรียกชื่อ นามสกุลที่ถูกต้อง เพราะบางทีเรียกชื่อแล้วไม่ฟังนามสกุลของตนเอง พอแพทย์เรียกเข้าตรวจกลายเป็นคนละคน

ถาม บัตรเล็กแข็ง ๆ มีไว้ทำไม

ตอบ บัตรใบนี้มีความสำคัญมาก เป็นบัตรประจำตัวของคนไข้ มีเลขที่ประจำตัวที่ลงทะเบียนการเข้ามาตรวจไว้ พร้อมทั้งคำแนะนำข้างล่างใต้ชื่อของคนไข้และด้านหลังบัตร ด้านหลังของบัตรก็มีความสำคัญมิใช่น้อย เพราะมีเลขที่ประจำแผนกรังสี หรือถ้าคนไข้เคยรับไว้ในโรงพยาบาลก็จะมีเลขที่ประจำคนไข้ภายในไว้ด้วยพร้อมทั้งคำแนะนำการมารับการตรวจครั้งต่อไปอีกด้วย

ถาม ดูก็ละเอียดละออดี แต่ก็เห็นมีปัญหากันเรื่องบัตรนี้เสมอ

ตอบ ความสำคัญของบัตรนี้ เวลาผู้ป่วยจะมาตรวจอีก ให้นำบัตรนี้มา เจ้าหน้าที่ทะเบียนจะได้ค้นรายงานการตรวจประจำตัวของคนไข้ รายการต่าง ๆ เกี่ยวกับการรักษาของแพทย์มาให้แพทย์ตรวจ คำสั่งของแพทย์มีความสำคัญในการรักษาของผู้ป่วยต่อไปมาก เพราะบางรายคนไข้อ้างมีอาการ "แพ้ยา" หรือข้อความสำคัญบางอย่างอันอาจเป็นอันตรายแก่ตัวคนไข้เองได้

แต่ในบางครั้งถามว่า "ทำไมไม่นำบัตรมาด้วย "ก็โกรธ ตัวลูกเองก็คิดเสมอว่า การเป็นพยาบาลนี้ก็เป็นกรรมอย่างหนึ่ง ถ้าไม่มีใครเห็นคุณค่าของพยาบาล แต่เป็นกุศลอย่างยิ่งที่ได้ช่วยรักษาพยาบาลคนไข้ให้หายหรือทุเลาลงบ้างก็ยังเป็นที่พอใจของลูกแล้ว

ถาม คนไข้หนักมาทำอย่างไร มิต้องคอยกันแย่หรือ

ตอบ คนไข้หนักมา เจ้าหน้าที่จะส่งไปตามอาการของคนไข้ที่เป็นไปในห้องที่ตรวจโรคนั้น ส่วนมากญาติจะมาแจ้งที่เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ เพื่อจะได้จัดส่งคนหามเปลหรือรถนั่งไปรับและเข้าห้องตรวจทันที เจ้าหน้าที่ในห้องจะทำบัตรให้ถ้าเป็นคนไข้ใหม่ แต่ถ้าเป็นคนไข้เก่าก็จะขอบัตรประจำตัวคนไข้ที่ให้ไว้มาค้นรายงานการตรวจของคนไข้เก่า ถ้าคนไข้ "ลืม" หรือ "ทำบัตรหาย" ก็แจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ เพราะอาจค้นเลขประจำตัวได้จากสมุดจดชื่อประจำวันหรือเลขที่ประจำตัวการตรวจทางแผนกรังสีได้

ถาม ตามที่ได้กล่าวมานี้ พ่อเคยได้ยินเสมอเหมือนกัน รู้สึกว่าคนไข้และญาติโกรธมากเมื่อได้ยินคำว่า "ทำไมไม่นำบัตรมา" บางรายพอเห็นมีเงินทองเต็มตัวไม่กลัวหายกันหรืออย่างไร

ตอบ ข้อนี้เป็นที่รู้อยู่แล้วทุกคน เจ้าหน้าที่จะต้องกำชับให้ญาติเก็บของที่มีค่า ไม่ควรทิ้งไว้ แต่ถ้าไม่มีญาติพยาบาลและแพทย์จะต้องรับผิดชอบด้วย เก็บและจดรายการเป็นหลักฐานไว้ เมื่อญาติจะมารับต้องมีหลักฐาน ในสำมโนครัวมาแสดงความมีสิทธิ์ในการที่จะรับของด้วย คนไข้หนักก็จำเป็นที่แพทย์จะต้องให้การตรวจรักษาก่อน ถึงแม้จะมีคนไข้ยืนรออยู่ก่อน

ถาม แล้วไม่ถูกต่อว่าหรือ

ตอบ ก็เป็นบ้าง แต่จะทำอย่างไรได้ เรื่องการต่อว่าหรือ หาว่าพูดจาไม่น่าฟัง ก็มีเป็นประจำเสมอ แต่ขอให้คุณพ่อดูเถิดค่ะ วันหนึ่ง ๆ มีคนไข้แต่ละห้อง ๒๐๐ กว่าคน จะเอาเวลาที่ไหนมาทำงานให้เรียบร้อย ถูกใจใคร ๆ ทุกคนได้ แพทย์ก็ต้องก้มหน้าก้มตาตรวจ พยาบาลก็ต้องรับคำสั่ง ให้การรักษาพยาบาลอยู่ตลอดเวลา บางทีกำลังปรึกษาเรื่องคนไข้รายหนึ่ง ก็หาว่าไม่สนใจคนไข้อีกรายหนึ่ง เสียแล้ว

ถาม ทำไมไม่แนะนำให้คนไข้ไปโรงพยาบาลอื่นบ้าง

ตอบ เราพยายามแนะนำคนไข้ที่มีตำบลอยู่ในเขตที่มีโรงพยาบาล ศูนย์บริการสาธารณสุข สถานีอนามัยให้เสมอ แต่บางครั้งก็เลยมาตอนบ่ายเสียด้วยซ้ำค่ะ พอถามก็บอกว่า

มาตอนเช้าคนไข้มาก บางคนก็ว่า ตอนเช้าไม่มีเวลาว่าง จะว่างก็ตอนบ่าย ๆ หรือบางคนก็ปล่อยจนอาการของลูกมากแล้ว พอว่างจึงได้พามา แต่เปล่าเลย ตอนบ่ายคนไข้มีทั้งคนไข้หนัก คนไข้อุบัติเหตุมาเป็นส่วนมาก ผู้ที่อาการไม่มาก จำเป็นต้องนั่งคอย ทุกครั้งที่จะจ่ายบัตรให้ในเวลานอกเวลาราชการ ได้พยายามแนะนำให้มาตรวจในเวลาราชการ บางคนก็ไม่ยอม จำเป็นต้องจ่ายบัตรให้

เพราะฉะนั้นคุณพ่อจะเห็นได้ว่า การปฏิบัติงานของเรา ได้พยายามที่สุดที่จะให้ความสะดวกและบริการที่รวดเร็ว แต่ก็ยังไม่เป็นที่พอใจอยู่นั่นเอง.

บารมีพ่อแผ่ถึงลูก

ปี ๒๔๙๑ ปีนั้น ข้าพเจ้าเป็นครูสอนพลศึกษาอยู่ที่โรงเรียนอำนวยศิลป์พระนคร (ปากคลองตลาด) สอนนักเรียนชายชั้นประถมปีที่ ๑-๔ และเพราะเบื่อความซนของเด็ก ข้าพเจ้าจึงได้ติดต่อกับอาจารย์ ชุ้น อรุณโรจน์ อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนพลศึกษากลาง ให้ช่วยสืบถามตามโรงเรียนต่าง ๆ ว่า โรงเรียนใดต้องการครูสอนพลศึกษาบ้าง ไม่นานก็ได้รับแจ้งว่า โรงเรียนราชินีกำลังขาดครูพลศึกษา ข้าพเจ้าจึงได้ไปสมัครด้วยตนเอง

ข้าพเจ้าได้เข้าเฝ้าหม่อมเจ้า วงศ์ทิพย์สุดา เทวกุล ท่านผู้จัดการโรงเรียนราชินี ท่านรับสั่งให้ข้าพเจ้าไปขอจดหมายรับรองจากคุณหลวงประเวศวุฒิศึกษา อดีตอธิบดีกรมพลศึกษา ข้าพเจ้าได้เข้าพบท่านที่ห้องอธิบดี ได้แนะนำตัวว่า เป็นใคร บุตรใคร มีความประสงค์อย่างไร และคำแรกที่ท่านพูดกับข้าพเจ้าก็คือ

"ผมไม่รู้จักคุณ แต่ผมรู้จักคุณพระท่าน ท่านเป็นคนดี ฉะนั้นผมคิดว่าคุณต้องเป็นคนดีเช่นท่าน"

แล้วท่านก็เขียนจดหมายรับรองให้ข้าพเจ้าทันที ข้าพเจ้าจึงได้เป็นครูสอนพลศึกษาที่โรงเรียนราชินีอยู่มาจนกระทั่งทุกวันนี้

ชีวิตทั้งชีวิตของข้าพเจ้า ได้บารมีคุณพ่อเป็นที่พึ่งสำคัญด้วยประการฉะนี้

ข้าพเจ้าเป็นคนที่ยึดมั่นในคำสั่งสอนของคุณพ่อเสมอมา ฉะนั้นชีวิตที่เหลืออยู่นี้ ข้าพเจ้าจะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดี ที่ถูกต้องต่อไป เคร่งครัดในระเบียบวินัยต่อไป รับผิดชอบในหน้าที่อย่างเต็มที่ต่อไปและต่อไป

ข้าพเจ้าคิดว่า คุณความดีเหล่านี้แหละที่ช่วยให้ "**รามณรงค์**" เป็นตระกูลที่ยืนยงคงไว้ซึ่งเกียรติและชื่อเสียงได้ตลอดไป

ข้าพเจ้าเชื่อว่า ความดีของคุณพ่อท่านที่ได้กระทำมาตลอดชีวิตของท่านนั้น ได้เป็นแรงหนุนให้ท่านได้ไปสู่สุคติภพอย่างแน่นอนแล้ว และด้วยวิสัยของลูกผู้ซาบซึ้งในพระคุณอันหาที่เปรียบมิได้ของท่าน จึงขออธิษฐาน บวกอำนาจของกุศลที่ข้าพเจ้ารวมไว้อีกแรงหนึ่งด้วย

ลูกจะต้องได้เป็นลูกของคุณพ่ออีกในชาติหน้า

ศรี รามณรงค์

[illegible]

[illegible]

[illegible]

"[illegible]"

[illegible]

[illegible]

[illegible]

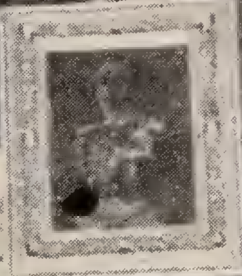
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

อนุสรณ์รำลึก

๒๘ มีนาคม ๒๕๑๓

อันความดีนี้เป็นอมตะ
แม้คุณพระท่านมลายกลายเป็นผี
แต่ชื่อเสียงเกียรติคุณและความดี
เป็นสักขีธำรงอยู่คู่ฟ้าดิน
ด้วยความดีท่านกระทำคุณล้ำเลิศ
สมควรเทอดบูชากว่าทรัพย์สิน
เกียรติประวัติสัตย์ซื่อลือระบิล
ว่า "**ตงฉิน**" "**รามณรงค์**" จงไพบูลย์
บุตรและหลานทุก ๆ ท่านพลันประจักษ์
ยึดถือหลักของท่านไว้อย่าให้สูญ
ระลึกถึงซาบซึ้งพึงภาคภูมิ
เพื่อเกื้อกูล "**รามณรงค์**" จงเจริญ

ด้วยอภินันทนาการจาก

พิมพ์ที่ ร.พ. รุ่งเรืองธรรม ซอยมั่นสิน ๒ พระนคร โทร. ๘๑๕๖๒๙
นายมณี รุ่งเรืองธรรม ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ๒๕๑๓